Bylo vyhnání Němců z ČSR na programu již v roce 1919?

MNICHOVSKÁ DOHODA

a osud sudetských Němců

guidemedia

Mnichovská dohoda a osud sudetských Němců

MNICHOVSKÁ DOHODA
a osud sudetských Němců

guidemedia

Mnichovská dohoda a osud sudetských Němců
Mimořádné rozšířené vydání

Podle německého originálu Das Münchner Abkommen und das Schicksal der Sudetendeutschen vydalo nakladatelství guidemedia etc v Brně roku 2012.
Všechna práva na reprodukci knihy nebo jakékoli její části jsou vyhrazena.

Copyright © 2012 Paul Raab Fonds, Linz; v kooperaci s Hausner-Stiftung, Frontenhausen

Přeložil Pavel Kamas
Grafická úprava a sazba Lukáš Novák
Odborná a redakční spolupráce Lukáš Beer
Tisk a produkce Kilian Verlag, Vöcklabruck

guidemedia etc s.r.o.
www.guidemedia.cz

ISBN 978-80-905310-0-0

Obsah

Životopisy autorů 7
Poznámka překladatele 10
Úvod 12

Část 1. Kořeny

Následná dohoda ze dne 29.9.1938
("Mnichovská dohoda") 17

Část 2. Cesta k Mnichovu

„...odebrat Německu a zabezpečit sobě průchody a přechody
přírodními překážkami horskými i vodními" 27
„jestli by proces ten nepokračoval dosti rychle, přikročíme
k vysídlování německého elementu" 32
„Deutschböhmen za rovnoprávnou provincii státu německého
Rakouska" 44
„...zaříditi si své věci tak, jakoby zde vůbec jiného národa
nebylo!" 46
„Němci z Čech ... nebudou vystaveni žádnému pokusu zbavení
národního vědomí" 49
„ať se tedy německý národ ... dozví dnes skrze hlas německého
národa v Čechách, že jsme s ním v naší mysli, v našem cítění
a konání stále zajedno" 51
„německou iredentu ... o takové síle, že se budou Češi diviť" 53
„Tři a půl milionu Němců by tak bylo podrobeno suverenitě
6,5 milionů Čechů" 54
„spolkem z donucení, v němž jsou národy donuceny mečem
vítězovým k násilnému soužití a soudržnosti" 57

Apologetika českého „chauvinismu” 59
Vyrovnání nebudou dělat šovinisté 60
„Jazyk československý” jazykem státním 61
„My neděláme iredenty” 62
„Stát je služebníkem národností, nikoli jejich pánem” 64
„při obsazování nových míst platí zákon nepsaný. Němci nejsou zaměstnáváni” 67
„Ani jeden československý nacionalista na německý zvukový film!” 70
„že blaho sudetoněmeckého národa je nesmazatelně spjato s blahem celého státu” 73

Část 3. Mnichov

„s ohledem na smlouvu, jejíž cíle týkající se odstoupení sudetoněmeckých oblastí byly v podstatě dosaženy” 77
Mnichovská dohoda 79
Legenda o československé vzorové demokracii 85
Politika školství v Československu od roku 1918 89
Konrad Henlein 102
Pozemková reforma v letech 1919-1925
Generální zkouška pro rok 1945 114
Churchill, Hitler a sudetská krize na podzim 1938 130
Jeden Američan v Paříži:
Washington a rok 1938 v Evropě 136
Desinformace mají dlouhé nohy 144
Neznámější smlouva, kterou téměř nikdo nezná 151

Životopisy autorů

Alfred Bäcker

Narozen 1921 v Budweis (České Budějovice); v květnu 1945 se mu podařilo uprchnout do Horního Rakouska, r. 1952 nastoupil svoji profesní dráhu jako zaměstnanec továrny na rádia „Horny", vypracoval se na pozici vedoucího prodeje a později se přemístil do sídla koncernové centrály Philips Wien. V roce 1989 odešel do důchodu; na základě znalosti českého jazyka se stal v roce 1990 jednatelem a ředitelem Philips Lighting AG, Praha a od r. 1992 rovněž Philips Lighting AG, Bratislava do r. 1995.

Vyznamenán zlatým řádem za zásluhy Rakouské republiky; do roku 2011 prezident Ermacora-Institutu; zastupující spolkový předseda sudetoněmeckého krajanského sdružení (SLÖ).

Richard Grill

Narozen roku 1931 v Jižních Čechách. Jako filolog a promovaný historik pracoval nejprve na gymnáziu, dále na ministerstvu vědy a kultury v otázkách střední, jižní a východní Evropy. Je autorem několika knih: Následky bezpodmínečné kapitulace / Die Folgen der bedingungslosen Kapitulation (1994), Začalo to v Praze / Es begann in Prag, Kořeny vyhnání / Die Wurzeln der Vertreibung (2000).

JUDr. Günter Kottek

Narozen 1945 ještě před vyhnáním ze Znaim (Znojmo), advokát se zaměřením na právo pracovní, dopravní, náhradu škody a právo rodinné se sídlem ve Welsu (Horní Rakousy). Vlastní knižní nakladatelství.

Zástupce svazu německých krajanských sdružení (VLÖ) při Evropské Unii pro uprchlíky a vyhnance (EUFV); zastupující spolkový předseda sudetoněmeckého krajanského sdružení (SLÖ)

Dkfm. DDr. Alfred Oberwandling

Narozen 1929 ve Witkowitz (Vítkovice), okres Mährisch Ostrau (Moravská Ostrava), uprchl v květnu 1945; z jeho úzkého rodinného kruhu padlo 5 za oběť

vyhnání; pracoval nejprve jako pomocník při zemědělských pracech, v řeznictví a na stavbách. Po dokončení univerzity začal působit v oblasti obchodu se stavebními stroji, poté v ocelářském průmyslu (VÖEST). Od roku 1966 zaměstnán u Lenzing AG, vedoucí kontrolního oddělení a jednatel ubytovávací společnosti. Od r. 1970 - 1980 jednatel společnosti na výrobu polyesterových vláken Austriafaserwerke GesmbH. Do roku 1990 vedoucí nákupu dřeva u Lenzing AG (spolková rada dřevařského průmyslu). 1994-2000 studium na univerzitě v Salzburku (historie, historie hospodářství a politologie), disertační práce na téma „Sudetští Němci v hospodářství Horního Rakouska po r. 1945 - národnostní skupina se integruje vlastními silami".

Zastupující zemský předseda sudetoněmeckého krajanského sdružení v Horních Rakousích; 2000 - 2008 vedoucí „Muzea z vlasti vyhnaných" ve Vöcklabrucku; šéf fondu Paula Raaba, jakož i člen předsednictva v dalších spolcích. Člen vědecké rady Ermarcora-Institutu ve Vídni.

Dr. Alfred Schickel

Narozen 18. června 1933 v Aussig an der Elbe (Ústí nad Labem), vyhnán v r. 1946. Navštěvoval jezuitské gymnázium St. Blasien, Schwarzwald, studoval historii a filosofii v Mnichově, promoce a doktorát filosofie u Prof. Siegfrieda Lauffera. Od r. 1960 byl studijním prefektem na Canisiově konviktu v Ingolstadtu, 1974 jmenování předsedou katolického Městského vzdělávacího zařízení Ingolstadt, od r. 1981 vedoucí Výzkumného ústavu historického Ingolstadt (ZFI).

Je autorem několika knih, mj. Deutsche und Polen / Němci a Poláci (1984), Die Deutschen und ihre slawischen Nachbarn / Němci a jejich slovanští sousedé, (1985), Vergessene Zeitgeschichte / Zapomenutá historie (1985), Vertreibung der Deutschen / Vyhnání Němců (1986), 1938 Sudetendeutsches Schicksalsjahr / 1938 osudový rok sudetských Němců (1988), Kardinal Schröffer (1991), Aus den Archiven / Z archivů (1993), Geschichte Südmährens 1918-1946 / Historie Jižní Moravy 1918-1946 (1996). Dále publikoval četná vědecká pojednání o historických „východních" otázkách; nezávislý spolupracovník tuzemských a zahraničních deníků, časopisů a rozhlasových stanic. Člen Sudetoněmecké akademie vědy a umění, Společnosti pro znalost východní Evropy, Görrovy společnosti a Spolku německých historiků. Nositel „Ceny Dr. Egona Schwarze za publicistiku" a Bismarckovy medaile, stejně jako „Ocenění Dr. Waltera-Eckhardta za historii", Vyznamenání Hausnerovy nadace za politické, kulturní a vědecké zásluhy v rámci sudetoněmecké národnostní skupiny (2009).

Dr. Matthias Schickel

vyučuje na Katharinen-Gymnasium v Ingolstadtu německý jazyk, historii a sociologii. Studoval ve Würzburgu a Vídni (historie, germanistika, sociální vědy). Je autorem mnoha historických pojednání a vědeckých příspěvků, jako stálý autor je činný u vydavatelství Cornelsen.

Friedebert Volk

Narozen v Plzni, žije v německém Usingenu, vrchní studijní rada, historik, genealog, v r. 2010 vyznamenán Saalburskou cenou za historii a péči o vlast, autor historických publikací a vědeckých příspěvků.

Poznámka překladatele

V německy psaných knihách, zabývajících se sudetoněmeckou tématikou, se musí překladatel vždy vypořádat s korektním a významově přesným překladem německých termínů *Böhmen / böhmisch* a *Tschechei / tschechisch* a jejich vzájemným odlišením. Běžnému českému čtenáři totiž tyto dva pojmy splývají, respektive je vůbec nerozlišuje, a to ani jazykově ani geograficky, neboť dnešní běžná užitá forma českého jazyka sjednocuje oba tyto významově odlišné pojmy pod jeden společný jmenovatel, termín *Čechy / český*. V mnohých českých překladech německých textů, kde se pojmy *böhmisch / tschechisch*, zejména v geografickém smyslu slova vyskytují a kde překladatelé oba tyto pojmy bez dalšího překládají jedním slovem *český*, je pak omylem - někdy však bohužel i záměrně - sugerován dojem, že území, označovaná jako *česká*, jsou nutně vždy území osídlená česky mluvícím obyvatelstvem, tedy Čechy a příslušníci jiných etnik jsou na těchto územích jen jakýmisi příchozími hosty na jinak etnicky českém území. Obdobně je tomu u označování něčeho *českého*, kdy český jazyk zde automaticky přisuzuje etnicky český charakter a zároveň „zapomíná", že by oním *českým* skladatelem, sochařem, umělcem, stavitelem, panovníkem či šlechticem mohl být příslušník německého etnika, obývajícího *Čechy (Böhmen)* a tím také redukuje dané kulturní dědictví na čistě etnicky *český* původ.

Pojem *Böhmen / böhmisch* je významově čistě geografický, nikoli národnostní, a označuje historické území, ve kterém po staletí žily germánské i slovanské kmeny. Pokud by zde měl být tedy překladatel lingvisticky zcela korektní, musel by zde užívat termínů jako např. *Bohemie / bohemistický*, které nejsou zatíženy žádným národnostně-jazykovým kontextem, neboť je prokázáno, že mnoho oblastí zmiňovaného území, nazývaného dnes zjednodušeně *Čechy*, bylo do roku 1945/46 většinově, na mnoha místech dokonce zcela osídleno německy. Pozoruhodné je, že ve všech světových jazycích, včetně latiny, tento geografický termín svůj běžně užívaný ekvivalent má, např.: v angličtině *Bohemia*, ve francouzštině *Bohéme* a v latině *Bohemia*.

Naproti tomu *Tschechei / tschechisch* je termín jazykově-etnický a označuje část území *Böhmen / Bohemia* - jakož i části území Moravy a Slezska - osídleného Čechy. Tím se také vysvětluje, proč Němci dle všech historických písemných pramenů i mluveného slova po staletí žili v *Böhmen (ev. Mähren a Schlesien)* a nikoli v *Tschechei / Tschechien*. Tento rozdíl je konec konců podtržen i foneticky (*Tschechei = čechaj = Česko*; Böhmen = ?).

Navzdory nezbytnosti tyto dva pojmy od sebe odlišit, rozhodl se překladatel tohoto díla pro zachování jednotného pojmu *Čechy / český*, kdy však v textu průběžně uvádí v závorce příslušnou konotaci, aby k těmto fatálním

omylům, spočívajícím ve slučování pojmů *böhmisch* a *tschechisch* při vnímání textu nedocházelo. Tímto postupem chce překladatel také názorně ilustrovat, jaké fatální důsledky může toto splynutí pojmů mít.

V textu uvedené české, resp. německé reálie a obce té doby, nacházející se na území dnešní České republiky, jsou uváděny převážně německými názvy a až poté názvy českými, a to zcela záměrně, aby byl zachován historický kontext a respektován autentický dobový pohled autorů.

Pavel Kamas

Úvod

"Německo, Spojené království, Francie a Itálie se s ohledem na smlouvu, jejíž cíle týkající se odstoupení sudetoněmeckých oblastí byly v podstatě dosaženy, usnesly na následujících podmínkách a modalitách tohoto odstoupení a na opatřeních, která mají být provedena po odstoupení, a touto smlouvou na sebe jednotlivě převzaly odpovědnost za kroky, které mají zajistit naplnění této smlouvy."

Tímto ujednáním v počáteční větě Mnichovské dohody ze dne 29.9.1938 se tato dohoda označuje za dohodu následnou. Tato dohoda není tedy pro postoupení území ČSR, většinově obydlené sudetskými Němci, původně určující. Určující dohodou je vzetí na vědomí postoupení, jež bylo dne 21.9. vyřčeno československou vládou a které bylo v nótě Anglie a Francie ze dne 19.9. považováno za možné řešení konfliktu v Československu. Jednajícími jsou jmenované garanční mocnosti, které poskytly garance a dále Československá republika jako příjemce garancí, obsažených v ujednání z pařížských předměstí (smlouvy z Versailles a St. Germain), která už se napovažovala za nadále únosná. To je také vyřčené doznání ČSR, která tímto upouští od válečného konfliktu k záchraně svých přehnaných požadavků, třebaže držela ve zbrani relativně největší vojenskou sílu mezi evropskými státy.

Věcně chybný výklad „Mnichovské Dohody" po 30.9.1938, jako jistá forma nekontrolovaného vyhrocení celé situace, má následující původce a důvody:

- ČSR se tím chtěla vyvinit z odpovědnosti a hrát roli oběti, třebaže byla od počátku původcem a jednajícím hráčem.
- Anglie a Francie se zpočátku stavěly do role zachránkyň míru a dále doufaly, že počáteční odpovědnost z roku 1919 a násl. - ke které se přeci 19.9. postavily - bude zamaskována.
- SSSR a USA, jako nezúčastněné mocnosti, nafoukly „Mnichov" na jakéhosi strašáka, aby tak zdůraznily svoji politicko-morální kvalitu.

Těmito důvody živená mediální a mocenská plomba téměř zcela zasahuje vědeckou diskusi v Německu po roce 1945, což s velkou intenzitou vedlo při zveřejňování dokumentů dokonce k tomu, že odůvodňující úvodní ustanovení dohody bylo po jmenování zúčastněných mocností **vypuštěno**. Nehorázné to falšování dokumentů, které účinkuje dodnes, a to i ve školních učebnicích.

Pojem „Mnichovská dohoda” byl coby titul vložen do uvozovek, aby k celé věci získali přístup i ti, kteří ji z výše uvedených důvodů neznají.

Dr. Richard Grill

Část 1.

Kořeny

Richard Grill

Následná dohoda ze dne 29.9.1938 ("Mnichovská dohoda")

Právě v době, kdy se v USA schylovalo k zásahu do Evropy, tedy k dosud největší akci v novodobých dějinách, vysoustružil si mediální oblíbenec Angloameričanů, Masaryk, ve Spojených státech své „Československo" tím, že si vytvořil přístup ke slovenskému národnímu majetku; soukromou akcí pod názvem „Pittsburská dohoda" (31.5.1918). O to šlo nejprve. V této pozoruhodně podvodné akci vytvořil z Čechů fakticky jediný státní národ v nárokovaném prostoru.

Bez masivního zásahu USA v Evropě, který byl jen co do materiálu a lidských zdrojů pro doposud vyloženě okrajovou mocnost bezpříkladný, by nebylo možné otřást rovnováhou na starém kontinentě tak, aby se nakonec rozpadlo kontinentální císařství a celkový pořádek. Právo národů na sebeurčení, spoluvítěznými mocnostmi přemodelované v čirý podvod, dalo vzniknout novým státním národům, „Čechoslovákům", „Jugoslávcům", či znovuoživilo ty dřívější, jako např. Poláky, kteří teď své nové, Polsku podřízené, národnostní složky obyvatelstva šikanovali jako „menšiny".

Ze strany dosavadních centrálních mocností neexistovala žádná možnost obrany. Ani tehdy ne, když se od poloviny dvacátých let utopil pařížský státní konstrukt v naprostém zmatku a demokracie byla od Itálie po Estonsko kompletně pohřbena. K tomu patřila také ČSR, jakožto národně socialistkou skupinou - která dominovala *Pětce* (neformálnímu uskupení pěti českých stran) - řízená formální demokracie.

Euroasijský protikus USA, hegemoniálně nasměrovaná sovětská republika, již tehdy shrábla celou ruskou zem, jakož i získala zpět téměř vše z carova dědictví. Po nezdaru pokusů o převraty v Rakousku, Maďarsku a Německu, jí zůstal uzavřen přístup do centrální Evropy. Rooseveltova administrativa, která se v USA právě dostala k moci, ihned ukončila izolační fázi hospodářským výpadem a zajistila si vliv v SSSR industrializací Uralu a otevřením Sibiře budováním leteckých spojení.

Přitom se nenechala vyrušit ani miliony obětí ukrajinského obyvatelstva („Holodomor"), ani již od roku 1918 přetrvající očividnou diktaturou. Tomuto teroristickému státu Roosevelt nevyhrožoval karanténou a převýchovou, jako tomu bylo v říjnu 1937 v případě oněch států, které chtěly dosáhnout osamostatnění a hospodářské nezávislosti na dolaru.

Boj o moc v Československé republice, započatý v Evropě na jaře 1938, v rámci kterého se opět etablovaly síly z dob před II. třicetiletou válkou - jejíž první fáze byla schválena zcela neevropsky - cílil na to, aby evidentně neudržitelné podmínky (státní konstrukty a vojenské pakty) byly podrobeny zkoušce. Runcimanova podzimní mise potvrdila to, co dokonce předvídali i ti v bohemistice méně sběhlí: Tolik velebené Česko (Tschechei), tzn. mocenské území Čechů, jmenovitě ČSR, trpělo „pařížskými konstrukty" ze všech nejvíce kvůli poměru panujících oproti opanovaným, kdy poměr ve stovkách (1910) činil 47:53, a ještě více tím, že se jedno etnikum, (mylně) samo sebe označující za sloužící národ, ve svých panovnických manýrech při zacházení se svými „menšinami" sotva dalo předehnat, a to ani Poláky, Maďary, Srby či Italy. Proto evropské mocnosti diskutovaly tyto otázky velmi pečlivě a navíc běžným způsobem: Mocenské lomození k dosažení příslušně výhodných podmínek. Jakmile česká vláda přijala 21.9.1938 návrh na postoupení území, většinově osídlených Němci, který vypracovala a předložila Anglie s Francií 19.9.1938, pak šlo v Mnichově už jen o to „JAK".

V podstatné otázce odstavení československých státních a národních orgánů přiměl Hitler ke splnění povinnosti nejdříve ty, kteří r. 1918 umožnili českou okupaci území, tedy Anglii a Francii kvůli jejich tehdejšímu svolení, zatímco Itálie, která tomu tehdy napomáhala umožněním urychleného návratu Čechů z rakousko-uherské armády, měla převzít garanci zbytku státu. Této garance se Anglie a Francie, jako první k tomu určené státy, nechopily. Jinými slovy: V každém případě se nejprve vzdaly Česka.

Při posuzování dohody se takřka nikdo dostatečně nezabývá zuřivými protesty hegemona Roosevelta. Ten pochopitelně neměl žádné oprávnění k zásahu, ač to bylo v případě takového národnostního konfliktu až do jeho světové války vnímáno jako nutné. Sice vyhlásil Německé říši (Itálii i Japonsku) karanténu - která byla také krvavě provedena - avšak s těmi hlavními odpovědnými za ztrátu moci Československa, tedy podle prohlášení z 21.9. a podle článku 2 dohody, se tímto způsobem vypořádat nešlo.

Evropané si své záležitosti řídili bez atlantického bratránka (často se přehlíží, že Němci byli hlavním přistěhovaleckým národem v Severní Americe). Roosevelt, který se při svém znovuzvolení na podzim 1936 začal stavět proti Senátu a sledoval tak své světovládné cíle už dosti sveřepě, se dostal kvůli selhání kolem Česka pod tlak okolností a začal si nyní s Polskem, kterému do srpna 1939 při jeho plánech nekryl pouze jen záda, nýbrž ho přímou cestou tlačil do války, jak dokládají německé archivní nálezy ve Varšavě. Mimo to jsou dnes slova vysokého vojenského představitele Polska, Rydcz-Smiglyho, o bezpodmínečné polské válečné vůli již dostatečně známa. Americkému prezidentovi se podařilo odklonit Senát od dosavadní striktně neutrální politiky až směrem k „mírové intervenci".

Mocenský bratránek Josef Stalin, velmi brzy se vyšvihnuvší na Strýčka Joa (Uncle Joe) - a to nikoli kvůli svému věku, nýbrž proto, že mnoho lidí z US-Braintrust (skupina poradců kolem prezidenta Rosevelta) chovalo k masovému vrahovi úctu - měl v otázce nóty české vládě (19.9.), která vedla k postoupení území 21.9., lepší výchozí pozici.

Tehdejší ministr zahraničí Beneš uzavřel 16.5.1935 se Sovětským svazem vojenský pakt, samozřejmě se závaznou klauzulí, že vojenská pomoc proběhne pouze za současné vojenské účasti Francie. Tento pakt se zdál být v té době jistý, neboť dva týdny předtím byl podepsán francouzsko-ruský vojenský pakt na pět let pro ten případ, že by jedna ze stran „byla vystavena hrozbám či nebezpečí ze strany jiného evropského státu". Sovětský svaz se mohl cítit být ohrožen, a sice v případě, že by tím rozpadající se „Československoukrajina" mohla inspirovat sousedy, jak se tomu také stalo. Maďarsko spekulovalo o tzv. Karpatské Ukrajině a Rumunsko stejně tak. Nárokový titul, vyplývající z vojenského paktu, se prostě jenom nedal zrealizovat.

Francouzská republika nebyla kvůli latentní občanské válce mezi červenými a bílými bojechopná, a to ani v roce 1935 a už vůbec ne 1938. Španělská občanská válka se díky příslibům pomoci a dodávkám rudým ze strany Sovětského svazu stala ohrožením pro Francii, jejíž komunisté se stavěli proti oficiální politice státu. Na podzim se jediná moc ve Španělsku přiklonila na stranu Franca. Francie je, jak se zdálo, nyní dvojnásobně paralyzována v možné podpoře svých Čechů, kterým r. 1919 přihrála 1000 km^2 napříč Evropou k jejich vlastnímu volnému využití. Jelikož se zde tedy dramaticky změnily výchozí podmínky vůči původním vyjednáváním z pařížských předměstí, kdy Anglie měla, s ohledem na své stále mizející državy a kolonie, starosti spíše sama se sebou a Itálie jako úspěšné římské impérium na jižním okraji Evropy trochu přibrala na objemu, nedošlo při evidentní vůli Německé říše vyřešit problémový případ s ČSR mírovou cestou k přerušení po staletí pěstovaných diplomatických vztahů, ani k rychlé střelbě od boku á la USA či k vydání Evropy na milost gulagovské unii; jakkoli chtěly oba dva po hegemonii toužící subjekty s vidinou jednoho cíle - Evropy - jakožto důvěrní protivníci spolupracovat.

Části západních slovanských kmenů, které spolu žily v kontaktním prostoru s germánským osídlením v pozdějších Čechách (Böhmen) nějaký mýtus o původu ze světa bohů neznaly proto, neboť zde chyběl nadřazený božský rodinný klan, jako tomu bylo třeba u Řeků či Germánů. To však nevadilo. Jinak téměř zcela střízlivé vidění světa pozdějších Čechů (Tschechen) si pomohlo jistým druhem božské pramatky Libuše. To stejné platí pro rod sedláka Přemysla, vítězného v boji proti Slavníkovcům, jež se měl s Libuší postarat o stravu a potomky. Tolik Kosmas, jehož dědeček byl (zřejmě) při válečném tažení proti Polanům odvlečen do Prahy. Jakožto do jisté míry vzdě-

laný Čech, dopomohl Kosmas svému národu k mýtu o jeho vzniku, mýtu, který svou smrtí r. 1125 uzavřel. (Ti, z této strany se do národa vkradnuvší, zůstali symbolem české mýtické, národní a státní historie až po Masaryka!) Kosmas měl v době svého učeneckého a kanonického života jakožto příslušník kapituly velmi distancovaný vztah k Němcům, kteří měli od dob kristianizace západoslovanských národnostních skupin významné postavení nejen ve vedoucích duchovních pozicích. K nějakým výraznějším slovům, jaká směřoval třeba proti Židům, však nedošlo. Nicméně zde je hluboce zakořeněno zvolání: „Němci a Židé ven!", které se stalo po roce 1848 pravidlem.

Odhlédneme-li od některých, ač velmi krvavých, útoků proti Němcům ve 14. století (Dalimil), panoval až do smrti Karla IV. klid. V nynější nastolené otázce církevní a reformační neměly Čechy a říše ve Václavovi schopného krále a (do r. 1400) císaře. Česká (tschechisch) část šlechty na území Čech (böhmisch) podporovala většinově Jana Husa jako vůdce národní strany na Pražské univerzitě. Václav se přidal na jejich stranu a ztrojnásobil počet jejich hlasů, načež němečtí studenti a profesoři roku 1409 z větší části ustoupili do Lipska a založili tam vlastní univerzitu. Hlava protestního a reformního hnutí Hus, byl 1411 exkomunikován, císařem Zikmundem připuštěn k obhajobě svého učení, tam však byl v do jisté míry obhajovacím procesu shromážděným křesťanstvem odsouzen jako kacíř a 1415, dle tehdejšího trestního práva, upálen. Císařem Zikmundem zaručená bezpečnost propadla zároveň s potvrzenou exkomunikací.

Nová (převážně) česká církev, sama o sobě hluboce roztříštěná na tábority a utrakvisty, označila Zikmunda, a s ním paušálně „Němce", za zrádce a ateisty. Češi prý zastupovali čistou víru a měli tedy za povinnost „vyčistit" zemi. Tak činili v nábožensko-konfesně-ekonomicky motivovaném knížectví zvláště ve městech, přičemž těžce trpělo i hlavní město. Německé měšťanstvo ve městech po celé zemi bylo zničeno. Mýtus zůstal, jakoby Němci byli ještě naživu a odrazovali národ od pravé víry. A tak tomu bylo po celých 200 let.

Když se Habsburkové ve věku vzdouvajícího se absolutismu snažili, stejně jako jiné korunní země, podmanit vídeňskému centralismu i území Čech (Böhmen), k čemuž došlo r. 1620 na Bílé hoře, konal se na Staroměstském náměstí trestní soud s povstaleckými českými (böhmisch) pány, kteří zvolili německého kurfiřta a vůdce protestanské unie Fridricha Falckého králem. Dvaceti sedmi vůdcům odboje byly r. 1621 sťaty hlavy. Podíl vedoucích špiček odpovídal tehdy, co do původu a dorozumívacího jazyka, přesně poměru v Čechách žijících Čechů a Němců. Některým Němcům se podařilo uprchnout.

Český nacionalistický mýtus, zaznamenávající nyní vzestup, popisoval a vymalovával tyto události, jakoby se jednalo o konflikt mezi Čechy a Němci. Jelikož důkazy hovořily proti, začalo se s nimi trochu čarovat. Do kamenů se tesala zfalšovaná jména a započatá protireformace v Čechách

byla interpretována jako germanizace. Na místo vyvlastněných - německých a českých - (protestantských) pánů byli dosazeni (katoličtí) Valóni, Lombarďané, ostatní Románi, ale přirozeně také i Němci, odkud právě pocházela vítězná katolická liga.

Prý že „ti Němci" zanesli do země „temno" a to mělo sužovat Čechy po 200 let. To byla epocha baroka a osvícenství. Pražští měšťtí vůdcové jsou neúnavní v tom, oslavovat dílo temnoty jako dílo svého národa.

Přirozeně čeština, jako stmelující prvek jednoho malého národa, měla vedle sebe a nad sebou němčinu jako jednotný dorozumívací jazyk. Jenže ta zase měla, jakožto daleko nejrozšířenější jazyk v Evropě, vedle sebe a „nad sebou" také stále nějakou jinou řeč jako italštinu, fracouzštinu... Když osvícenství povzbudilo i české obrození, byli to Němci, kteří tento proces vyvolali a podporovali. Někteří z nich postupně vpluli do českého etnika.

Nesporná výše evropského kulturního vývoje v takzvaných „německých stoletích" vyzývala i zástupce českého lidu, který žil jakoby vsazen do lidu německého. Mýtus „těch starších", „těch lepších", „těch původních", je měl zahanbovat. Vlastenecké muzeum hraběte Sternberga (dnešní Národní muzeum) zaměstnávalo knihovníka Václava Hanku, který měl Čechům, ku větší cti svého národa, přinést svými rukopisy Zelenohorskými a Královedvorskými světový věhlas. („Objevení" těchto rukopisů probíhalo asi tak, jako pozdější objevení Hitlerových deníků. Tomu se však Hanka mohl sotva vyrovnat.) Tento mýtus však přestál i střízlivou analýzu těchto padělků až do dob Masaryka a žije ještě dodnes v některých podivných duších.

Češství, tedy nikoli jen český jazyk, se silně rozmáhalo. Také proto, že lid navenek bědoval, jak je Rakušany (tehdy se ještě říkalo etnicky správně Němci) utlačován. Tento názor byl, také díky bodrému Franzi Josefovi, v době absolutní separace (1882) přítomen nejen ve zbytku císařství. Franz Josef převzal v Království českém (Königreich Böhmen) vedení, což je patrné i z obsazení úředních a správních funkcí. K tomu potřebné daně museli odvádět, z pohledu procentuálního i absolutního, samozřejmě Němci.

Když ruský generál Komarov hovořil v roce 1897 na pražském kongresu slovanských žurnalistů otevřeně o ruské podpoře Čechů v jejich snahách „vyhodit německý element zpět tam, odkud přišel" a ve stejném roce nově založená Česká strana národně sociální propagovala „očištění" země, lamentovalo se současně v Ženevě, Paříži, Londýně a New Yorku, jak moc Češi trpí pod rakousko-uherskou tyranií.

Není tedy divu, že operace českých legií, která na Sibiři v letech 1917 - 1919 po sobě zanechala jednu dlouhou stopu zrady, podvodu, loupeže a vraždy, byla ve výše uvedených myšlenkových kruzích považována za manifestaci lidskosti, srovnatelnou s Xenofónovou Anabází, a to zvláště ze strany Masaryka. Na světě tak byl další mýtus, který bezprostředně vedl k podro-

bení českých Němců (böhmische Deutschen) a dovedl je přímo do etnicky a jazykově ryze české (tschechisch) normované státnosti z roku 1918/1919. Neboť tímto způsobem výlučně česká státnost tu dle dnešních měřítek doposud nikdy nebyla. Česko (Tschechei), tedy území, kterému vládnou etničtí Češi, bylo na dohled a stalo se přijetím ústavy v roce 1920 skutečností, ve kterém již Němci nebudou mít brzy místo ani jako národnostní skupina s autonomními právy.

Mýtus „Mnichov" žije. Spojuje to, co jiné mýty natropily české národní historii již od dob Kosmase. Jde o představu, že nějaký pán světa - ať už je to kdokoli: křesťanský Bůh, zednářský duch nebo suma amerických trustakcií jako symbol amerického turbokapitalismu - má přiřadit Čechům nějaké zvláštní postavení. Tento „pán" je pověřil chválit, hanit, trestat a zabíjet spolubydlící, kteří se z části státního národa stali roku 1920 „menšinou" a stali se tak poprávu v roce 1945/1946 z hlediska státního, trestního a soukromého práva nulou, kterou je možné vymazat.

To že Češi vzali prostor, který jim byl tehdejším duchem doby darován a který již před dvěma generacemi považovali pouze za svůj - a sice v tom smyslu, jak to zaznamenal lord Runciman, tedy nadřazeně, bez instinktu a respektu - jim poté nutně přivodilo šok v podobě "Mnichova".

Že v roce 1918/1919 nebylo dílem žádné zásluhy dostat darem tento stát, toho si bylo vědomo jen opravdu málo Čechů. Nebylo možné poukázat ani na nějakou zvláštní statečnost ve válce, mírně řečeno, ani neměli tolik obětí jako ostatní (sudetští Němci měli kupříkladu třikrát tolik), ani nevynikali oproti Němcům lepšími schopnostmi využití půdy nebo důmyslnějším vedením státu.

Již před založením ČSR napadal představitele národního vedení jakýsi druh morálně narušeného vnímání: „Naši Němci", říkali, jakoby tito byli majetkem, obdobně jako dům, statek či dobytek!

Co bylo lehkomyslností, přerostlo v nadřazenost a upadlo později v nepochopení a nakonec v beznaděj. Naprosté to nepochopení, když garanční mocnosti daly dne 19.9.1938 Čechům k dispozici „jejich" hraniční území, do kterého je však pustily teprve v prosinci 1918. Češi se chovali jako děti, které nemohly pochopit, že by se spíše měly pustit do práce na vlastním písku, vrátit se ke svým domácím úkolům. Právě toto nepochopení se poté projevilo na mýtu „Mnichov": hluboká nespravedlnost, brutální vydírání, naprosté překvapení, absence povědomí o tom, co mocní rozhodli atp. Něco z toho se později dokonce rozšířilo i mezi lidmi ve formě posměšného verše o Benešovi „čtvrtý plán - aeroplán", kterým tento soukromník poté nakonec skutečně Prahu opustil. Avšak oněch prožitých a vychutnaných dvacet let, do roku 1938, má svoji váhu. Ve vzpomínkách tíží ještě více, než jen jako přiznání selhání. A proto také v r. 1945 rychle zmizel obrázek hlavního viníka Beneše

a zůstal rychle vzniklý a živený mýtus „Mnichov". Dnes jsou vnuci někdejších pánů, kteří Němce v jejich vlastní zemi do roku 1938 šikanovali, aby se později od německého polostátu SRN nechali jakožto „uprchlíci" odškodnit, usazeni ve „svém pohraničí" a hrají si před svými chalupami se svými vnuky na „Šumavu" a „Krkonoše" v této milé Evropě.

Pomocí mýtu „Mnichov" se dá dobře strávit všechno, co se jinak člověku příčí. Ostatně, všechno se nakonec v dobré obrátilo, není-liž pravda? V to už doufal sám Kosmas.

Část 2.

Cesta k Mnichovu

Zdroj: ODSUN, ISBN 3-933161-01-0

„…odebrat Němectvu a zabezpečit sobě průchody a přechody přírodními překážkami horskými i vodními”

Návrhy na vytvoření československého státu vojenského odborníka a novináře Hanuše Kuffnera v jeho pamětním spise, rozdaném v roce 1917 českým politikům a také zástupcům Dohody, který po doplnění pěti mapami vyšel jako brožura pod názvem „Náš stát a světový mír” v roce 1918. Aby se mohl věnovat profesi vojenského spisovatele a novináře, odešel Kuffner (1861 Mirovice - 1929 Praha) v roce 1889 po čtrnáctileté kariéře coby rakouský důstojník v hodnosti podplukovníka ze služby. V roce 1907 vydal knihu pod názvem „Husitské vojny v obrazech”. Brožura „Náš stát a světový mír” byla i s mapami vydána v němčině v roce 1922 ve Varnsdorfu Antonem Klementem (1880-1964), jež zastupoval šumavskou župu. Tato brožura je od té doby v sudetoněmecké literatuře stále citována. Jak vyplývá ze studie Bohuslava Šantrůčka „Masaryk a Klofáč - Srovnávací studie” (Praha 1938, 397), měl Klofáč bezprostředně před vypuknutím první světové války z příkazu předsedy československé národně-sociální strany Václava Klofáče „vypracovat plán na roztržení a rozdělení Rakouska-Uherska pro ten případ, že prohraje válku”. Tento plán, včetně mapy k němu patřící, na které již bylo Slovensko zaneseno jako část nového státu, předložil Klofáč při své tehdejší sondovací návštěvě u ruského velvyslance ve Vídni.

[…] Budoucí správní území slovanského bloku, „Obec českého Národa” zůstane, čím bývalo na labské a šumavské čáře: předvojem a stráží východní „Slavy” národů. A jest třeba náležitě je vystrojit, aby za ním klidně a bezpečně před nepřátelským přepadem kvésti mohlo ovoce světové války, světový mír.

Opatrnické heslo Říma, aby pro vojnu se opatřil, kdo mír chce udržet, novými poměry nikterak nestává se zbytečným. Právě skýtá se jedinečná příležitost důkladně napravit, v čem bylo hřešeno, opatřit se, aby nás Němectvo nemohlo nikdy více životně ohrožovat.

Válečnicky vyloženo, zní římanské heslo tak: odstranit, co nepříteli usnadňuje útočit a nám brání hájit se prospěšně; opatřit, co nám usnadňuje kazimíra povalit a ztrestat.

Právě na mírovém sjezdu bude římanské heslo hlavním vodítkem při poradách. Povinností každé ze stran bude, vyložit svoje zkušenosti a svoje podmínky trvalého bezpečí.

S našeho hlediska - českého, slovanského i pásmového, káže římanské heslo takto:

1. Odejmout Německu základny vojenského obchvatu v boku a týlu našeho území. Vymýtit odtud i poslední stín politického Německa. Zbavit nás trvale nebezpečí vojny na třech frontách. Zredukovat nebezpečí vojny na frontu jednu, snadno hajitelnou, nepřítele obchvacující. Opatřit široká záda s volným, širokým přístupištěm posilců ze všech pozadí, s volnou komunikací všemi směry;
2. opatřit a zařídit spolehlivé opory strategické v blokách;
3. odebrat Německu a zabezpečit sobě průchody a přechody přírodními překážkami horskými i vodními, naklást Německu seč nejvíce takových překážek;
4. odejmout Německu seč nejvíce pramenů početní síly válečné; určitě všecko, co v posledních stoletích násilně bylo zněmčováno;
5. odejmout Německu, co i hospodářsky posiluje jeho dobývačnost, aby nikdy více nebylo s to vzchopit se úspěšně na výboj. Německo nikdy - ani to dnešní! - nebylo „národem" ve smyslu ostatních národů. Bylo vždy pouhou ideou rodových uzurpátorů. Ideou „Německí", oporou loupeživosti rodů.

Ze zásad těch vyplývá úkol našich zástupců na mírových poradách [...]

Hanuš Kuffner: Náš stát a světový mír. S 5 mapami. Praha 1922, 28 n.; ODSUN 470-473

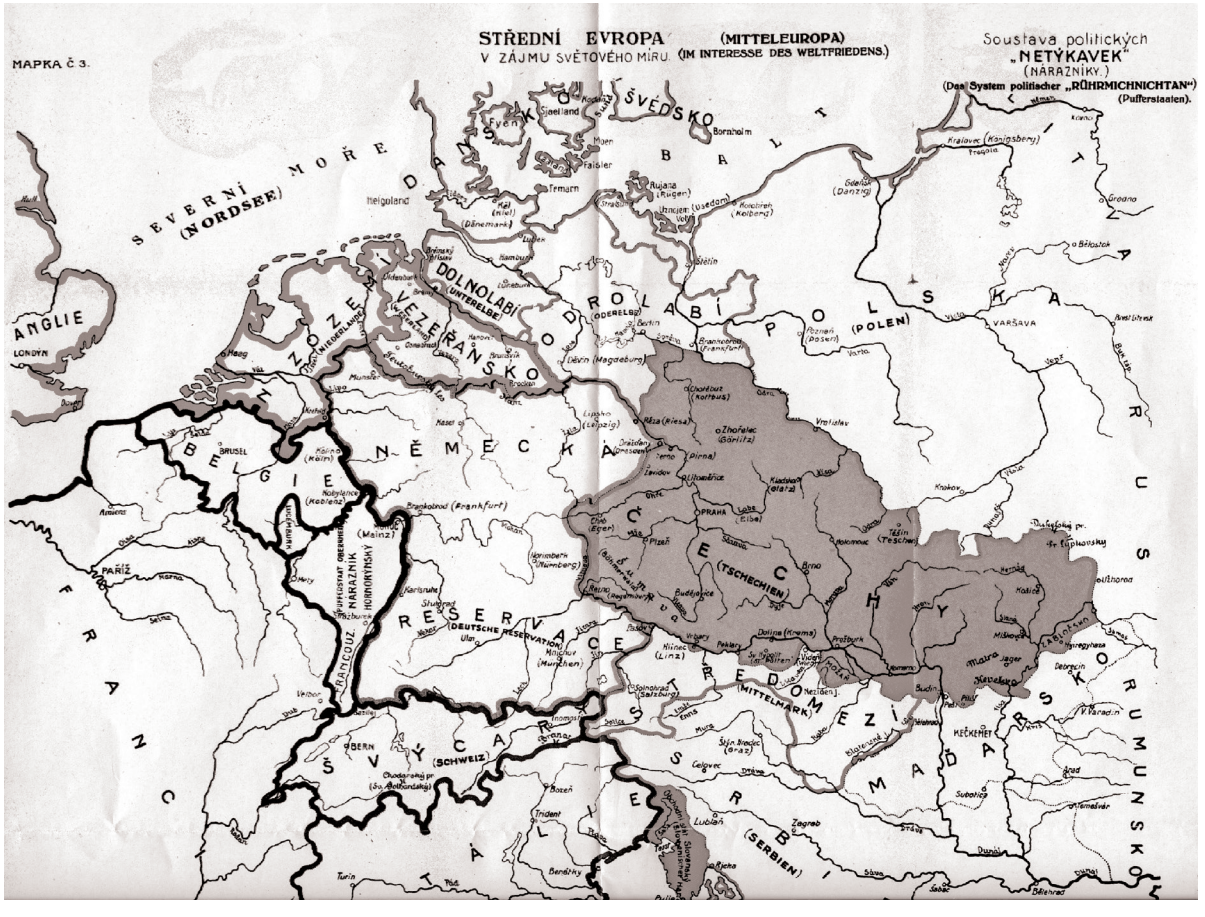

Obr. 1.1
Mapa „Střední Evropa v zájmu světového míru" z díla Hanuše Kuffnera „Náš stát a světový mír"; Kuffnerem vyznačené území Čech a označení území německého za „Německou reservaci".

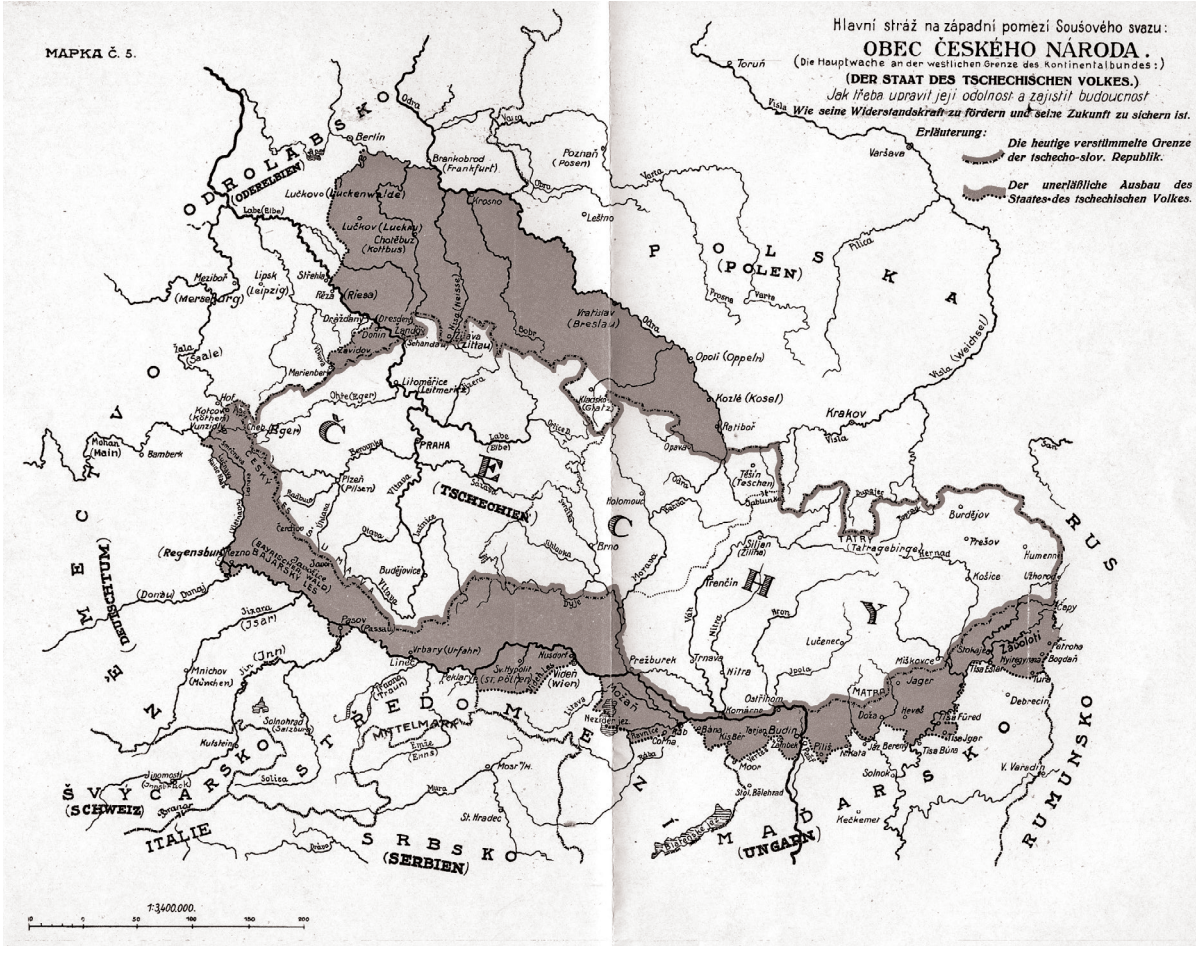

Obr. 1.2
Mapa „Obec českého národa“ z díla Hanuše Kuffnera „Náš stát a světový mír“; vyznačené hranice označil Kuffner za „dnešní zkomolené hranice republiky československé“, zatímco šedé pole dle Kuffnerovy vysvětlivky značí „nepostradatelnou úpravu obce českého národa“. Dle tohoto návrhu měl československý stát sousedit až s Berlínem.

„Jestli by proces ten nepokračoval dosti rychle, přikročíme k vysídlování německého elementu"

Představy a návrhy Josefa L. Stěhuleho v jeho spisu „Československý stát v mezinárodním právu a styku" k otázce a zacházení s Němci uvnitř i vně vyhlášené republiky dne 28. října 1918, který zveřejnil v roce 1919 před zahájením pařížských mírových jednání. Stěhule, který se narodil v roce 1875 v Praze a zemřel v roce 1945 tamtéž, studoval právní vědu na univerzitách v Praze, Lipsku, Berlíně a v Marburgu. Od roku 1901 byl činný v soudnictví v Praze. V roce 1919 povýšil do funkce soudního rady a zanedlouho do funkce zemského soudního rady, Stěhule byl autorem četných právnických studií a v roce 1914 publikoval pod pseudonymem Pawel Kopal v renomovaném nakladatelství Eugen Diederich v Jeně studii „Das Slawentum und der deutsche Geist. Problem einer Weltkultur auf Grundlage des religiösen Idealismus" (Slovanství a německý duch. Problém světové kultury na základě náboženského idealismu.)

[…] II. Svaz lidstva a německý národ.

[…] Během jednoho století zvítězila revoluce francouzská v celém lidstvu a na zásadách sv. allians zůstal jedině národ německý. Jest tedy nynější zápas světový vlastně posledním zápasem principu revoluce francouzské a principem, proti němuž šla před sto lety.

Tímto vítězstvím konečným revoluce francouzské stvořeno bylo nové právo mezinárodní, jež bylo připraveno vítězstvím principu konstitučního, který co výsledek prvé revoluce francouzské, rozprostranil se s výhradou Německa [Poznámka: V Rusku byl de facto živ v politické inteligenci a jeho uskutečnění zabráněno toliko vlivem německým.] po celém světě. Toto nové právo všesvětové *organisováno* je v souhlasné vůli svobodných národů států. Souhlas ten je zárukou správnosti práva i proveditelnosti jeho.

Z této organisace (svazu) lidstva zůstává zatím vyloučen národ německý, a to v důsledku toho, že organisován je na principech ostatnímu lidstvu nepřátelských a že tato organisace není pouhým vnějškem, nýbrž naopak pouze směrnicí jeho disposice vnitřní, jíž celý národ ten je proniknut a kterou neopouští ani nyní, když si, nikoli z vnitřní potřeby, nýbrž pod tlakem okolností vnějších, ad captationem benevolentiae, dal ústavu republikánskou a sociálně-radikální (jakési to politické mimicry). Proto zůstává také národ ten při úpravě nového řádu světového *vyloučen z principu sebeurčení potud, pokud by to vadilo konstituování lidstva na pevných právních základech.* U národa německého při jeho disposici vnitřní, i dále jej ovládající, by i tento princip

byl toliko prostředkem k získávání si nových titulů mocenských a ohrožování lidstva. Mimo to národ německý získal svoje dnešní teritorium jazykové věkovým násilím na úkor národů jiných. Poněvadž jednou ze zásad nové úpravy poměrů mezinárodních je také odčinění (restitution, reparation, reward) historických křivd, které národ německý sousedům svým nanesl, jest i s tohoto hlediska omeziti právo sebeurčení národu německého, jako právě s hlediska téhož je u národů jiných rozšířiti, aby právo to vyhovovalo hledisku vyššímu, k vůli němuž bylo vysloveno, totiž všeobecnému pokoji lidstva a organisaci jeho jako svazů národů.

V tomto obmezení německého sebeurčení spadá též pojem *restitucí historických,* kterými povinno Němectvo, tj. národ německý vůči Slovanům: Čechům, Polákům a Slovincům, jejichž znásilněním dospělo Německo té síly, že mohlo ohrožovat celé lidstvo v jeho základních lidských právech. Z toho a contrario podává se *revindikační právo* těchto národů, jako logicky nutné rozvedení pojmu sebeurčení, v důsledku jehož toliko národové ti jsou uschopněni vyplniti povinnost, kterou na ně vůči Německu vložilo lidstvo.

Národ německý může býti přijat v rodinu národů teprve až změní svoji nynější mentalitu [Poznámka: Wilson: „Německý národ bude po léta musiti činiti pokání, aby napravil zločin a ukázal svou dobrou vůli k polepšení"] t.j. až inteligence německá sezná se v lživosti své theorie o vyvoleném národu německém, a to vyvoleném pro svou rasu, až přestane pod pojmem „německého ducha" rozumět nadvládu nad ostatními národy, přestane tyto považovat za nižší, za pouhý prostředek své moci, svého prospěchu, své ctižádosti. To znamená ale přepracování celé psychy německé, tak jak se složila as od polovice minulého věku a k čemu věrno byly zárodky vloženy jaksi už do národní duše německé, a to v příznačném pro Němce egoismu národním. Přeměna psychiky německé znamená zajisté převrat daleko jiného dosahu než-li revoluční převraty, mající předmětem svržení určité kasty neb dynastie a kde tím momentem je před námi národ zbavený tyrana, národ jinak v jádru zdravý. V Německu ale odstraněním Kaisera a monarchie nezměnilo se na problému a stavu věci ničeho. Zůstal národ a hlavně inteligence při svém pseudoideálu, své theorii Herrenvolku, neboť v Německu zastáncem násilí nebyla v prvé řadě dynastie, nýbrž inteligence. Na theorii vyvolenosti je vybudováno celé lutherství poslední doby, celá theologie jeho, celá německá historie, anthropologie, geografie, pravověda, filosofie, esthetika, celá německá politika, celé ústrojí statní, celá žurnalistika, celý život spolkový, společenský, rodinný, veškeré školství, především pak universita, celá literatura, zvláště beletristika - zkrátka vše, čím německý člověk živ je duchovně. Z tohoto proniknutí theorie té celým duchovním životem Německa, resp. německého národa vidí se ihned, že tato vnitřní přestavba německého ducha, a to i při radikálním vzetí se za podstatu věci, bude trvati

několik generací. Neboť otrávení německé psychy je tak dokonalé, že až na výjimky, které lze sečíst na jedné ruce, nenajdou se v Německu lidé, kteří dovedou mysliti způsobem jiným a vychovati generace nové v duchu novém. Kde je ku př. a kde může býti německý historik, který by dnes dovedl mysliti jinak než dle schema posavadního? A kde tedy možnost, že vychovají se historikové další, nová škola směru protipoložného posavadnímu? Již z důvodů čistě technických bude se myšlení německé pohybovati ve směru posavadním po několik generací - nebudeť, kdo by dovedl mysliti něco jiného. Teprve až vzniknou talenty tak silné, že přelomí násilně tuto tradici, začne německé myšlení bráti se na dráhy nové. Do té doby však národ německý nemůže býti přijat v přátelství a svaz lidstva a nemůže také reklamovati pro sebe sebeurčení a práva z něho plynoucí - neboť toto logicky přiléhá pouze k národům tvořícím rodinu lidstva, národům duchem svobodným - to je právo svazující rodinu lidstva, národům duchem svobodným - je to právo svazující rodinu tuto a vyloučen je z něho národ, jenž idei lidstva je nepřátelský, jako učila theorie německá národ německý, že idea lidstva, idea spojení lidstva je mu cizí, škodná.

Analysujeme-li takto ideu nového mezinárodního práva, přicházíme k poslednímu důsledku, který stavíme jako otázku: Když byl německý národ ve své vůli shledán viníkem této války, tohoto úžasu všelidstva a když nemůže býti přijat ve svaz lidstva, pokud z hlubiny svého nitra neobrodí svůj duch i pokud nenahradí veškerou škodu, kterou touto válkou způsobil, *smí býti v nynějším svém stavu Německo uznáno* vůbec jako stát? Má právo na osobnost státní? [...]

Sebeurčovací právo jeví se nám takto v poslední instanci jako souhlas s vůlí všelidstva, jako výkon její na určitém teritoriu státním. Za nynější duchovní situace německého národa nemůže však o takovémto mandátu ve jménu všelidstva býti řeči a tedy ne také o nějakém sebeurčení. Německý národ musí nésti plné důsledky za provinění své na lidstvu, které je v historii světové jedinečné a musí těžkou prací na znovuzbudování solidarity lidstva teprve znovu dobýti si místo v něm a tím i nové osobnosti *právní*. Národ německý tuto capitis deminutio maxima nyní musí na sebe vzíti. Jde zde všude o poměr právní v nejvyšším slova smyslu.

Německý národ nesmí se mýliti: jde předem o soud nad ním, potom o trest a teprve po odpykaném trestu a vnitřním obrácení ducha, o jeho mezinárodní restituci v práva mezinárodní osobnosti, v práva státu, sebeurčení.

Tento všelidský soud ovšem nesmíme si představovati jako soudní tribuál s formálním zasedáním a rozsudkem. Soud ten je ve všech projevech národů, které proti Německu se bránily a které, jak výše ukázáno, representují totalitu a jednotnou vůli lidstva, během války učiněných, v projevech parlament-

ních sborů, proslovech státníků, statích žurnalistických a vůbec literárních, v jednomyslném projevu tohoto lidstva v denním životě. Konference mírová jako výkonný orgán vůle těch národů, kteří aktivně za lidstvo proti Němectvu vystoupily, určí pouze modus trestu, který v principu vyřčen byl již svědomím lidstva celého.

III. Teritoriální právo státu československého.

[...] Touto válkou začíná se určité právo mezinárodní. Je správný názor německé státovědy (Jellinek), že státy rodí se z historických skutečností. Takovou historickou skutečnost prvého řádu stvořila tato válka. Je to vedle spontánní a jedinohlasné vůle národu československého k samostatnosti státní v prvé řadě všeobecný a jedinohlasný úsudek lidstva, že tato válka je zločinem Německa na lidstvu a že Německo duchem svým je věčnou úhrozou svobody lidstva. Je dalším poznáním lidstva, že v národech Německo obklopujících musí býti stvořena první pevná hráz, která by zabránila opětnému vražednému a loupežnému přepadnutí lidstva pod rouškou moci státní. Historie této války jistě přesvědčila dohodu, že jedině v silném Slovanstvu je její vlastní záchrana. Býti vůči Německu silným, je ne právem, nýbrž ve jménu lidstva na se[be] převzatou *povinností* těchto národů [Poznámka: Tuto větu napsanou začátkem listopadu nacházím doslova potvrzenu citátem z Denis uvedeným v 1. čísle „Národu": Národové, kteří jsou vysazeni konfliktu s Německem, mají přesnou povinnost býti do té míry silní a dobře ozbrojení, aby Německo nemohlo bez obav pohlížeti na následky nové války.]. Zabezpečujíce se vůči Německu, nejednají národové tito v prvé řadě ve svůj prospěch, nýbrž v zájmu lidstva. Tím je dáno určité rozpjetí sebeurčovacího práva těchto národů s jedné a obmezení tohoto práva u Němců se strany druhé. Němec jako nepřítel lidstva nemůže vykonávati právo sebeurčení dle své egoistické potřeby, poněvadž je jednomyslný nález lidstva, že on zneužívá jí k pokoření a vyhubení ostatních. Německu musí jeho určení být určeno jinými, t.j. lidstvem jako celkem. V určených jemu hranicích má Němec právo sebeurčení - určení hranic však jemu zůstaveno býti nemůže. Přihlédneme-li blíže, určuje se teritorium každého národu lidstvem jako celkem - ovšem nyní na úkor (domnělý) Německa, jež právní hranice svého bytu národního nyní i v minulosti překračovalo. Je to nutná restituce mezinárodního právního stavu vzájemného bytu národů.

Přišloť lidstvo nyní k poznání, že Němec nynější své ethnografické teritorium získal na úkor druhých národů staletým jich vyhlazováním a úmyslným poněmčováním a že tato stoletá křivda a loupež musí být odčiněna. Jsou to Slované, na jichž úkor Němec se rozšířil a toto bezpráví musí býti dle nálezu lidstva odčiněno, t.j. národ německý musí vydati tato území právním jich dr-

žitelům. Proti tomuto právnímu nároku ustupuje do pozadí faktická moc, t.j. násilí Německa. Ne moc nad právo, ale právo nad moc. Právo světa na pokoj a svobodu, právo historie na spravedlnost. Proto musí býti poněmčená území vydána jich znásilněným vlastníkům.

To jsou všeobecné historicko-právní předpoklady pro teritoriální nároky Čechů, Poláků a Jihoslovanů. Jich sebeurčovací právo je tedy organickou kombinací práva ethnografického a historického, kteréžto právo *historické je vlastně právem sebeurčovacím, toliko ve vyšším smyslu dějinné s*pravedlnosti. Práva Slovanů na uloupená jim území nemohla býti promlčena, nýbrž trvají de jure stále. Národy jsou věčné právní subjekty a základní jich práva na existenci a sebeurčení rovněž. Jenom dík staletému násilí loupežení na slovanském území vřezalo se ethnografické těleso německé do těla slovanského a obklíčilo svými chapadly národ český s jihu i severu, takže nalézá se ethnograficky v zajetí tělesa německého. Kdyby národ československý měl vyjíti z této války odkázán na své teritorium ethnografické, nemohl by své osudy v budoucnu sám určovati, zůstal by věčným vasalem Německa a tak by jednomyslná vůle lidstva, národu československému v zájmu všelidstva sebeurčení přiznávající, byla nesplněna, ano v pravý opak vyvrácena. Vítězem odměněným bylo by pak Německo, poraženými a potrestanými Čechové.

Proto musí nejprve t. zv. německé jednotné území jazykové (geschlossenes Sprachgebiet), jež ve skutečnosti i dodnes je smíšeným, zůstati při státu československém. Přináležnost jeho podává se především z fakta, že český stát nepřestal nikdy právně existovati, že kontinuita jeho nebyla nikdy přerušena [...]. Dále: český stát vbudoval toliko národ český a toliko národ český mu dal světodějnou ideu husitskou. Toliko národ český jeví se v historii české národem politickým a jen jemu přísluší rozhodovati v státu českém, zejména o jeho rozsahu territoriálním a příslušnosti území jeho k němu. (Viz též poselství praesidenta republiky.) Němci v státu našem bydlící netvoří žádné individuality historicko-politické, jaká jedině může býti nositelem práva sebeurčovacího. Jsou to původně kolonisté, jak správně definoval je praesident republiky ve svém poselství.

Němci nikdy nebyli ve státu českém národem politickým. Nikdy nevystoupili v historii české samostatně, nikdy neprojevili samostatné koncepce ideové, byli to vždy „fructus consumere nati". Naopak v tvůrčí den ducha českého, v době husitské, postavili se v řady těch, kdo tento nový list světových dějin chtěli vytrhnouti z historie lidstva. Od samého začátku jich přítomnost v zemi vzbuzovala odpor a protest [...] a nikdy právně nebyla uznána. [...]

Tento nedostatek historicko-politických qualit této části německého národu je to, jenž vylučuje, aby o státní příslušnosti území, na kterém dílem i protiprávně sedí, samovolně rozhodovala. Projevy její vůle nemohou proto představovat nějakou volonté générale, kterážto je vlastní toliko ná-

rodu, osudy svoje a své země sezdavšího a o nich zodpovědně rozhodujícího. Proto i na dnešním zněmčeném území politickým národem byli vždy a jedině Čechové a i dnes jsou jím tam české menšiny toliko a jedině jim přísluší právo tam o svém určení a territoriální příslušnosti onoho kraje rozhodovati. [...]

Další důvod proti politické samobytnosti krajin těch je fakt ten, že částečné poněmčení jich dálo se násilím a toto historické bezpráví má nyní býti odčiněno. [...] Další důvod jest ten, že obyvatelstvo v území smíšeném dnes německy mluvící je větším dílem původu a charakteru slovanského a dílem pouze uměle při národu německém udržováno. Nyní samo sebou a beze všeho násilí čím dál tím snadněji bude vzkříšen v něm vlastní jemu duch slovanský. Dále: v území tom je uložena ohromná práce česká, především práce českého dělníka, jenž všechny nerosty tam vytěžil a dále zpracoval, z věků minulých pak i práce českého podnikání a administrativy. Tam jest nyní v rukou německých ohromný kapitál pozemkový, kdysi českému národu konfiskovaný, aneb českému státu protiprávně promarněný. Pomocí tohoto kapitálu rozbohatělo německé obyvatelstvo krajin těch. Na úkor českého podnikatele byli sem voláni za Marie Terezie a násl. vladařů němečtí podnikatelé a podporováni ze státních důchodů českých, takže dnešní průmysl německý v těchto stranách je základem svým český. Potřebuje také stát český jako takový ku své existenci, jejímž hlavním úkolem mezinárodním je brániti náporu německému na východ, tohoto území pro jeho zásoby nerostné, lesní, energie vodní a přirozené hranice, které pohraničným pásmem horským poskytuje.

Historické území, jak se dnes dochovalo, však nestačí. Nutno revindikovati k nutnému obezpečení státu československého také území historická, ve věku XVIII. bezprávně uloupená, která kdysi stát ten vůči němectví obezpečovala a i území jiná, pokud k této ochraně státu československého jich zapotřebí. To jsou země, které nová všeněmecká literatura přivykla nazývati „Ostmarken". Jsou to Slezsko a Rakousy. Tyto německé stmarky musí býti oklešteny s jihu a severu, aby národ český byl z čelistí německých definitivně vysvobozen a získáno bylo spojení jeho s Jihoslovany a Poláky a zastaven tak německý Drang nach Osten. Tak bude vypřímena spojovací linie mezi Čechoslováky a Poláky s jedné, Čechoslováky a Jihoslovany se strany druhé.

Toto přivtělení dostatečné části německých Ostmark k teritorium státu československého není také naprosto žádným násilím na obyvatelstvu těchto území, poněvadž obyvatelstvo jich je většinou *původu* slovanského. Jsou to vlastně německy mluvící Slované, lišící se podstatně od typu německého, jaký vidíme v západních německých krajích. Tito Slované musí býti vysvobozeni z pout jařma a býti vráceni jazyku svých otců. Nynější stav jazykový a mocenský je násilím na obyvatelstvu krajin těch, není to stav právní, jejž by bylo

respektovati. Dnešní slovansko-německá hranice je po celé délce své nemyslitelná jako podklad pro rozhraničení samostatných států. Vítězné Německo bylo by ji upravilo dle své potřeby, při čemž by národ český a slovenský úplně byli anektováni, národ polský pak z valné části. Poněvadž zvítězili naši spojenci, nastává korektura v náš prospěch, jenž jest prospěchem i lidstva a nezasahá tak hluboko v tělo Německa, jako v tělo Slovanstva německá. Znamená v podstatě restituci území slovanského. [...]

Nadchází nám v naší historii okamžik, jaký posud nám nekynul a jaký za tisíc let se neprojeví: Získali jsme si sympathie svobodných národů světa a co víc značí, náš stát je jednou ze záruk světového obezpečení jich všech oproti Němcům. Musíme dnes napnout luk co nejvíce a využít situace, které více už nebude. Situace světová bude taková, že budeme mít pokoj alespoň jednoho století, abychom zadané sobě úkoly mohli dovršit. Během sto let, než Německo se vzpamatuje, bude celé české území beze všeho násilí počeštěno. [...]

Němci poukazujíce k žalostnému výsledku své politiky imperialistické a germanisační, snaží se nás varovat, abychom nenásledovali jich stop. Ale „cum duo faciunt idem, non est idem". Zabírajíce určitá dnes - ale jen dnes, ne kdysi a ne budoucně - jinonárodní území, nenapodobíme chyb německých. Osudný omyl Němců nebyl v tom, že snažili se stanout mezi prvými národy světa a zvětšit své území, nýbrž že to činili jednak pod egidou politického absolutismu a ne demokracie, jako Anglie a Francie, a pak, že myslili znásilnit a odnárodnit národy nacházející se na vzestupu sil. Němci nepochopili slovanskou psychu, nepochopili, že Slovanstvo je rovnocenný jim dějinný činitel, že Slovanstvo znamená světodějnou ideu. Na tomto nepochopení zakládaly se výpočty Německa a jeho ofensiva protislovanská, na tomto omylu celý plán ztroskotal a strhl do hlubin celé Německo. Zdánlivě zvítězila Francie a Angloamerika - ale teprve tehdy, když Německo dostalo do Ruska, Srbska a Slovan rakouských rány, kterými byla jeho koncepce otřesena. Prvý nápor vynesli Slované a na něm otupělo ostří německého meče. Kdyby Německo včas bylo vytušilo dějinné značení a spád Slovanstva a nechalo mu volného průchodu, bylo by včas přinuceno bývalo obrátiti své zraky a svou energii jinam. [...]

Německo však mělo pouze upřen zrak na Slovanstvo. Slované takovýchto chyb jsou prosti. Zabírají části protiprávně jim odňaté a v moment, kdy protivník oslaben mravně i fysicky na několik generací. Jich síla rozplozovací pak je značnější německé a způsob jich vlády jemný a měkký, takže nemohou také odpor vzbuditi, jaký vzbuzovalo vezdě Německo, poukazujíc vlastnosti, které jsme výše popsali. Proto není se Slovanům báti vzepjetí svých národních tužeb, nýbrž plně jest jim využíti příznivé situace světové. Jim bude dopřán čas, aby dovršili asimilaci, které tu konsolidaci jejich států oproti Ně-

mecku jest zapotřebí. Potom pak budou tu státi oproti Německu státy tak silné, že Německo nikdy jich nezmůže ztroskotati. Naopak, kdyby Slované dnes se uskromňovali a spokojlili se státy slabými, dráždili by jen na sebe Německo, až by za několik generací se vzpamatovalo. Tuto úvahu jest rovněž vzíti v počet při dnešním vyměřování hranic státu československého, polského a jihoslovanského.

Nad to pak sluší vzíti v úvahu, že národ československý stojí zde jako člen velikého světodějinného systému Slovanského tak, že oproti počtu Němců v stát jeho pojatých stojí netoliko počet Čechoslováků, nýbrž počet Slovanů všech, celá veliká konfederace všeslovanská [Reklamují se, jak z hořejšího vidno, netoliko pro stát náš, nýbrž nepřímo i pro příští konfederaci všeslovanskou], vůči jichž 180 milionům ztrácí se oněch několik milionů Němců, kteří žíti budou v Polsce, Československu a Jugoslávii. Touto přináležitostí k systému národopisnému liší se postavení naše od Maďarů, kteří průběhem ještě jednoho sta let byli by asimiliovali daleko větší počet a různorodějšího obyvatelstva, kdyby nebyli jako isolovaný zlomek nuceni přimknouti buď k Slovanstvu, což značilo jich asimilaci, nebo k Německu, což značilo ztroskotati na falešné dějinné filosofii německé.

Jest pravda sice, že zabereme-li i Dolní Rakousy po Dunaj, budeme míti na 4 miliony Němců (2,1 Čechy, 0,6 Morava rak. Slezsko, 0,7 D. Rakousy, 0,4 nově přibrané části Slezska a Kladsko, 0,2 až 0,4 Uhry). Z toho však jeden a půl milionu připadá na ostrovy národnostní a ostatní číslo, nebude-li se menšiti, nebude jistě přibývati, takže vůči rychle stoupajícímu počtu Slovanů bude percentuální účast Němců na celkovém stavu obyvatelstva československého státu vždy menší a menší. Dnešní německé území na severu a západě Čech bude zejména v krajině od Mostu po Ústí a v krajině na západ od Plzně bystře pronikajícím českým živlem tak rozdrobeno, že zůstanou pouze německé ostrovy v českém živlu. Rovněž tak záhy bude rozdrobeno území dolnorakouské, záhy zanikne území německé pod Krkonoši a v krajině Vrchlabské, v Jizerských horách mezi Libercem a Jabloncem. Jestli by proces ten nepokračoval dosti rychle, přikročíme k vysídlování německého elementu, pokud by ohrožoval naši státní bezpečnosti.

Němci však budou se chovati pasivně, tak jak nikdy nepřivykl německý národ jednati iniciativně, a toliko veden jsa svými knížaty, jichž nyní zbaven. Německá inteligence pak nikdy nevycházela z lidu, nýbrž byla pouhými hlasateli knížat. Mezi německou inteligencí a lidem je proto kastovní propast, která strašnou prohrou německé inteligence - válka je jejím dílem - ještě se rozšířila: slova její nemají na lid německý nijakého vlivu. Veliké pak gesto německé inteligence bylo možným toliko ve stínu absolutismu a militarismu - zbavena této opory neřeší se ta kasta na nějaký odpor - jest-li my jen umíme vzít otěže pevně v ruce. [...]

Poměr k Němcům.

[...] Pokud pak jde dále o poměr k majetku německému, jest poukázati, že majetková převaha Němců vznikla naším potlačením u věku XVII. a XVIII. i privilegováním a subvencováním Němců u věku XIX., jež bylo přímo prováděno jako politická zbraň proti nám. Má toto bezpráví a nadpráví býti petrifikováno? A Němcům propůjčen „nadskok" k našemu méněpráví? Jak má býti ponechán Němcům plný výtěžek jich práce z věků minulých nashromážděný, když: a) je výsledek staletého bezpráví, b) je to tedy také plod naší práce, našich žijících i poněmčených menšin i našich lidí na severu Čech ještě ve věku XVIII. bydlivších, který v tomto kapitálu je obsažen. Spadá toto obohacení tedy pod jméno němectvem povinných restitucí, které v této válce uznány mezinárodně a vztaženy i na historii.

Dnešní bohatství Němců v severních Čechách není pouze plod jich větší podnikavosti; jich podnikavost sama byla státem rakouským podporována na úkor náš a to z našich prostředků. Svého kapitálu používali Němci politicky proti nám a to jak všeobecně, ku stlačování našich požadavků politických, tak i zvláštně k poněmčování českých lidí, kteří svou prací jich kapitál tvořili. To vše jsou tituly, z kterých stát český má právo požadovati značné přeměny v německém kapitálu, jehož původ jak řečeno není ryze soukromopodnikatelský, nýbrž veřejnoprávní politický. [Poznámka: Němci z Čech jsou dle nového práva mezinárodního spoluvinni zaplatiti také národu českému zvláštní arrha poenalis, za mravní a fysické příkoří, které utrpěl jich spoluvinou i jich speciální vinou.] Požaduje-li se revindikace velkostatků v XVII. věku konfiskovaných pro stát český, musí býti jakési analogon právní i ohledně kapitálu obchodního a průmyslového, který také je částečnou, byť ne nápadnou, konfiskací majetku českého. [Poznámka: Proto nesprávno mluvit o vyvlastnění dolů a průmyslových objektů v krajích těch; to by znamenalo sankcionování staletého násilí hospodářského na nás. Jediný spravedlivý modus je konfiskace objektů těch, při čemž ještě protiprávním držitelům jich budou zachovány posavadní zisky podniků těch.]

Zbývají tedy soukromá práva jednotlivcova, pokud, jak z předchozího odstavce vidno, nemají původ ve veřejnoprávním poměru, totiž privilegování Němců i v ohledu soukromoprávním za vlád rakouských, kde jest nechati obyvatelům jazyka německého možnost již nyní rovného styku před zákonem. Dle theorií německých, které vláda německá v době války oficiálně zastávala, ani tato sféra práva soukromého by neobstála před právem státu a národu českého. Dle theorie německé i každý soukromý majetek občana přináležejícího národu nepřátelskému, slouží nepřímo ideji nepřátelské a jest proti němu tedy použíti všech měr právních, kterými postupuje se proti státnímu majetku samému. [Poznámka: Dle této theorie postupovalo se vůči Po-

lákům v Německu, národu historicko-politickému, jedinému pravému vlastníku polských zemí Pruskem anektovaných, kde pro Němce jako kolonisty v zemích těch usedlých nebylo už vůbec nejmenšího právního titulu na historické teritorium polské.] Theorie německá setřela veškerý rozdíl práv soukromých i veřejných ve směru tom.

V jednom směru však i soukromá práva německých kolonistů jest omeziti, totiž v oboru soukromého podnikání, neboť rovnost zde jim s členy národu Českého dopuštěná byla by nejvyšší nespravedlností na nás. Jich kapitál, jak řečeno, je jen z části výsledek jich soukromopodnikatelských vlastností, z části výsledek jich politických nadpráví. Staletým privilegováním Němců na úkor nás vytvořeny byly v jich prospěch takové disposice podnikatelské a přímo určitý systém institucí, které by, byvše nyní pomocí rovnoprávnosti v platnosti zachovány, i v obnoveném státu českém zaručovaly Němcům stálý předskok před námi a umožňovaly by jim nově odkrývající se nyní bohaté zdroje pro podnikání ve svůj prospěch praeoccupovati a nás z nich vyloučiti. To Němci dobře vědí a znajíce naši principiální nejistotu a váhavost v provádění konsekvencí, připravují se zatlačiti nás i v našem státu na druhou, vedlejší kolej. Proto jest nové podnikatelské možnosti reservovati zákonným způsobem toliko nám a Němce a priori z nich vyloučiti.

Propasť mezi politickým názorem Němce a celého ostatního světa je dnes tak veliká, že všechna tato mimořádná opatření jsou nejvýš odůvodněna, vůči nebezpečnosti pak názoru německého, ještě velmi mírná. [...] Jestli prvý státník Anglie, státu to na výsost liberálního a povzneseného nad opatření rázu policejního, prohlašuje, že na Německu, jež proces světový prohrálo a náklady jeho platit musí, budou se žádati náhrady a garancie usque ad finem a že Němci v Anglii usedlí budou vysídleni, jestli ve státu, jejž vůči celému světu jako mírotvorce představuje Wilson, jest proti Němcům dán chod opatřením přímo krutým a jestli Wilson sám odmítá za vzdělanstvo celého světa veškerý společenský styk s Německem - ukazuje nám to, jak tam v zemích největší svobody znamenitě jsou orientováni o významu německé theorie a že právě *láska k jich svobodě je to, jež nutí je chrániti ji co nejpřísněji.* Milovali bychom málo svůj svobodně myslící národ a špatně bychom zastávali ideu svobody světové, kdybychom, chtíce vzbuditi zdání velkomyslnosti, nepřijali míry co nejúčinnější, aby německý způsob myšlení u nás byl znemožněn a přeměněn na všesvětový.

Jde o poměr právní celého světa vůči Němcům. Tedy o spravedlnost. Celý ten hromadný zločin, který Německo, t.j. německý národ, v této válce světu představilo, žádá především trestu na všech příslušnících jeho. To dělají národové Svobody, to jest i povinností naší. Přijdou-li Němci s nějakými pretensemi jako by právy, máme nejen právo, ale i povinnost, seslat se na vývody anglo-amerických, francouzských a ruských státníků, kteří představují

tribunál lidstva nad německým národem. Lloyd George pravil 29. listopadu 1918 v New Castle: „Musíme působit k tomu, aby naším nynějším postupem, spravedlivým, neohroženým a *nemilosrdným* postupem takové zločiny se nikdy již neopakovaly v dějinách světa."

Při posuzování našeho poměru k Němcům nutno míti v prvé řadě na mysli, že jde o poměr *právní*, t.j. spravedlnosti za všemírný německý zločin, kterýžto poměr nachází toliko v přiměřeném trestu svého ekvivalentního výrazu a ne o poměr citový, ne o poměr křesťanského milosrdí, za druhé, že to je hledisko celého světa - za třetí připomenout si, jak chovali se Němci k národům, kteří dostali se pod jich moc a jak by se chovali k nám, kdyby jakoukoli náhodou i dnes udalo se jim vyručit se z osidel, jež se nad nimi sklopila. Tomu nás učí elastičnost, kterou duch německý osvobodil se z červencové resoluce 1917, aby mohl uzavřít mír v Brestu Litovském. Konečně jest nám bráti zřetel ke způsobu, jak postupuje dohoda vůči Němcům. [Poznámka: Učitelé štrasburské university byli francouzskou vládou prostě vypovězeni. Naše vláda však trpí velezrádné a urážlivé, formou pak provokativní a drzé „stížnosti" německé university v Praze, ač by bylo povinností naší vlády přímo agresivně vůči německé universitě vystoupit, vytknout jí mommsenovského ducha jejího, všechny zločiny její na národu českém a striktně nařídit odstranění závad, projevy pak jako předvánoční Naeglův přístě prostě dát subsumovat pod příslušná ustanovení zákonná. V Elsas-Lotrinsku, ač posud formálně patří k říši německé, nesmějí být vypsány volby pro německé národní shromáždění - v smíšeném území na severu však, ač i formálně náleží k státu českému, konají se volební schůze pro volby do sněmu Deutsch Österreich - tedy státu to cizího - a vláda naše tu zjevnou velezradu trpí, naše listy o tom prostě referují! (viz Bohemia ze dne 7. ledna 1919)] Máme právo postupovat jinak, blahovolně? To mohlo být, kdyby došlo k vyrovnání s nimi před válkou, nikoli ale, když mezi námi stojí všechno jednání Němců za války. Nemáme tedy ani práva jednati s nimi tak, jako by to byli naši přátelé v tomto světodějinném zápasu.

Také zde marně Němci sesýlají se na Wilsona, který souhlasí s předřečeným postupem dohody, který nevidí narušení svých zásad v tom, jak Anglie řeší poměr k Irsku, Egyptu, Arabii, Jihoafrice a Indii, Francie k Elsasku-Lotrinsku, Marokku, Amerika k Filipínám nebo dokonce k svým Němcům. Wilson a dohoda vůbec nežádají nijakých záruk od Rumunů a Jihoslovanů v jichž území budou pojati Maďaři a Němci, od Itálie, která annektuje i části s německým obyvatelstvem. [...] Vidět, že zde neshledává se narušení zásad všelidstva, jako u Němců, že Wilson řeší problém s hlediska jiného, než nynější německý výklad pojmu sebeurčení. Z téhož důvodu přiznala nám dohoda i krajiny s obyvatelstvem smíšeným, hledíc nám zaručiti existenci státní a jedině správného hlediska, v rozsahu a vnitřní upravě takovém, jak v této

stati jsme vyložili. Rovné právo a autonomii bychom přirozeně dali národu s námi zem obývajícímu, který byl za války spolu s námi bojoval za svobodu naší země, stejné maje s námi ideály politické. Poněvadž Němci nejen že toto nevyplnili, nýbrž naopak jednali proti základnímu principu našeho státu, nemohou činit nárok na rovnopráví a my nesmíme ani jim je poskytnout. Byla by to premie za velezradu. Všechno jednání Němců od té doby, co v Paříži ustavena byla řádná česká vláda, spadá pod pojem velezrady. Zcela naivně mýlí se Němci, že v důsledku naší revoluce byl tento pojem v jich prospěch zahlazen.

Všechny výzvy, abychom zahájili vyjednávání s Němci (Právo Lidu 10.1.1919) a starání se vytvořit takové poměry, aby Němci se tu cítili jako doma (Dr. soukup, Národní Listy 23.1.1919) vycházejí z mylného předpokladu, že Němci pokojného soužití si přejí a sami na principu rovnoprávnosti stojí. Němci však nemohou ze své theorie ven, podle které sčítají nás za nižší druh a chtějí nám pouze panovat. Stav rovnopráví by pro ně byl titul k nadpráví. Rovnoprávnost předpokládá stejný vzhled na osnovné principie práva, mravnosti a dějin na obou stranách, čehož na německé straně býti nemůže.

Revolucí z 28. října 1918 zmizel veškerý zákonný stav po Bílé Hoře v Čechách násilím, proti vůli národu zavedený, zejména pak stav dotýkající se politického postavení národu českého v jeho vlastní straně. Revoluce znamená restituci originální vůle národu českého a vlastní[ho] určení a znamená tedy restituci těch aktů politických, které dle jich principiálního a ideé národu odpovídajícího, za pravý projev všenárodní vůle považovati jest. Ve směru politiky národnostní jest takovým projevem přiznání stavů českých, 1615, jímž stanoví se výhradně užívání jazyku českého při úřadech českých. Tento zákon jest nyní základním východiskem pro úpravu práv národnostních v Čechách, nikoli pak více Obnovené zřízení zemské, jehož platnost revolucí byla smetena. [...]

L. Stěhule: Československý stát v mezinárodním právu a styku. Praha 1919, 20-38, 56-59, 67-73; ODSUN 536-548

„Deutschböhmen za rovnoprávnou provincii státu německého Rakouska”

Dne 29. října 1918 provolali němečtí poslanci Čech jednomyslným usnesením provincii Deutschböhmen za součást republiky Německo-Rakousko. Následujícího dne vyhlásilo německé prozatímní zemské shromáždění poslanců „uzavřených německých sídelních oblastí severní Moravy a Slezska” s odvoláním na právo na sebeurčení „Sudetenlandu” za svéprávnou provincii státu Německo-Rakousko. V následujících dnech se konstituovaly kraje německé Moravy a šumavské župy, které se hodlaly připojit k zemi Dolní Rakousko resp. Horní Rakousko.

Vysokému Národnímu shromáždění německého Rakouska, Vídeň.

Vysoké Národní shromáždění!

Na základě usnesení konstituujícího se Národního shromáždění německého Rakouska z 21. října 1918 a z pověření výkonného výboru z 29. října 1918 shromáždili se němečtí poslanci Čech v místnostech dolnorakouského zemského sněmu, konstituovali zemské shromáždění a v něm se jednomyslně usnesli na následujících rozhodnutích:

My, poslanci z německého lidu Čech, na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva sjednotili jsme se k tomu předběžnému zemskému shromáždění, abychom na základě všeobecně uznávaného práva národů na sebeurčení a rozhodnutí německo-rakouského Národního shromáždění zřídili v naší sídelní oblasti spořádanou správu a tak uchránili náš národ před cizím panstvím. Zemské shromáždění se sešlo v úterý, 29. října 1918, v dolnorakouském zemském sněmu a přitom přijalo následující rozhodnutí:

1. Ve jménu jím zastupovaného lidu a území prohlašuje zemské shromáždění *Deutschböhmen* za rovnoprávnou provincii státu německého Rakouska, uznává až do konečného uspořádání ústavy německo-rakouské Národní shromáždění, vytvořené dne 21. října ve Vídni v budově zemského sněmu, za svou jedinou a nejvyšší zákonodárnou korporaci, jím dosazené úřady za své nadřízené úřady a prohlašuje usnesení německo-rakouského Národního shromáždění a nařízení německo-rakouských úřadů pro sebe sama stejně jako pro národ a území zastupované zemským sněmem bez výhrad za závaznou. Provincie Deutschböhmen stojí tímto se stejnými právy a povinnostmi po boku ostatních zemí německého Rakouska a slibuje sdílet jejich osud v nezlomném společenství a věrnosti.

Robert Freißler: Vom Zerfall Österreichs bis zum tschechoslowakischen Staate. Zoppot - Berlin 1921, 86 n.; ODSUN 494-495

„…zaříditi si své věci tak, jakoby zde vůbec jiného národa nebylo!”

V tzv. procesu s Omladinou byl Alois Rašín jako vedoucí zástupce „Pokrokového hnutí” odsouzen v roce 1894 za velezrádnou aktivitu ke dvěma letům vězení a rok poté amnestován; během první světové války byl v roce 1916 za spolupráci s Masarykovou zahraniční akcí za národní samostatnost Čechů odsouzen k smrti a v následujícím roce amnestován. Při založení Československé republiky byl jedním z „mužů 28. října” a byl to údajně on, kdo v přítomnosti sudetoněmeckého sociálního demokrata Josefa Seligera prohlásil: „S rebely nevyjednáváme!” V letech 1918/19 a 1922/23 byl ministrem financí nového státu. Rašín, narozený v roce 1867 v Nechanicích v okrese Hradec Králové, povoláním advokát a dlouholetý poslanec v říšské radě, úzce spolupracoval od roku 1907 s Karlem Kramářem v mladočeské straně, resp. později s československými národními demokraty. 5. ledna 1923 byl zavražděn českým anarchokomunistou. Následující projevy jsou výňatky z Rašínovy přednášky před členským shromážděním národních demokratů 5. ledna 1920 v Nymburku.

[…] *A tomuto ideálu musíme zůstati věrni!* My musíme zůstati při budování svého státu věrni národní myšlence! Náš stát byl zřízen a v mírové smlouvě uznán jako **národní stát český,** jako stát, ve kterém český a slovenský národ mají právo svého sebeurčení, t.j. právo, aby se státním životem plně vyžili. Ten stát, který jsme stvořili, *je, bude a musí být český*, poněvadž jinak by přestal být státem, ve kterém právo sebeurčení by bylo uskutečněno. V tomto státě má každý Čech a Slovák právo, aby ve svém jazyku dosáhl plného vzdělání, aniž by se musil učiti jazyku jinému. Jazyk český je zde jazykem státním, jazykem všech úřadů a úředníků, všech zákonů a nařízení. My máme dle mírové smlouvy právo zaříditi si své věci tak, *jakoby zde vůbec jiného národa nebylo!* To je podstata našeho státu. My nepotřebujeme **s nikým jednat o vyrovnání.**

(Hlučná pochvala a potlesk.) Je to vůbec nesprávné, mluví-li se dnes o tom, že se máme s někým vyrovnávat. To je myšlenka, jako bychom byli ještě někde v Rakousku. O vyrovnání je zbytečno mluvit dnes, kdy jsme si stát vybojovali, kdy nám mírová konference potvrdila, že naše republika je státem národním, a že si může upravit svoje národní sebeurčení! (Hlučná pochvala.) V mírové konferenci z dobré vůle upravili jsme poměr svůj k národním menšinám jinojazyčným. Je mne vzdáleno, abych chtěl mluvit o tom, že my máme se snažit Němce počeštit, že Němcům máme brát možnost, aby ve

svém jazyku dosáhli vzdělání. Je mne vzdáleno, abych se postavil na nesnášenlivé stanovisko. Ale jedno je jisto, že Němci, chtějí-li být řádnými občany a republikány, musí se do toho vžít, že jsou v této zemi menšinou, která nemůže mít stejná práva, pokud se týče jazykových věcí a projevu státu jako celku, jaká má národ český! To není křivdou! Němci mají dva státy, ve kterých se mohou národně vyžít: Německo a Německé Rakousko. A jako nás nenapadne, abychom pro *menšinu vídeňskou* žádali práva, která by rušila celkový ráz německého Rakouska, totéž máme právo žádat od Němců, že nesmějí podnikati nic, čím by se národní ráz českého státu měnil!

Totéž platí o Maďarech. Maďaři mají svůj stát, ve kterém se mohou plně národnostně vyžít. [...]

Po převratu jsme viděli, že všichni ti občané německého národa a občané jiného náboženství, kteří se velmi rádi přičleňují k německé národnosti, *byli velmi krotcí* a nebylo dosti učitelů češtiny, aby najednou dohonili to, co byli zameškali. Ptáme-li se, odkud je ta dnešní kuráž, proč ty hlavy jsou tak nahoře, proč neříkají dále: „nám Čechům se nic nestane", proč je vše tak jako bývalo kdysi, tedy jediná příčina k této kuráži spočívá v tom, že se u nás příliš **mnoho mluví o vyrovnání s Němci,** a že každé překročení toho, kde oni ukazují, že ještě nestrávili porážku, kterou utrpěli tím, že Německo a Rakousko bylo poraženo a hrají si na pány, že všechny tyto zjevy nedovede náš stát a naše vláda uvésti na pravou míru event. potrestáním. To není dnes obyčejným deliktem, když ve změmčeném území české děti jsou vyháněny ze školy, to není obyčejným přečinem, když se Čechům na radnici zakazuje mluvit česky, to není deliktem proti národnosti, nýbrž *to je přímo zločinem proti podstatě českého státu!* (Hlučná pochvala a potlesk.) A kdyby vláda byla silná a vědoma si toho, co jí mírová konference svěřila do rukou, jakým způsobem má stát vybudovat, tedy by takový delikt proti národnímu našemu státu měla exemplárně potrestati! (Pochvala.) To není národní šovinismus, co zde hlásám, to je prostě a jedině touha po tom, aby hned od počátku byl pořádek. Kdyby byl pořádek, tu by ministr vnitra nemohl takové věci ve změmčeném území trpět, tam by se nemohlo ukazovat, že jsme slabí a tam by Němci nevyzdvihovali tak hlavy do výše.

My víme, že s těmi Němci budeme muset žít. My víme, že representují značný zlomek obyvatelstva našeho státu a nemíníme v nejmenším porušit to, k čemu jsme se v mírové smlouvě zavázali, totiž, že budou mít možnost, domoci se tam, kde ve větším počtu bydlí, práva a úřadů ve svém jazyku. Nás ani nenapadá, abychom jim zavírali potřebné školy občanské a střední, my nebudeme se vzpírat tomu, aby také u nás měli možnost dosíci universitního vzdělání. Vše to se rozumí samo sebou u nás, kteří jsme národ demokratický a národ, který tak dlouho pod křivdami trpěl. Na druhé straně musíme však žádati, aby němečtí naši krajané si byli vědomi toho, že naše národní cí-

tění a snažení zůstane v československé republice rozhodujícím! (Hlučná pochvala).

Národní shromáždění

bude v příštím měsíci, snad ještě v tomto měsíci, povoláno ku projednání dalekosáhlých zákonů, ve kterých bude vypracována ústava a celý ústavní život našeho státu. Je to pro nás něčím dalekosáhlým, poněvadž to, co vybudujeme nyní, nebudeme moci tak snadno změnit. Co nyní vytvoříme, budeme naopak muset chránit před náhlými změnami. Tím zodpovědnějším jest, aby to dílo, které uděláme, bylo skutečně dílem trvalým. A zase vůdčí naší myšlenkou při tom musí býti, abychom tím na trvalo zabezpečili *český národní ráz našeho státu.* Nejde o to, zda-li nějaká třída nebo nějaký stav to vyhraje, poněvadž my jsme nevyšli do boje za svobodu proto, abychom dostali zde nějakou třídní republiku, nýbrž jde o to, *abychom dostali českou demokratickou republiku!* (Potlesk.) [...]

Řeč Dr. Aloise Rašína v Nymburce. Národní listy, (Praha) 7.1.1920.; ODSUN 586-588

„Němci z Čech … nebudou vystaveni žádnému pokusu zbavení národního vědomí"

Dne 12. května 1919 poskytl prezident Masaryk dopisovateli listu Frankfurter Zeitung, Goldsteinovi, interview, jež bylo 15. května zveřejněno. I když byly, jak listem Masarykovi slíbeno, otištěny Masarykovy výroky určené k uklidnění německé veřejnosti, přesto si list nenechal ujít příležitost a připojil vskutku kritický redakční komentář, ve kterém bylo m.j. uvedeno: „To, že z Masaryka, kdysi statečného zastánce práva a pravdy, se také proti svým vlastním soukmenovcům mohl stát ‚realista' v oportunistickém smyslu, aby mohl posléze vyvodit z očividného bezpráví na jiném místě právo na bezpráví ku vlastnímu zájmu, nemohli tušit před několika málo lety ani jeho přátelé, jakož ani jeho nepřátelé. Je však klamné, mluví-li prezident o českých menšinách na německém jazykovém území. Zcela čisté rozdělení národnosti podle jazykových hranic je vůbec nemožné. Ale ve veškerém německém jazykovém území Čech bydlelo v roce 1910 pouze 126 000 Čechů, proti čemuž se nyní znásilněním práva na sebeurčení musí podřídit německá menšina čítající 3,5 milionu lidí, dostanuvší se tak pod nadvládu Čechů. Klamné je také to, když prezident mluví o švýcarských poměrech v Čechách. Češi a ani prezident Masaryk nepomýšlejí ani v nejmenším na to, aby z Čech udělali Švýcarsko. Chtějí vládnout a o rovnoprávnosti národností tu nemůže být vůbec žádná řeč."

Praha. 13. května (soukr. tel.). Prezident Masaryk mi sdělil následující prohlášení, jehož doručení do Německa označil za žádoucí: Světově politická situace našeho státu je příčinou toho, že náš *postoj vůči Německu* je jedním z nejdůležitějších. Jsme si toho samozřejmě vědomi; a také historickým vývojem se stal tento poměr nejdůležitějším. Mohu jen ujistit, že uděláme vše, abychom co nejkorektněji udržovali naše vztahy s Německou říší. Já sám a i my všichni doufáme a přejeme si, aby tento vztah obě strany postupem času v každém směru uspokojil.

O Němcích v Čechách řekl Masaryk, že budou jako občané zcela rovnoprávní a nebudou vystaveni žádnému pokusu *odnárodnostňování*; jinak se nemohou čeští Němci dovolávat Wilsonova práva na *sebeurčení*, ve kterém není podle evropských pojmů obsažen národnostní princip, což vyplývá z uznání *strategických*, ne však národnostních hranic Itálie. V *Deutschböhmen* totiž bydlí česká menšina. Poněvadž nelze provést čisté rozdělení, musí být obě strany natolik rozumné, aby si navzájem umožnily své spolužití a klidný vývoj. Prezident vůbec s důrazem prohlásil, že se při tom všem nejedná pouze o národnost, nýbrž i o *mezinárodnost*. Vývoj nás nutí k vytvoření *svazu*

národů či spojených států evropských, a proto je nutno provést v Čechách to, co bylo možné ve *Švýcarsku*. Vůči Rakousku si taktéž přejeme, aby náš vztah byl co nejlepší, musíme od něj však požadovat absolutní loajální přístup. Dosavadní vztah Vídně vůči českým Němcům nebyl správný.

Präsident Masaryk über Deutschböhmen. Frankfurter Zeitung (Frankfurt/M.), 15.5.1919; ODSUN 572-573

„ať se tedy německý národ … dozví dnes skrze hlas německého národa v Čechách, že jsme s ním v naší mysli, v našem cítění a konání stále za jedno”

Projev Josefa Seligera při masové demonstraci dne 4. března 1919 v Teplicích proti násilnému znemožnění voleb do německo-rakouského Národního shromáždění a proti hospodářskému znevýhodnění Němců v Československu.

Dělníci, dělnice!
Soukmenovci, soukmenovkyně!

V tuto hodinu se shromažďuje svobodně volené národní zastupitelstvo německého Rakouska ve Vídni, aby dokončilo základy svobodné německo--rakouské - a jak my všichni doufáme - socialistické republiky. (*Bravo.*) Od vzniku evropského moderního dělnického hnutí, jsme my, němečtí dělníci z Čech, kteří jsme zvyklí svádět všechny velké a těžké boje společně s dělníky německého Rakouska, nyní vyloučeni z tohoto národního shromáždění německého národa v německém Rakousku. Avšak přesto, že je nám v tom zabraňováno, abychom delegovali naše svobodně zvolené zástupce do německo-rakouského Národního shromáždění, ať se tedy německý národ, se kterým jsme společně prožívali radosti i strasti, dozví dnes skrze hlas německého národa v Čechách, že jsme s ním v naší mysli, v našem cítění a konání stále za jedno a že mu v této hodině přislibujeme zůstati mu věrni a stát neochvějně za naší společnou věcí, tedy za naším německým Rakouskem. (*Živé výkřiky souhlasu.*) Neslučuje nás nenávist proti českému národu, kterému přejeme osvobození ze starého otroctví habsburského státu, my, němečtí sociálně-demokratičtí dělníci se můžeme oslavovati tím, že jsme z velké části právě přispěli k tomu, že se tento stát s konečnou platností rozbil. Pouze láska k našemu národu, k naší svobodě a našemu právu nás svedly dnes opět dohromady. […]

Naše dnešní manifestace nezůstane bez odezvy; a i když nebude mít účinek na mocnáře Dohody, určitě zapůsobí na západní národy, které už nikdy nemohou říci, že jen vůdci německého národa v Čechách křičí po právu na sebeurčení a německý lid sám se vůbec nechce oddělit od československého státu. […]

Již existoval okamžik, ve kterém by nám byl český národ mohl podat ruku smíření s velkým výhledem na úplný úspěch; kdyby nás zástupci českého

národa po rozpadu rakouské monarchie oslovili, aby společně s námi založili svobodné společenstvo na základě vzájemné úcty k právu, tak by tehdy ozvěna z Deutschböhmen možná nenechala na sebe dlouho čekat. Ale za takovýchto okolností, za kterých dnes mocnáři českého národa chtějí zakládat jejich stát, není jakákoliv spolupráce možná. (*Zvolání: Nikdy!*) Mezi tím, co bylo tehdy a co je nyní, se nachází násilí, jež bylo pácháno jak na celku tak i na jednotlivcích. Pokud jsou Němci zbiti jen za to, že jsou Němci (*Zvolání: Fuj!*), tak my všichni tuto ránu považujeme za ponížení, a tak nelze od ponížených požadovat, aby podali ruku na usmířenou. Pouze násilí, řinčící militarismus, který byl neštěstím pro Německo, bude s to potlačovat miliony lidí, avšak takovýto stát se nebude nikdy zakládat na demokratické, svobodné podstatě. My nechceme odpočívat a nechat znít náš hlas za hranici, jen aby byl vyslyšen od velkého národa, jenž nám přijde na pomoc. Hospodářská situace československého státu je taková, že její cesty musejí vést skrze Německo.

Stojíme teprve na začátku evropské revoluce. Co se u nás doposud událo, bylo pouze přirozeným kolapsem starého, na jehož místo má být dosazeno nové. Proto se nejedná o pouhopouhé hranice, které mají tvořit budoucí státy, nýbrž také o to, jak tyto státy mají být vytvořeny ve svém vnitřku. V tomto smyslu je třeba pochopit Wilsonovo právo národů na sebeurčení tak, že zde vzniká jedna Evropa, která nám sama bude nabízet jistotu pro trvalý mír. O osudu německy osídlených Čech nebude rozhodovat mírová konference, která se sešla v Paříži, nýbrž o tom budeme rozhodovat jen my (*Bouřlivý souhlas*) v souladu s revolučními národy celé Evropy a doufáme, že také ve společenství s revolučním českým národem. Náš nejvyšší tribunál, jehož rozhodnutí se podrobíme, je sociálně-demokratická internacionála; žádné jiné fórum nebudeme akceptovat. Proto chceme vytrvat v boji za naše právo na sebeurčení, který jsme však nevyhledávali, nýbrž který nám byl vnucen. Slibujeme našim bratřím a sestrám v německém Rakousku, po jejichž boku jsme šli radostmi i strastmi, také nadále nezlomitelnou věrnost. Chceme společně s nimi vstoupit do velkého svobodného socialistického Německa! (*Dlouho trvající, bouřlivý potlesk.*)

Klaus Zeßner: Josef Seliger und die nationale Frage in Böhmen. Eine Untersuchung über die nationale Politik der deutschböhmischen Sozialdemokratie 1899-1920, Stuttgart 1976, 222 n.; ODSUN 565-567

„německou iredentu … o takové síle, že se budou Češi divit"

Z řeči zemského hejtmana pro Deutschböhmen Rudolfa Lodgmana von Auen o německo-české problematice v Innsbrucku dne 8. března 1919.

[…] Pokud jde o německo-český problém, nabízejí se teoreticky čtyři možnosti:

1. Deutschböhmen budou výrokem mírové konference připojeny k českému státu;
2. Deutschböhmen se svěří přímo Německé říši;
3. Deutschböhmen se stanou samostatným státním územím a
4. Deutschböhmen se stanou součástí německo-rakouské republiky.

Přivtělení k českému státu je odmítáno všemi Němci; jestliže Češi věří, že by bylo možné utiskovat celý národ o 3,5 milionech lidí a proti jejich vůli je trvale vtlačit do jednoho státu, tak se rozhodně mýlí. Jestliže Dohoda přiřkne Deutschböhmen a Sudety Čechům, tak zažije v ujařmených zemích německou iredentu o takové síle, že se budou Češi divit. Chce-li se Masaryk odvážit s Němci v Čechách do tanečního kola, shledá, že jsou připraveni.

Deutschböhmens Freiheit. Schluckenauer Zeitung (Šluknov), 10.3.1919.; ODSUN 569

„Tři a půl milionu Němců by tak bylo podrobeno suverenitě 6,5 milionů Čechů"

Nóta státního kancléře Karla Rennera, zplnomocněnce německo-rakouské republiky, ze dne 15. června 1919 o Deutschböhmen, sudetských oblastech a o neutralizaci ostravské pánve adresovaná zůstupcům vítězných velmocí na mírové konferenci v Saint-Germain. Zástupcům republiky německého Rakouska - které bylo považováno stejně jako Maďarsko za právní nástupnický stát Habsburské monarchie - byly jako představitelům poraženého státu předány Dohodou 2. června 1919 podmínky pro uzavření míru. Československá republika, jež byla představena 16. popř. 19. října 1918 v Masarykově „Washingtonském prohlášení" a 28. října 1918 vyhlášena Národním výborem v Praze, patřila tímto mezi vítězné státy.

Pane prezidente!

Mám tu čest ohraditi se u Vaší Excelence a zaslati jí jeden z pamětních spisů (příloha A), jenž byl zaslán mírové konferenci a vypracován zástupci německých oblastí Čech, Moravy a rakouského Slezska, aby tak zjistila, že se děje bezpráví, skrze něž je ohroženo 3,5 milionu rakouských Němců na základě podmínek pro uzavření míru pro tento stát. [...]

Co se týče budoucnosti Němců v Čechách a v sudetských oblastech, dovolil bych si reprodukovati všeobecný dojem, který byl skrze podmínky pro uzavření míru vyvolán v celém německém Rakousku a zdá se, že podepsaná delegace byla povolána sehrát roli jeho tlumočníka.

Ohledně obyvatelstva zmíněných oblastí a všech rakouských Němců jsou spojenecké mocnosti i jejich spojenci tedy schopny spáchat zcela očividně bezpráví a zrovna tak je československý národ sváděn k dobrodružné a nanejvýš nebezpečné politice. Rozpad rakousko-uherské monarchie nabízí možnost skoncovat s tímto nešťastným bojem mezi německým a českým národem a poskytuje tudíž každému z nich právo, aby svůj národní život prožívaly v úplné svobodě. Pokud by se tedy Československá republika omezila pouze na hranice těch oblastí, které tvoří ve skutečnosti bydliště Čechů a Slováků, mohla by se pak v každém ohledu těšit z uspokojujícího vývoje jejího hospodářského a sociálního blaha. Vskutku by zůstala i s tímto omezením, které se týká omezení na vlastní území těchto dvou národů, jednou z nejbohatších zemí v Evropě, neboť by stále ještě měla k dispozici bohaté pěstitelské kultury v rovinách Čech a Moravy i rozsáhlé lesní porosty ve vysočině ležící mezi nimi jakož i na Slovensku, dále uhelné doly u Kladna a u Plzně, nerostné bohatství na slovenském území, které nebylo doposud ještě vůbec

dotčeno a využito pro národní hospodářství, dále významné strojírenské továrny v Praze, Plzni a Hradci Králové a textilní továrny v česky osídlených územích Moravy a východních Čech a dále palírny a lihovary, jakož i cukr a pivo, které jsou produkovány v průmyslových zařízeních, která jsou rozmístěna po celé republice. Jestliže dojde v tomto vzkvétajícím a plodném státě však k připojení Deutschböhmen, tedy šumavské župy, sudetských oblastí a Znojemska a tím pádem přivtělení těchto čistě německy obydlených oblastí k československému území proti vůli jejich obyvatel, tak se - co se vztahu mezi Němci a Čechoslováky týče - tímto způsobem pouze nahradí stará monarchie, která stejně i přes problematičnost svojí existence zajišťovala materiální život svých národů, dvěma malými státy, které proti sobě zůstanou permanentně znepřáteleny. Mocnosti by tak tímto způsobem prakticky v centru Evropy vytvořily ohnisko občanské války, jejíž žár by byl ještě nebezpečnější pro celý svět a jeho sociální rozkvět, než tomu bylo doposud v případě stálých nepokojů na Balkáně. Proto tento rozsudek bude znít tvrdě: spočívá totiž v neochvějném přesvědčení německo-rakouského národa, v přesvědčení, jež je jednomyslně vyjádřeno heslem: „Opusťme tento hořící dům a připojme se k naší rodné zemi."

Bezpráví, které je na německém Rakousku nyní pácháno, bije do očí. Rozšíření státního území a počet obyvatel se nyní více než zdvojnásobil ve srovnání s velikostí a počtem obyvatelstva v Alsasku-Lotrinsku. Spojeneckým mocnostem a jejich spojencům, které chtějí odčinit bezpráví, které bylo spácháno na Francii v letech 1870/71, se nyní právě podařilo vytvořit druhé Alsasko. Na jedné straně proklamují svobodné právo na sebeurčení národů a vyslovují na druhé straně politický rozsudek nad obyvatelstvem, které je početnější než obyvatelstvo Norska či Dánska. Alsasko-Lotrinsko bylo Německem anektováno na základě války. Ačkoli to nyní bylo mezinárodní morálkou právem odsouzeno, bylo tehdy násilné připojení právním titulem, který byl národnostním právem po tisíciletí uznán jako právoplatný prostředek v získávání území. Nyní byli Němci v Čechách, na Moravě a ve Slezsku podrobeni, aniž by však byli ve válečném poměru k Čecho-Slovákům a právě v tom okamžiku, když rakouští Němci s jistotou nabírali důvěru v uzavření míru - vždyť by sami stejně byli neschopni se bránit - pociťovali na sobě toto bezpráví, jež na nich bylo spácháno, ještě s větší hořkostí. Jak je to vůbec možné, že národy zapomenou na takovéto kruté a neslýchané činy? Alsasko-Lotrinsko přešlo z nadvlády jednoho velkého vysoce civilizovaného národa do nadvlády druhé mocnosti. Stejně byla tato změna pociťována jako nesnesitelný zásah. Ačkoli však bylo Deutschböhmen součástí velkého a starobylého národa, muselo by naproti tomu být předáno národu méně početnějšímu, tedy národu, jehož kultura je mladší a který vytváří pouze malý stát. Tři a půl milionu Němců by tak bylo podrobeno suverenitě 6,5 milionu Če-

chů. Nikdy by nemohl podrobený národ snést takovouto nadvládu, vládnoucí národ nikdy nebude schopen splnit úkol, který z tohoto postavení vyplývá! Oba dva jsou tak odsouzeny k tomu, aby proti sobě stále bojovaly v nešťastném zápase, který by byl ještě tragičtější, než tomu bylo u protikladů, které podkopávaly staré Rakousko, které se však drželo při životě přinejmenším pomocí labilní rovnováhy, která byla tvořena částečnou kompenzací všelikých snah osmi národů. Následkem tohoto nešťastného pokusu je to, že stav, kterému předcházely nejrozhořčenější masakry všech dob a který byl nyní vytvořen, je ještě horší než ten před válkou a ještě ve větší míře ohrožuje mír v Evropě. Zklamání a pocitu hořkosti rakouských Němců lze porozumět jedině tehdy, pokud se člověk cítí odpovědný za to, v jakém rozsahu spontánního přívalu si začali osvojovat vítězné ideály svobody a demokracie, které byly proklamovány spojeneckými mocnostmi. A když si mysleli, že právě přišel okamžik, kdy budou moci založiti se svými bratry, kteří obývají Alpy, novou republiku rakousko-německou, tak jim právě v tomto okamžiku ze strany Čecho-Slováků byla tato svoboda za použití vojenského obsazení opět odňata a konfiskována. Návrh smlouvy podmínek pro uzavření míru dodatečně ospravedlňuje tento násilný čin. Ale německý národ nebude nikdy ochoten pochopiti, že vzhledem k mírumilovným prohlášením velmocí může pražský parlament, ve kterém není přítomen ani jeden Němec, rozhodovat o osudu německy obydlené země, zatímco zástupcům této země, kteří byli zvoleni svobodným hlasovacím právem, jsou nyní zacpávána ústa za použití policejních opatření jako roubíků. Proto se přitom tento národ nikdy neuklidní, nikdy nebude moci přiznat a nikdy se nepřestane podivovat myšlence, jak je možné být jako cizinec vydán na pospas druhému cizinci bez předcházejícího jednání!

Mnohem méně než v případě Alsaska a frankfurtského míru by mohl mír postavený na takovýchto základech tvořit sotva trvalý právní podklad. Okolnosti, za kterých vznikl československý stát, jsou toho jen důkazem. [...]

Bericht über die Tätigkeit der deutschösterreichischen Friedensdelegation in St. Germain-en-Laye. Sv. 1, Wien 1919, 88-92 zde 88-91.; ODSUN 576-579

„spolkem z donucení, v němž jsou národy donuceny mečem vítězovým k násilnému soužití a soudržnosti"

Projev rakouského ministra zahraničních věcí, sociálního demokrata Otto Bauera ze dne 7. června 1919 v konstituujícím se Národním shromáždění republiky německo-rakouské ve Vídni. Bauer, narozen v roce 1882 ve Vídni, pocházel z židovské továrnické rodiny z Čech. Navštěvoval gymnázium v Liberci a studoval práva na univerzitě ve Vídni. Po jeho velmi brzkém příklonu k sociální demokracii a po publikaci svého díla „Die Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie" (Národnostní otázka a sociální demokracie), které bylo vydáno v roce 1907 a v němž vytvořil klasické dílo austromarxismu, se stal Bauer ještě tentýž rok redaktorem vídeňských novin „Arbeiter Zeitung". Od listopadu 1918 do června 1919 působil jako státní sekretář ministerstva zahraničí německo-rakouské vlády. Po selhání dělnického povstání v únoru 1934 emigroval do ČSR a v roce 1938 do Paříže, kde 4. července 1938 zemřel.

[...] Máme ztratit především průmyslově a kulturně nejvýše postavenou část německého Rakouska, v níž se nalézá náš největší průmysl a naše nejintenzivnější zemědělství a jejíž obyvatelé předčí ostatní kmeny německého Rakouska v živnostech, píli a ve vzdělání: naše Deutschböhmen a naše Sudety.

Kdyby se vítěz cítil vázán zásadami proklamovanými v boji, platila by zásada, že žádný národ nemůže být proti své vůli přemístěn z jedné státní suverenity do druhé a lidu Deutschböhmen a Sudet by bylo přiznáno právo, aby lidovým hlasováním a za neutrální kontroly sám rozhodl o své státní příslušnosti a pak bychom se nemuseli obávat ztráty těchto zemí.

Avšak vítězové se již necítí vázáni oněmi principy demokracie, které hlásali, dokud nebylo vítězství ještě vydobyto. Namísto slíbeného vítězství práva nastoupilo staré brutální právo vítěze.

Apelovat na zásady, které byly prostředkem k dosažení vítězství, by bylo oproti dosaženému vítězství neúčinné. Nebude tedy dnes již řeč o otázce práva, nýbrž pouze o tom, zda takovéto použití moci je v zájmu samotných mocných.

Spojenecké a přidružené mocnosti vytvářejí česko-slovenský stát, ve kterém bude vedle 6,5 milionů Čechů sídlit 3,5 milionů Němců, kteří se budou od prvního dne proti nenáviděné cizácké nadvládě vzpírat, potom 2 miliony Slováků, kteří přes blízkou příbuznost s českým národem mají svůj vlastní jazyk, kteří historicky netvořili s Čechami a Moravou žádné společenství, kteří mají sociálně zcela jinou strukturu, kulturně úplně rozdílnou tradici než

Češi. A vedle Němců a Slováků dostane český stát ještě téměř třičtvrtě milionu Maďarů, jeden a půl milionu Ukrajinců, nejméně 100 000 Poláků. Češi, Němci, Slováci, Maďaři, Poláci, Ukrajinci, není to nové Rakousko, které tu znovu vyvstává pod českou vlajkou, nový národnostní stát se šesti národy, naplněnými divokou nenávistí proti sobě, které budou napěchovány pohromadě a stísněny ve svém hospodářském, sociálním a kulturním vývoji, násilným panstvím živenou, celý veřejný život otravující národní nenávistí a národním bojem?

Kurt Rabl: Das Ringen um das sudetendeutsche Selbstbestimmungsrecht 1918/19. Materialien und Dokumente. München 1958, 94-96.; ODSUN 573-574

Apologetika českého „chauvinismu”

Viktor Dyk (1870 Pšovka - 1931 Lopud, Chorvatsko), český spisovatel a vedoucí bojovník za ideu českého resp. československého národního státu. Pro dosažení tohoto cíle se zasazoval před první světovou válkou za tzv. „politiku pro případ katastrofy”. Od listopadu 1916 do května 1917 byl držen ve vazbě kvůli obvinění z vlastizrádných aktivit, v únoru 1918 byl spoluzakladatelem Kramářovy Československé národnědemokratické strany, kterou zastupoval od roku 1918 nejprve jako poslanec a od roku 1925 jako senátor.

[...] O projevu presidentově dlužno se zamysliti. President *všemi stranami, všemi členy* Národního shromáždění zvolený, konceduje korespondentu, že část jeho voličů je chauvinistickou. *Objektivita* káže mu, do jedné a stejné kategorie zařaditi lidi, kteří prokázali ve všem a všudy loyalitu k republice, s těmi, kteří prokázali její opak: lidi, kteří vší silou usilovali, aby byla a trvala, s lidmi, kteří usilovali, aby nebyla a usilují, aby netrvala; lidi, kteří hájí poslání československého národa v *jediném státě československém,* s lidmi, kteří za neohroženého trvání dvou říší německých a převážně německého Švýcarska chtějí zutrakvisovati ad maiorem Germaniae gloriam náš stát. *„Nebudou to chauvinisté, kteří provedou vyrovnání.”* Ale kdo je provede? Většina bez nich? A kde je nechauvinistická většina německá? A je-li, nebude se opakovat historie punktací? Vylučovati určitou složku politikou z dohodování je nebezpečná hra. Nebo *doufá* president, že vyloučí je samy volby? Dokud nemá president zároveň záruk o výsledku voleb na straně německé, mohl by aspoň v *„chauvinistické”* straně hledati a najíti protiváhu a oporu proti výstředním požadavkům skutečných chauvinistů německých. Porážka *„chauvinistů”* českých a vítězství - velmi pravděpodobné! - chauvinistů německých znamenala by pro republiku československou plochu tuze, tuze nakloněnou. *Všemi* zvolený president nečiní správně, exponuje-li před volbami svou autoritu proti „chauvinismu”, jemuž děkuje republika československá za svůj vznik, neboť jistě by nevznikla, kdybychom my a kdyby prof. Masaryk brali za Rakouska *věci, jak jsou.* [...]

Viktor Dyk: Chauvinismus? Národní listy (Praha), 3.1.1920. Zde citováno podle sbírky jeho politických textů, vydané „Spolkem pro zřízení desky a pomníku Viktoru Dykovi”: O národní stát. Praha 1931, 36-38; ODSUN 585

Vyrovnání nebudou dělat šovinisté

Rozhovor prezidenta Masaryka s pražským korespondentem rakouského deníku „Neue Freie Prese", který je datován 31. prosincem 1919 a vyšel v novoročním vydání 1. ledna 1920.

"Řekl bych, že jednání, která vedl Tusar, politicky přinesla zisk a že bylo dosaženo jistého, dobře přijatelného výsledku. Podle mého přesvědčení vedl Tusar jednání docela obratně, zcela nepokrytě, bez tajné diplomacie, takže - mohu říci - bylo dosaženo politického plus. Doufám, že se v jednání bude dále pokračovat a že budou navázány přátelské vztahy. Potom budou brzy volby do Národního shromáždění; do té doby neuplynou už ani dva měsíce; pak budeme mít zvolený parlament. Logické důsledky přijdou samy, protože, rozumí se samo sebou, nic proti Němcům neobmýšlíme."

Na otázku, zda se bude pokračovat v jednání s německými stranami, prohlásil president, že to zatím neví, že je to však možné.

Na další otázku, zda vyrovnání není ohroženo radikalismem, president odvětil, že vyrovnání nebudou dělat šovinisté. Stanovisko, jako by šovinisté byli jen na straně české, je nesprávné; na německé straně je to dosud stejné. Musíme tu i tam počítat s fakty, jak jsou. Doufám, že oba kmeny dospějí brzy k společné práci. Je vzájmu obou národů, aby všechny hospodářské otázky byly vyřešeny hladce.

„Se zřetelem k velikému počtu Němců, kteří bydlí v našem státě a k jejich kulturní a hospodářské rovnocennosti, nemůžeme s nimi ovšem jednat jako s quantité negligeable. Dochází-li tu a tam k nedorozumění, nesmíme to brát tragicky. Je právě třeba, aby na obou stranách byly věci, aby se k dohodě dospělo na základě realistického pozorování poměrů. To se dá dělat a bude se to dělat."

[...] President skončil nadějí, že jednání přinesou příznivý výsledek, a řekl: Jdu svou cestou; doufám, v zájmu svého národa.

T.G. Masaryk: Cesta demokracie II, 1997, 243-245.; ODSUN 584

„Jazyk československý" jazykem státním

§ 1 zákona z 29. února 1920, jímž se stanoví zásady jazyka a práva v republice Československé.

§ 1 Jazyk československý jest státním, oficielním jazykem republiky (čl. 7. smlouvy mezi čelnými mocnostmi spojenými a přidruženými a mezi Československem, podepsané v St. Germain en Laye dne 10. září 1920).

Jest tedy zejména jazykem,

1. v němž s výhradou toho, co ustanovuje se v § 22 a 5 a s vyjímkou toho, co bude podle § 6 ustanoveno pro Podkarpatskou Rus, děje se úřadování všech soudů, úřadů, ústavů, podniků a orgánů republiky, konají se jich vyhlášky a zevní označení,
2. v němž upraven jest hlavní text státovek a bankovek,
3. jehož používá branná moc při velení a jako jazyka služebního; ve styku s mužstvem jazyka toho neznalým užíti lze také jeho jazyka mateřského.

Podrobnější předpisy o povinnostech úředníků a zřízenců státních, jakož i úředníků a zřízenců státních ústavů a státních podniků, aby uměli československy, upraveny budou nařízením.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Ročník 1920, Praha, 268.; ODSUN 599-600

„My neděláme iredenty"

Řeč Rudolfa Lodgmana, předsedy Německé národnostní strany, ze dne 23. listopadu 1920 v poslanecké sněmovně Národního shromáždění Československé republiky.

[...] Nedávno bylo, myslím, z národně socialistické strany konstatováno v „Českém Slově", že jediné možné v tomto státě a to, co musí býti prohlášeno za poslední požadavek českého národa, jest, že německá jazyková území musí zmizeti. Velectění, nechci dnes rozhodovati o tom, zda zmizí německé jazykové území. Mohu však dojista z událostí, jež se vyvíjejí před našima očima, vyvoditi porovnání, na něž bylo zde už dnes poukázáno, s oněmi událostmi, jež se odehrály v XV. století, když Táborité po smrti Husově vyvrátili ohněm a mečem všechno německé - v duchu tehdejších dob. Jest to týž duch, jenž se tehdy uplatnil na bojištích u Ústí n. L., Trmic a jinde, týž duch nenávisti vůči všemu německému. Také dnes jest zcela očividný a můžeme události, jež vidíme, prohlásit dojista za jakýsi druh novohusitismu. Jest přirozeno, že formy, v nichž se dnes boje odehrávají, nelze porovnati s boji tehdejšími. Tehdy se boje odehrávaly jinak, totiž na bojišti. Dnes používáte k tomu sociálního státu, abyste nás oloupili o náš majetek, abyste nás zadávili národně, kulturně a hospodářsky. Neboť moderní stát má tisíce prostředků, jimiž může zasahovati nejen do veřejného, ale i do soukromého hospodářství a jest fakt, že proti tomuto nesmírnému státnímu soustrojí jest třeba nesmírného odporu, chce-li se někdo vůbec udržeti.

Kol. Udržal zmínil se zde o poměrech v Rakousku. Nechci vejíti na tyto věci, nechci o nich mluviti. Ale mám za to, že se v jednom bodě liší podstatně od poměrů nynějších. V Rakousku byla rodová moc. Bylo nejvznešenějším úkolem vlád ji zachovati, podepírati a chrániti a vlády neznaly jiného úkolu, než aby se pokud možno mezi národy protloukaly, aby nechaly na vrchu jednou ty, podruhé ony a tím aby podpíraly rodovou moc. Nad národy bylo skutečně těleso - pojmenujte je jak chcete, jest to lhostjeno - bylo tu skutečně a když nastala tíseň, zasahovalo do sporů národů jako moc bezprostředně nezainteresovaná. Dnes jsou jiné poměry. Nemáme zde žádného takového místa, nezainteresovaného na rozkvětu nebo zmaru jednotlivých národů. Dnes jest moc skutečně soustředěna v českých rukou a používá se jí s veškerou pádností proti ostatním národům. Zmínil jsem se už o tom, co jste měli ve starém Rakousku; víte to snad lépe než my. [...] Měli jste v r. 1918 možnost dohodnouti se s Němci v těchto korunních zemích. Tehdy byly poměry takové, že celý národ byl následkem války zkrušen a vyhladovělý a neměl jiné touhy, než zajistiti si bezprostřední potřeby života. Ale místo po-

travin poslali jste nám strojní pušky a místo šatstva, jež jsme potřebovali, odevzdali jste v Paříži Memoire III. Tím jsme mohli pravděpodobně přikrýti svoji nahotu. Za takovýchž poměrů, jež nelze vůbec porovnati s poměry jiných států, odvažujete se, pánové, mluviti zde o Švýcarsku vyššího řádu. Pokud nepoznáte základních rozdílů, jež vyskytují se při zakládání tohoto státu a švýcarské republiky, potud neodvažuji se i při nejlepší vůli pomýšleti na změnu vašeho smýšlení. Vím, že ovšem i na vaší straně jsou velmi vážní politikové a skutečně ryzí charaktery, kteří nahlížejí, že poměry nejsou takovými, jak jste si myslili. To vidím i chápu a vím, ale bojím se, že tyto ojedinělé hlasy nebudou moci proniknouti. Neboť nekáže se národu po celá desítiletí národní myšlenka v tom smyslu, jak vy ji kážete, aby se pak najednou mohlo říci: nyní jsou poměry jiné a musíme kormidlo úplně obrátiti. To jest obtížná, tragická úloha vaše. Bože, Rakousko to mělo snadné. Rakousko bylo státem, založeným rodovou mocí, zbudovaným na rodinných a jiných smlouvách nebo na vojenských vítězstvích, stát, který historicky vyrostl. Ten potřeboval přirozeně starého čerta starati se o to, co si svět o něm myslil. Ale vy jste se při zakládání tohoto státu dovolávali demokracie i musíte bráti na ni zřetel, a bojím se, pánové, že nebudete moci to učiniti. Tím více jest uznati, vyskytnou-li se na vaší straně mužové, kteří posuzují věci střízlivě a chladně. [...]

Lze mysliti o státě, jak kdo chce, zda stát národní anebo národnostní; nemám za to, že národní stát jest posledním vývojovým stupněm států. Naopak představuji si, že svět kráčí dále a že snad dožijeme se v budoucnosti jiných státních útvarů. O tom lze různě souditi. Ale rozhodně musí se těmto státům, které se uvádějí do světa, dáti solidní morální základy a toho lze docíliti jenom tím, že získáme pro státní myšlenku ty, kteří jsou zahrnuti do státu. Musí býti získáni - státní myšlenku nelze nakázati. Zažili jste to sami na sobě, znáte to velmi dobře. Nemůžete to také žádati na jiných a čím více to žádáte, tím méně dosáhnete. Neděláme iredenty, my bychom je nemohli vůbec dělati, kdybyste nevnášeli zápalné látky do našeho lidu, kdyby náš lid neviděl, jak se s ním nakládá. Odpor proti státu živí vždycky ten, jenž má možnost získávati ostatní. A tu máte vy. Nepoužili jste však nikdy této možnosti, nepokusili jste se nás získati. Přicházeli jste vždy k nám - kdybych mluvil s vámi, řekl bych snad - v pruských vojenských botách. To byla alfa a omega vaší politiky. [...]

Těsnopisecké zprávy o schůzích poslanecké sněmovny N.S.R.Č., 23. sezení, 23.11.1920, 424-426.; ODSUN 604-605

„Stát je služebníkem národností, nikoli jejich pánem”

Rádlova kritika Československé republiky jako národnostního státu Čechů a Slováků. Emanuel Rádl (1873 Pyšely - 1942 Praha) byl profesorem filozofie na české Karlově Univerzitě v Praze a významným kritikem koncepce republiky jako českého resp. československého národního státu. V roce 1928 vyšla jeho kniha „Válka Čechů s Němci” v českém a německém jazyce. Následující text pochází z třetí kapitoly, věnované tématu „demokracie”. V roce 1935 zveřejnil Rádl se zřetelem na dramatický vývoj probíhající od založení „Sudetendetusche Heimatfront” (Sudetoněmecké domovské fronty) spis „Zur politischen Ideologie der Sudetendeutschen” (K politické ideologii sudetských Němců).

[...] Kdo je „lid československý” nebo ještě spíše „národ československý” v terminologii naší politiky? Nejsou to jen dnes žijící obyvatelé Československa jazyka českého a slovenského, nýbrž Češi a Slováci, počínajíc praotcem Čechem a také ještě budoucí pokolení; není to úhrnná vůle těchto lidí, jež se zjišťuje konec konců nějakou formou statistiky, nýbrž je to podvědomí českého a slovenského národa, označované jako „národní vědomí”, „Žižkův odkaz”, „duch českého národa” atd. Takto pochopený „lid český” stojí proti „Němcům”, „Maďarům”, „přistěhovalcům” atd. a proti jednotlivcům mezi Čechy, kteří „národ zradili”. Demokracií se pak rozumí „vláda lidu” v tomto smyslu pochopeného.

Toto mystické pojetí lidu patří do oblasti myšlení organického. Herder, Fichte, Kollár, Jungmann, slavjanofilové, pangermanismus, panslavismus, „národní vědomí” jsou různými projevy této ideologie, jejímž otcem je Herder, německý filozof, prorok slovanského vlastenectví, ale i předchůdce Fichteho, ideového osnovatele pangermanismu. Toto je důležité si opět a opět připamatovávat, *že se české a německé moderní vlastenectví narodily z téhož německého otce.* „Lid československý” a „Deutsches Volk” (tj. to, co se dnes těmi slovy rozumí) jsou bratři, jejich rodištěm jsou zamžené nivy německé mystiky. „Co mluví toutéž řečí, to už přede vším lidským uměním spojila spolu množstvím neviditelných pout sama příroda; to si rozumí a bude si rozumět víc a více, patří dohromady, je přirozeně jednotné a tvoří nerozlučitelný celek. Ten nemůže žádný lid cizího původu a cizí řeči v sebe pojmouti a nemůže se s nimi smísiti...” Tak psal o „lidu německém” Fichte, stavě jeho ryzost proti lidu francouzskému a anglickému - a u Fichteho se učili naši romantikové. Na tomto organickém pojetí státu stojí dnešní středoevropský nacionalismus. Podle něho národ jako mystická síla od věků do věků vládnoucí je moc, které se vše musí podrobit; stát je vyvrcholením národní myšlenky,

náboženství, věda, průmysl, sociální zřízení mají jen ten smysl, že dávají národu prostředky, aby se uplatnil. Takové je také pojetí československého státu; po válce celá naše veřejnost byla zachvácena touto ideologií. [...]

Lidská práva národnostní

Nezáleží tu na tom, jak se kmeny a jejich vyšší kulturní stupeň, národnosti, vyvinuly. Faktum je, že existují jako dané společenské útvary, tak jako existují rasy, třídy, církve, státy. Právo na existenci jim dnes zásadně neupírá nikdo; zvláště je neupírá nikdo ze stanoviska zásadního, vyššího, logicky a mravně zdůvodněného. Jen z lokálních, „politických" důvodů jsou některé kmeny a národnosti protěžovány, jiné utlačovány. Barevné rasy si stěžují na utlačování od bělochů; židé se bojí právem antisemitismu; ve střední Evropě a na Balkáně je plno „bojů národnostních", tj. pokusů omezit životní nároky jedné národnosti a posadit na její místo národnost druhou. Maďaři-Slováci, Češi-Němci, Srbové-Bulhaři, Rumuni-Bulhaři, Poláci-Ukrajinci, kolik takovýchto bolestí má Evropa!

Rasy, kmeny a národnosti mají právo na život, tj. společnost lidská a tedy státy musí být tak organizovány, aby tohoto práva neomezovaly jiným způsobem, než jakým je ve svobodné společnosti omezován jejími pravidly kterýkoli její člen. V tom smyslu je právo národnostní přirozené, původní, základní, nezadatelné, je základnější než kterýkoli státní zákon. *Stát je služebníkem národností, nikoli jejich pánem.*

Nikdo na světě rasám, kmenům, národnostem práva na život nedal, jako nám nikdo nedal právo na náš život individuální. Toto právo má každý jednotlivec a má každá národnost sama sebou, přinášejíc je do lidské společnosti jako předpoklad, s nímž se musí a priori počítat. Všeobecně to každý uzná; jen v konkrétních případech se hledají vytáčky.

[...] národnost je v podstatě suverénní a přenáší v podstatě ze svobodné vůle část své svrchovanosti na stát.

Národnostní právo je nutně právem kolektivním. Je tedy třeba chránit celé národnosti, nejen jednotlivce, kteří se ochrany dovolávají. Při tom nezáleží na tom, jde-li o celý kmen anebo jen o jeho zlomek. Němci v Čechách jsou zlomkem německého kmene, žijícího jinde i v jiných zemích, ale jen hrubé jezuitství může z toho odvozovat, že by proto neměli být proti státu zabezpečeni. Samo sebou se rozumí, že budou podmínky jejich kulturního života jiné v Československu, kde žijí spolu s jinými národnostmi a jiné v Německu, kde jsou sami.

Kolektivnost národnostního práva dále žádá, aby nebyla chráněna „národnost vůbec", nýbrž aby byla vymezena práva určitých národností. Národnost má být právním subjektem a tím může být jen určitá, daná národnost

se svými zvláštními vymoženostmi, zvyky a aspiracemi. Slovy smlouvy saintgermainské o „menšinách etnických", o „československých občanech jiného jazyka než českého" apod. se obchází skutečnost, aby nebylo potřebí vymezit národnostní právo. V Československé republice jde o určité národnosti: o Čechy, Slováky, Němce, Maďary, Poláky, Rusíny, Židy; právo těchto národností musí být vymezeno, a to nikoli jen abstraktní formulí, nýbrž musí vycházet ze speciálních potřeb každé národnosti. Tyto národnosti nejsou ani cizinci, ani přistěhovalci, ani menšinami, chráněnými více méně neurčitými zákony proti vládnoucímu národu, nýbrž jsou to konstitutivní jednotky státu. Jako patří k tělu hlava i srdce i končetiny, tak patří k našemu státu i Češi i Slováci i Němci i Maďaři, jsouce všichni stavební jeho jednotkou stejně původní.

Emanuel Rádl: Válka Čechů s Němci. Praha 1993, 119 n. a 154-156.; ODSUN 625-628

„při obsazování nových míst platí zákon nepsaný. Němci nejsou zaměstnáváni"

Řeč hornického předáka a poslance Německé sociálně demokratické dělnické strany (DSAP) Adolfa Pohla na shromáždění svolaném 7. září 1930 jeho stranou a Německým odborovým svazem, jehož se zúčastnil za československou sociální demokracii předseda strany Antonín Hampl (1871 Jaroměř - 1942 Berlín-Moabit), ministři Alfred Meissner (1871 Mladá Boleslav - 1950 Praha) a Rudolf Bechyně (1881-1948), stejně jako několik poslanců.

[...] Přicházím nyní ke kapitole, která musí být dnes rovněž projednána a to je náš postoj k tomuto státu. Nemíním tím politický postoj, to není mým úkolem a ten je prozatím již vyřešen, nýbrž **náš postoj ke státu jako k zaměstnavateli.**

Tato kapitola je nejsmutnější od doby trvání československého státu. Mohu zde pochopitelně uvést jen příklady, ty jsou však postačující. Podle soupisu *Ludwiga Gaubeho* bylo v Československu až do roku 1929 *„odstaveno" 33.100 Němců.* Mezi nimi lidé, kteří mohli klidně ještě vykonávat službu 10 až 15 let. Toto předčasné odstavení přijde stát od počátku existence republiky na *4 miliardy korun na přebytečných penzích.* Neboť tito lidé pobírají penze ve výši 600 milionů ročně a počítáme-li z toho třetinu jako přirozený odchod do důchodu, stále ještě zbývá 400 milionů ročně. Obraz by nebyl úplný bez uvedení několika čísel o železnicích. Počet německých zaměstnanců drah - vyjma úředníků - klesl ze zhruba 22.000 na 11.000. *Počet německých úředníků u dráhy klesl zhruba o 8.000 až 10.000 osob. Němci se mohou prosadit pouze v podřízených postaveních, služebně nepostupují a vedou život, který vám nemohu ani vylíčit.*

Vezměme nyní *poštovní službu.* Chci uvést několik příkladů. V *Kraslicích, jež čítají 100 procent německého obyvatelstva,* bylo před válkou 23 německých zaměstnanců, nyní je zde 22 českých úředníků a pět německých listonošů. Němečtí listonoši zůstali, neboť mají těžkou službu a musí chodit po horách za větru a deště. Ve Vejprtech s 99,3 procenty německého obyvatelstva zbylo mezi 30 poštovními zaměstnanci pouze pět německých listonošů. V Chebu bylo před válkou u pošty 95 Němců a 7 Čechů, v roce 1930 je tam 60 Němců a 113 Čechů, zatímco je obyvatelstvo z 99,6 procenta německé. V Jáchymově bylo před válkou 21 Němců, nyní 14 Němců a 10 Čechů. V *Teplicích bylo před válkou 209 Němců* a 28 Čechů, nyní 124 Němců a 166 Čechů. V *Touškově* dříve 8 Němců, nyní 22 Čechů. V *Nýrsku* dříve 10 Němců, nyní 3 Němci a 11 Čechů při 98 procentech německého obyvatelstva. Ve *Stří-*

bře dříve 14 Němců a 1 Čech, nyní 5 Němců a 19 Čechů. V *Tachově* dříve 6 Němců, 1 Čech, nyní 2 Němci a 7 Čechů. V *Žatci* bylo od převratu nově zaměstnáno 70 Čechů a 4 Němci, současný stav obnáší 34 Němců a 81 Čechů. *Chomutov*: 108 Němců a 7 Čechů v roce 1919, 87 Němců a 80 Čechů v roce 1930. *Krumlov*: 23 Němců a 7 Čechů v roce 1918, 7 Němců a 24 Čechů v roce 1930. *Bílina*: 22 Němců a 2 Češi v roce 1919, 11 Němců a 16 Čechů v roce 1930. *Duchcov*: 29 Němců a 13 Čechů v roce 1919, nyní 7 Němců a 34 Čechů. *Nový Bor*: odstaveno 11 Němců, nově zaměstnán 1 Němec a 13 Čechů. *Frýdlant*: odstaveno 8 Němců, nově zaměstnáni 2 Němci a 7 Čechů. *Nový Jičín*: v současnosti 22 Němců a 39 Čechů. *Mikulov*: 2 Němci a 22 Čechů. *Svitavy*: 27 Němců a 5 Čechů v roce 1919, 22 Němců a 35 Čechů v roce 1929. *Národnostní poměr v poštovních službách obnáší jen 7,5 až 18 procent z Němců* a 82,5 až 92,5 procenta Čechů. Děje se to tak, že Němci nejsou *nově zaměstnáváni,* nanejvýš jen ten či onen listonoš přeložen z jednoho německého místa do druhého. U *okresních úřadů,* daňových úřadů, okresních soudů a četnictva se ukazuje následující obraz: Kraslice: penzionováno, přeloženo či odstaveno 13 Němců, nově zaměstnáno, resp. do Kraslic přeloženo celkem 32 osob, z toho 8 Němců a 24 Čechů. *Nejdek*: včetně finanční kontroly bylo 68 německých úředníků a zaměstnanců nahrazeno Čechy. [...]

Jak to vypadá se **státními uhelnými šachtami?**

Na Hedviččině šachtě v Ervěnicích bylo v roce 1919 zaměstnáno 444 Němců a 195 Čechů, v roce 1930 je to 241 Němců a 644 Čechů. Německý horník nepochodí. Na Juliově šachtě II. v Mostu je nyní 43 Němců a 243 Čechů. Němcům se nedává výpověď, Němci nejsou vyhazováni, ale žádný není přijat do práce. Je vyloučeno, aby tam Němec mohl najít zaměstnání. Tak to pokračuje. [...]

Tentýž obraz máme **v oblasti železničních služeb.**

Mezi 60 vyššími úředníky ministerstva železnic jsou dva Němci. Mezi 109 vyššími úředníky státních ředitelství železnic není žádný Němec. Mezi 411 skupinovými vedoucími je 18 Němců, mezi 132 přednosty sekce údržby drah žádný Němec. Mezi jejich 111 zástupci je 17 Němců. Mezi 37 přednosty výtopen není žádný Němec. Mezi 1375 přednosty stanic je 48 Němců, mezi 72 pokladními revizory 4 Němci. Více není třeba dodat. Mocenská sféra dráhy zasahuje až k toaletářce a prodavačce novin, až k restauratérovi a pikolíkovi. Je zcela vyloučené, aby tam našel Němec zaměstnání. Na *jedné straně hospodářský tlak, na druhé straně je kompletně ztížen přístup ke státním zaměstnáním; obojí dopadá zdvojenou silou na německé dělníky a zaměstnance.* [...]

Ještě jednu kapitolu je třeba projednat, **státní dodávky.**

[...] *Usedlé dělnictvo může najít jen velmi těžko zaměstnání v českém podniku.* Je-li již přijato, tak při donebevolajících mzdách. [...] Jednou musel tajemník české odborové komise v Teplicích zakročit a učinit oznámení. Firma chtěla platit jen tři koruny hodinové mzdy za nesmírně těžkou práci, přičemž lidé museli urazit 3-4 hodinovou cestu. Byly sem dopraveny stovky Slováků, kteří pracují za každou cenu, *ačkoliv jsou v okolí masy nezaměstnaných.* Objeví-li se při stavbě seřaďovacího nádraží v Mostu či v Kopistech Němec a táže se po práci, nedostane vůbec žádnou odpověď. Předák neřekne ani ano, ani ne. Při stavebních pracích není svěřeno žádné okno, žádné kování a žádná olověná krytina lidem, kde jsou zaměstnáni Němci. Všechno jde beze zbytku do české oblasti.

K tomu se ještě druží *účinky pozemkové reformy*, o níž bude mluvit jiný povolaný řečník a která má rovněž velmi nepříznivé účinky na pracovní trh pro Němce. Totéž platí pro hrozící zestátnění lesů a tu bych chtěl na závěr prohlásit:

To, co se stalo, je nenapravitelné a je spáchaným zločinem nejen na německém národě, nýbrž zločinem na státu. Nemůžeme dnes od nikoho požadovat úplnou nápravu. Nesnesitelná je však pro nás skutečnost, že praxe zmíněných nových státních zaměstnání a český šovinistický postoj směrodatných kruhů, které vedou zničující tažení proti německým dělníkům a zaměstnancům, dodnes ani na okamžik neutuchly. To musíme hlasitě a otevřeně říci. Meze toho, co můžeme snést, tak daleko nesahá a chcete-li - ani naše vůle. (Potlesk.)

Proto musíme požadovat, **aby bylo v budoucnu napraveno**,

co bylo v minulosti pochybeno a ohlašujeme naše právo ve vší formě: rozdělovat podle *národního klíče nová místa* ve státních službách a ve veřejných korporacích, ve státních závodech a v závodech veřejných korporací. Není to nedemokratický požadavek, je zcela v souladu s ústavou státu a též v souladu se slovy prezidenta a opakovanými prohlášeními odpovědných státníků, jako Tusara a *Švehly*. Při odbourávání pracovních míst bylo možné odvolat se na zákon, při obsazování nových míst platí zákon nepsaný. Němci nejsou zaměstnáváni. *I mnoho Čechů* považuje tento stav za neudržitelný. [...]

Adolf Pohl: Die wirtschaftliche Situation und die deutsche Arbeiterklasse. In: Die Wirtschaftskrise und die Sudetendeutsche Arbeiterschaft. Protokoll der gemeinsamen Reichskonferenz der Deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der tschechoslowakischen Republik und des Deutschen Gewerkschaftsbundes am 7.9.1930 in Prag. Produktenbörse. Troppau-Katharein [1930], 7-32, zde 21-27.; ODSUN 632-636

„Ani jeden československý nacionalista na německý zvukový film!"

Náš akční program

Znovudobytím samostatného státu ještě daleko nedosáhl náš národ úplného zajištění své existence a možnosti vyžití se politicky, kulturně i hospodářsky. Československou politiku čekala po 28. říjnu 1918 státníkova zkouška; šlo o to, zda a jak bude využito jedinečné dějinné příležitosti, která onoho dne byla dána. Svrhnouti cizí panství, to ještě není vše, je třeba nastoliti panství nové. Bylo by chybou omezovati se na sesazení staré vlády a nastolení nové, je třeba jíti dále. Politika a zvláště v našich poměrech se nedělá jen v ministerské radě a Národním shromáždění, ta se musí prováděti plánovitě, důsledně a pevnou rukou ve všech nižších složkách státní správy i v občanstvu samém. Krátce po převratě jsme podnikli vojenský vpád do zněmčeného území, do „Sudetendeutschlandu". Bohužel jsme se v duchu zhoubné ideologie obrany omezili jen na obranu. Podařilo se nám ubránit „Sudetendeutschland" před odtržením od našeho státu, ale nic víc. Tenkrát bylo třeba ovládnout kraj a alespoň připraviti repatriaci. To se ovšem nestalo. Byli-li posíláni čeští státní zaměstnanci do zněmčeného území, nebyla to ještě repatriace, to byla pouze obrana před nebezpečím sabotáže a podryvné protistátní činnosti německých úředníků; tedy zase jen obrana. Náš převrat nebyl dokonán a doveden do důsledků a místo přirozené setrvačnosti, která by nás po dobytí vlády hnala k dobytí státu, jsme se náhle zarazili a začali filosofovati. Vymstilo se nám to krutě a obávám se, že ještě více se nám to vymstí v budoucnosti, nebudeme-li umět zjednati nápravu. Ideologie národní expanse dána ve psí a místo ní hlásáno „vyrovnání od národa k národu" a jiná slabošství. Mladý a zdravý národ je přirozeně sobecký a expansivní.

Naše národní vláda neměla pevných základů a tak se stalo, že v osmém roce naší státní samostatnosti jsme byli nuceni vzíti do vlády dva Němce, takže dnes nerozhodujeme o osudu tohoto státu sami. K tomu přistupuje nebezpečná skutečnost, že československé stavovské strany mají své německé, případně maďarské komilitony, s nimiž dělají společnou politiku; že takováto politika nebude jen a jen národní, je na bíledni. Máme-li zajistiti zdravý rozvoj československého národa, musíme zjednati nápravu těchto poměrů; z toho vyplývá náš akční program. Přáli bychom si, aby se stal programem naší státní politiky, i když přihlížíme k tomu, že zodpovědní činitelé nemohou říkati všechno to, co říká „nezodpovědná" mládež; nám postačí, budou-li prováděti. Historickým úkolem československého národa ve svobodném státě je repatriace zněmčených a zmaďarisovaných krajů. My sami musíme

býti pány ve svém státě, abychom bez ohledů napravo i nalevo mohli dělati politiku svého národa jako politiku celého státu; je to konečně požadavek dějinné spravedlnosti, aby národ, který státu znovudobyl, jej také ovládal. My jsme svůj stát budovali pro sebe a pro nikoho jiného! Otázka repatriace je však naléhavá i z jiných důvodů.

Je dosud v dobré paměti otázka československo.-jugoslávského koridoru, který by znamenal nejen hospodářskou (ušetření transita), ale hlavně vojenskou vzájemnou posilu obou států. Bez koridoru jsme ve stálém nebezpečí. To je první důvod k naší expansi za dnešní hranice. V Maďarsku podle ročenky čst. ústavu zahraničního na rok 1930 žije 207.000 Čechoslováků, z toho 200.000 Slováků (podle maďarských nevěrohodných údajů z r. 1920 jen 141.882 Slováků). V bezprostřední blízkosti severních hranic Čech žije národ Lužických Srbů o 150.000 duších. Byla by trestuhodná lehkomyslnost, kdybychom v naší státní politice neuvažovali o záchraně těchto Slovanů. Dobře víme, že tyto naše plány budou označeny za utopické a neuskutečnitelné; stejně se však před válkou pochybovalo o možnosti samostatného československého státu a jen ta nevelká skupina, která neopustila prapor, zachránila svou politickou výchovou možnost 28. října 1918.

Nemůžeme však pomýšleti na expansi, dokud neovládáme svůj stát. A tu přicházíme k problému repatriace; je nejen spravedlivá, ale i nutná. Úkol ten máme značně ulehčený depopulací Němců v Československu. Dopouštěli bychom se však veliké chyby, kdybychom této skutečnosti pouze přihlíželi a nevyužili jí; bude třeba do vylidňujících se zněmčených krajů posílati naše lidi a především Slováky, kteří jsou zdravého jádra a po stránce populační stojí nad průměrem. Za dnešních poměrů by ovšem takováto kolonisace nebyla možná. Známe případy, že státní i soukromí zaměstnanci utíkají ze zněmčeného území před národnostním terorem; jsou existenčně ničeni vypovídáním z práce a z bytů. Nechci se pouštěti do konkretisování, ale domnívám se, že česká stavební družstva by mohla vykonati veliký kus práce (ovšem ne za dnešní prakse výkladu stavebního zákona). „České domy" v německých městech by byly baštou české vnitrostátní expanse. Stejně český průmysl by se měl více obraceti do zněmčeného a zmaďarisovaného

Ani jeden československý nacionalista na německý zvukový film! Kdo podporuje germanisaci Prahy, zrazuje národní věc! Chceš i ty býti zrádcem či chceš býti ve svém nacionalismu důsledným?

území a ovšem zaměstnávati v prvé řadě Čechoslováky, kteří by se ubytovali v dělnických kasárnách u továrny, jak to dělá např. německá firma Liebig v Železném Brodě. Nesmíme však spoléhat jen a jen na jiné - začněme u sebe! Všude se hlásiti k státnímu jazyku, žádati české jídelní lístky, české noviny,

uplatňovati heslo „Svůj k svému", to je povinnost každého českého člověka. My, radikálně nacionalistická Mladá Generace, máme výjimečné postavení v národě. Jsme jádrem národa, milujícím a nenávidějícím. Máme proto veliké poslání a na nás záleží, zda náš program bude uskutečněn. Každý z nás nechť uplatňuje tento program, neboť nestačí slova, je třeba i činů. Svůj národní program hlásati musíme, neboť potřebujeme davy, které půjdou za námi a budou vyznavači našeho pogramu. Musíme však tento program i uplatňovati, neboť je věcí poctivosti, zda budem plniti to, co říkáme, či zda zůstaneme jen při slovech. My pak, jako poctiví nacionalisté svůj program plniti budeme.

Z titulní strany novin „Mladý národ" (Praha) z 15. listopadu 1930 s článkem Vladimíra Minaříka „Náš akční program".; ODSUN 639

„že blaho sudetoněmeckého národa je nesmazatelně spjato s blahem celého státu"

Vyhlášení loajality Konrada Henleina vůči Československé republice na tiskové konferenci v hotelu „Blauer Stern" (Modrá hvězda) 8. října 1933 v Praze, které se zůčastnilo kolem 100 novinářů z domova i z ciziny. Na toto shromáždění, při němž Henlein poprvé jménem sudetoněmeckého jednotného hnutí proklamoval svou loajalitu, se výslovně odvolával na spis obžaloby v procesu proti poslancům a senátorům Sudetoněmecké strany v listopadu 1946.

[...] Hluboká láska, kterou chovám k národu a k vlasti, poznání, že blaho sudetoněmeckého národa je nerozlučně spjato s blahem celého státu, jakož poznání, že další politická bezhlavost může snadno vést k chaotické spleti a k nedozírným následkům v sudetoněmecké veřejnosti mě pohnuly k tomu, abych sám, bez jakéhokoliv ovlivnění, *ba i bez porady s mými nejbližšími přáteli,* vydal výzvu ke spojení všech sil usilujících o novou výstavbu. Stojím tedy v čele zcela nového hnutí, které nevlastní nic než důvěru, kterou mi široké vrstvy sudetoněmecké veřejnosti projevují, víru v čestné dorozumění národů tohoto státu a tím i v lepší budoucnost.

Na to poukazuje též jméno našeho hnutí: „Sudetoněmecká domovská fronta". Pracujeme ve prospěch naší sudetoněmecké vlasti, s kterou se cítíme spjati z hloubi srdce. Slovem „fronta" nemá být vyjádřeno nic ve smyslu vojenském, nýbrž tím chceme pouze říci, že na rozdíl od dosavadního typu stran máme v úmyslu zformovat sudetoněmecký národ jako celek v jednotný politický volní svazek.

Čestně a rozhodně odmítáme jakékoli *podezření ze snahy o iredentu.* Do tohoto prostoru, jenž se stal v průběhu tisícileté historie naším domovem, nás postavil osud a v tomto prostoru - a tím i v tomto státě - musíme též zformovat náš osud. Není proto třeba žádného mimořádného ujišťování, že jsme *vždy připraveni k politické spolupráci* na ztvárňování státu a tím i na zpevnění jeho existenčního základu.

Z vůle k pozitivnímu společnému modelování státu a jeho úloh vyplývá zásadní přitakání na otázku účasti na vládě, až nám bude jednou fakticky položena. Je přitom samozřejmé, že při každé možnosti spolupráce budeme vedle státních zájmů současně důstojně zastupovat též životní zájmy naší sudetoněmecké vlasti a našeho národnostního svérázu.

Očekáváme ovšem též od českého národa jako celku, že stejně tak uzná náš lid za plnohodnotný a rovnoprávný kulturní národ a odpovídající rozvoj ve společném státě nám bude umožněn i prakticky. Neboť řešení národnost-

ních protikladů nemůže nikdy spočívat v malicherné nenávisti, nýbrž pouze v tom, že každý národ uzná postavení a specifický svéráz jiného národa, aniž by se přitom někdo musel vzdát, byť i jen v nejmenším, národní důstojnosti. [...]

V politice židovská otázka jako otázka rasová neexistuje. Pakliže se židovstvo přizná vyznáním k nám, nebude žádnou překážkou jim plně a zcela vyhovět.

Henlein vor der Prese. Bohemia (Praha), 10.10.1933; ODSUN 652

Část 3.

Mnichov

„s ohledem na smlouvu, jejíž cíle týkající se odstoupení sudetoněmeckých oblastí byly v podstatě dosaženy"

Doslovné znění dohody ze dne 29. září 1938, která byla uzavřena Adolfem Hitlerem, Nevillem Chamberlainem, Edouardem Daladierem a Benitem Mussolinim v Mnichově mezi Německem, Velkou Británií, Francií a Itálií o odstoupení sudetských oblastí Československou republikou a jejich připojení k Německé říši. K dohodě, která je zde otištěna a k „příloze k dohodě" byla připojena tři separátní prohlášení, jakož i německo-anglické prohlášení z 30. září 1938.

Smlouva mezi Německem, Spojeným královstvím, Francií a Itálií, uzavřená v Mnichově, dne 29. září 1938

Německo, Spojené království, Francie a Itálie se s ohledem na smlouvu, jejíž cíle týkající se odstoupení sudetoněmeckých oblastí byly v podstatě dosaženy, usnesly na následujících podmínkách a modalitách tohoto odstoupení a na opatřeních, která mají být provedena po odstoupení, a touto smlouvou na sebe jednotlivě převzaly odpovědnost za kroky, které mají zajistit naplnění této smlouvy.

1. Vyklizení začíná dnem 1. října.
2. Spojené království, Francie a Itálie dojednají, že vyklizení této oblasti bude ukončeno do 10. října, a sice bez jakéhokoliv poničení veškerého stávajícího zařízení, že československá vláda nese odpovědnost za to, že vysídlení bude provedeno bez jakéhokoliv poškození jmenovaného zařízení.
3. Způsob vyklizení stanoví v detailech mezinárodní výbor, který se bude skládat ze zástupců Německa, Spojeného království, Francie, Itálie a Československa.
4. Obsazení převážně německy obydlených oblastí německými vojsky bude prováděno po etapách a začne 1. října. Čtyři naplánované územní úseky, jež jsou znázorněny na přiložené mapě, budou obsazeny německými vojsky v následujícím pořadí:
   Územní úsek označený I. bude obsazen 1. a 2. října, územní úsek II. 2. a 3. října, územní úsek III. bude obsazen 3., 4. a 5. října a k obsazení územního úseku IV. dojde 6. a 7. října.
   Zbývající oblasti vykazující převážně německý charakter budou neprodleně prošetřeny již zmíněným mezinárodním výborem a do 10. října obsazeny německými vojsky.

5. Již v bodě 3 zmíněný mezinárodní výbor určí ty oblasti, ve kterých proběhne lidové referendum. Tyto oblasti budou až do rozhodnutí referenda obsazeny mezinárodními formacemi. Jmenovaný mezinárodní výbor stanoví způsob, jakým má být lidové referendum provedeno, přičemž bude brán zřetel na modality referenda v Sársku, které budou tomuto referendu sloužit jako vzor. Mezinárodní výbor stanoví též den konání lidového referenda, nesmí se však konat později než do konce listopadu.
6. Konečné stanovení hranic bude provedeno mezinárodním výborem. Tento výbor je také oprávněn v určitých výjimečných případech doporučovat čtyřem smluvním mocnostem - Německu, Spojenému království, Francii a Itálii - nepatrné obměny přísně stanovených etnografických unstanovení týkajících se stanovených zón, které se mohou provést bez rozhodnutí lidového referenda.
7. Bude také připraveno právo volby pro přestup do odstoupených oblastí jakož i přestup z těchto oblastí jinam. Rozhodne-li se kdo pro takovýto přestup, tak musí být proveden během šesti měsíců od uzavření této smlouvy. Podrobnosti tohoto přestupu bude usměrňovat německo-československý výbor, dále bude rozhodovat řízení týkající se ulehčování výměny obyvatelstva a objasňovat zásadní otázky, které budou vyplývat z této výměny.
8. Československá vláda propustí během čtyřtýdenní lhůty ode dne, kdy bude tato smlouva v platnosti, všechny sudetské Němce, kteří o toto propuštění budou žádat, ze svých vojenských a policejních spolků. V průběhu stejné lhůty propustí Československá vláda sudetoněmecké vězně, kteří byli potrestáni odnětím svobody za politické delikty.

Adolf Hitler
Neville Chamberlain
Mussolini
Ed. Daladier

Alfred Schickel

Mnichovská dohoda

Její historické souvislosti, skutečné výroky a pozdější výklady

Zatímco dnes již sotva kdo z později narozených nazývá Isarskou metropoli „městem hnutí"[1], je zde podepsaná smlouva stále ještě kvalifikována jako „Hitlerův diktát" nebo „předstupínek k II. světové válce" a tím její obsah morálně vykázán do říše zla.

Následkem je, že Mnichovskou dohodou postižené Československo bylo jednoduše prohlášeno za politováníhodnou oběť a touto smlouvou „obdaření" sudetští Němci stejně jednoduše za prospěcháře.

Pečlivá četba sotva dvaceti vět textu se jeví zřejmě jako zbytečná. Hitlerova centrální role ve vzniku *Dohody* většině komentátorů očividně stačí k tomu, aby zůstali u názorů, vycházejících z předsudků.

A to o to více, když se jejich předsudkům dostalo „úřední" opory v takzvané „Česko-německé deklaraci" z roku 1997/1998. V ní se přeci uvádí: *„Německá strana přiznává odpovědnost Německa za jeho roli v historickém vývoji, který vedl k Mnichovské dohodě z roku 1938, k útěku a vyhánění lidí z československého pohraničí, jakož i k rozbití a obsazení Československé republiky."*

A tím je zde jmenovitě zmíněná *Dohoda* prohlášena za centrální a výchozí bod destruktivní německé politiky vůči Československu. Navíc je historické novum, že by po Mnichovské dohodě z r. 1938 mělo dojít „k útěku a vyhánění lidí z československého pohraničí". Přičemž však není přesně řečeno, jaké národnosti tito „k útěku a vyhánění" donucení „lidé" byli. A jak lze rozeznat až na druhý pohled, jsou pojmem „československé pohraničí" míněny Němci osídlené Sudety.

Dvojsmysly a zbytňování legend, které okamžitě zmizí, když člověk vezme Mnichovskou dohodu do ruky a prostuduje si její text.

Již první věta je zarážející a je třeba se ptát na její význam, jestliže se píše: *„Německo, Spojené království, Francie a Itálie se s ohledem na smlouvu, jejíž cíle týkající se odstoupení sudetoněmeckých oblastí byly v podstatě dosaženy, usnesly na následujících podmínkách a modalitách tohoto odstoupení a na opatřeních, která mají být provedena..."*

Nakonec tedy zjistíme, že oddělení Sudet od Československa bylo dohodnuto už před „Mnichovem" a oni čtyři šéfové vlád jednali 29. září 1938 již

1 „Stadt der Bewegung" - jak se městu přezdívalo do r. 1945 s odkazem na vzestup NSDAP, který se započal právě v Mnichově

pouze o způsobech vykonání. Jako „dohoda o odstoupení sudetoněmeckého území" se při posuzování předcházejících událostí před „Mnichovem" krátce na to ukazuje výměna diplomatických nót mezi oběma západními mocnostmi (Anglie a Francie) a Československa, která proběhla 19. a 21. září 1938. Ve svých nótách z 19. září sdělila britská a francouzská vláda pražskému vedení státu, že udržení míru a bezpečnost životních zájmů Československa může být skutečně a účinně garantováno jen tehdy, když budou tyto (převážně sudetskými Němci osídlené) oblasti nyní postoupeny Německé říši.

Pražský kabinet ve své odpovědní nótě z 21. září konstatuje:

„Československá vláda akceptuje návrhy". Praha si však přála, *„aby sporné území zůstalo československé do toho okamžiku, než bude možné, po stanovení nových hranic mezinárodní komisí, provést předání území."* Západní mocnosti nenechaly toto přání bez povšimnutí a přinesly jej i na pořad mnichovských jednání. V několika bodech Mnichovské dohody se také toto přání nakonec objevilo. V bodě 3 stojí: *„Podmínky vyklizení podrobně určí mezinárodní výbor, složený ze zástupců Německa, Spojeného království, Francie, Itálie a Československa."*

A v bodě 6 se lze dočíst: *„Konečné vymezení hranic provede mezinárodní výbor. Tento výbor je oprávněn doporučit čtyřem mocnostem - Německu, Spojenému království, Francii a Itálii - v určitých výjimečných případech menší odchylky od přísně etnografického stanovení pásem, jež mají být převedena bez lidového hlasování."*

Skutečnosti, které se s rolí, kterou Praha později hrála, tedy rolí údajně čtyřmi mocnostmi v Mnichově zcela přehlížené oběti, nedají dobře zkombinovat a vyžadují hodnocení podle skutečné pravdy. Ještě pochybněji vyznívají kurzující verze o Mnichovské dohodě, když se člověk zamyslí nad bodem 2. Tento zní: *„Spojené království, Francie a Itálie se shodují v tom, že vyklizení bude provedeno do 10. října, a to bez ničení jakýchkoli existujících zařízení, a že československá vláda je odpovědna za to, že vyklizení bude provedeno bez poškození uvedených zařízení."*

Ani slovem není v tomto ustanovení zmíněno Německo; obě dvě západní mocnosti a Itálie se zde shodují, že sudetoněmecké oblasti mají být československou vládou vyklizeny do 10. října. Rozhodnutí třech mocností, kterému formulace „německý diktát" odporuje tak do očí bijícím způsobem, že je třeba se ptát na historické důvody v pozadí.

Tyto se nacházejí v postupech a skutcích pozdního roku 1918. Tehdy české milice násilím zabraly německá sídelní území v Čechách, na Moravě a v sudetském Slezsku tak, že za současného nerespektování práva národa na sebeurčení německých obyvatel obsadily všechna velká místa v Sudetech. Před tímto vojenským násilím musel například v prosinci 1918 z Liberce přes Sasko do Vídně uprchnout sociálně demokratický politik a zastupující

hejtman Německých Čech (Deutschböhmen), Josef Seliger. Tak se aktivizovala německo-rakouská vláda a protestovala u čtyř hlavních vítězných mocností I. světové války Francie, Velké Británie, Itálie a Spojených států, proti vojenskému obsazení sudetoněmeckých území. Takovýto postup totiž odporoval americkým prezidentem Wilsonem v lednu 1918 slíbenému právu národa na sebeurčení.

Jako protitah zažádala pražská vláda tyto čtyři mocnosti o dodatečné svolení k již dokončené okupaci, které nakonec od Anglie, Francie a Itálie obdržela. USA se zdržely stanoviska a pouze potvrdily, že tento postup berou na vědomí. Namísto od Prahy požadovaného souhlasu, vyslaly Spojené státy k prostudování poměrů obyvatelstva v Čechách a na Moravě vlastního mimořádného vyslance, aby si o aktuální situaci udělaly obrázek samy. Tento americký emisar informoval prezidenta Woodrowa Wilsona ve zprávě z 10. března 1919 o skutečném stavu ve sporných německých sídelních oblastech a doporučil jejich začlenění do sousedící Německé říše. Tento „Coolidge-Report" patří ke klíčovým dokumentům německo-české historie 20. století a je pro pochopení dalšího vývoje v Československu nezbytný. Úroveň jeho obecné známosti je však ještě nižší, než ta Mnichovské dohody a rovná se takřka nule. Vlády Anglie, Francie a Itálie, které souhlasily s obsazením sudetoněmeckých sídelních území, pak v Mnichově svůj někdejší souhlas korigovaly a dohodly se na, jak to nazvaly, „vyklizení" - jak to vyjadřuje bod 2 Mnichovské dohody. Z logiky věci tak 29. září 1938 učinily rozhodnutí o vyklizení opět jen tyto tři mocnosti a Německo nebylo v tomto bodě uvedeno. Příslušná pasáž *„Česko-německé deklarace z roku 1997/98"* o údajné *„odpovědnosti Německa za jeho roli v historickém vývoji, který vedl k Mnichovské dohodě z roku 1938"*, ke které se *„německá strana přiznává"*, se zde ukazuje jako historicky zcela nemístná. Ve skutečnosti se týká oněch mocností, které se v září 1938 rozhodly dodatečně korigovat chybné rozhodnutí, jež padlo před dvaceti lety, a to ve prospěch práva národa na sebeurčení. Nikoli náhodou komentovaly londýnské „Times" ujednání z Mnichova těmito slovy: *„Českým Němcům se po dvaceti letech - avšak doufejme, že ne příliš pozdě - dostalo práva národa na sebeurčení, slíbeného v r. 1918."*

Že toto čekání na splnění slibu nebylo vždy lehké, dokazuje ještě jeden klíčový dokument německo-české historie posledního století.

Je to zpráva, kterou britský mimořádný vyslanec Runciman adresoval svému premiérovi Chamberlainovi 14. září 1938. V ní stojí:

„Je trpké být ovládán cizím národem a můj celkový dojem jde tak daleko, že československá nadvláda v sudetoněmeckých územích byla v posledních dvaceti letech sice nikoli přímo utlačovatelská a jistě ani ne ‚teroristická', přesto však musí být označena za netaktní, nechápavou a malichernou - a to v míře, která

musí veřejné mínění německých obyvatel nezadržitelně hnát směrem k otevřenému odporu." Z těchto a dalších pozorování v Československu učinil Runciman závěr:

„Pro mě je samozřejmé, že by se mezi Německem a Československem ležícím hraničním oblastem, ve kterých tvoří sudetští Němci jasnou většinu, mělo dostat neomezeného práva národa na sebeurčení. Pokud je, jak se domnívám, postoupení území nevyhnutelné, tak by mělo proběhnout rychle a bez zbytečného otálení... Převážná většina obyvatel si sjednocení s Německem přeje. Jsem tedy toho názoru, že by tyto hraniční oblasti měly být okamžitě předány Německu."

Časový tlak, obvykle připisovaný jen německé straně se - jak je vidět - objevuje i v tomto doporučení. Ve své podstatě přiměl Chamberlaina, aby se hned na druhý den sešel s Hitlerem a společně s ním hledal řešení.

Prezident ČSR Beneš se nyní snaží rýsující se vývoj k postoupení Sudet ovlivnit tajným útokem, při kterém posílá svého někdejšího ministra sociální péče Nečase s tajnou nabídkou do Paříže a nabízí západním mocnostem obchod, podle kterého měla Francie a Anglie Benešem přiznané postoupení Sudet při jednáních s Hitlerem spojit se splněním jistých českých požadavků. Jeden z nich byl jeho vládou také zveřejněn. Bylo to vytvoření „mezinárodní komise", která se, jak známo, objevuje v Mnichovské dohodě jako „mezinárodní výbor".

Toto všechno jsou kroky, které dodatečně malovaný obrázek o „obětovaném" a „zrazeném" Československu patřičně zpochybňují a které Prahou zveřejňované verze o událostech roku 1938 odhalují jako rozsáhlé historické legendy.

Stejně jako legendy o údajném „vyhnání Čechů" po uzavření Mnichovské dohody, jejíž prominentní obětí se stal i německý spolkový ministr vnitra, který ono „virtuální" vyhnání Čechů se vší vážností vyčetl vyhnaným sudetským Němcům na jejich setkání u příležitosti svatodušních svátků v r. 2002 v Norimberku jako precedentní událost pro jejich osud.

Jeden pohled na Mnichovskou dohodu by ho, nebo autory jeho řeči, uchránil před tímto ostudným výrokem. V jejím bodě č. 7 je totiž definováno právo, které dotčené lidi chrání před útěkem a vyhnáním. Píše se v něm: *„Zavede se opční právo pro přesídlení do odstoupených území a pro vystěhování z nich."*

Češi, kteří postoupením oblastí svého bydliště přešli pod německou státní svrchovanost, měli takto možnost přesídlit se do tzv. „zbytkového Česka" (Rest-Tschechei) a zároveň si ponechat svůj veškerý, tedy nijak krácený majetek. Pro jejich rozhodnutí jim podle bodu 7. Mnichovské dohody byla poskytnuta lhůta *„šesti měsíců ode dne uzavření této dohody"*. K úpravě bližších podrobností se ve stejném bodě zřizuje *„německo-český výbor"*, čímž se i v těchto záležitostech česká vláda na vykonání Mnichovské dohody podí-

lela a nemohla tak hrát jen roli pasivní oběti. Jak vyplývá z textu Jaromírem Nečasem předané Benešovy tajné zprávy, bylo toto opční právo výslovným přáním Prahy. Vždyť v tomto papíře stojí, že při provedení takového *„přesunu obyvatelstva u nás (Čechů) zůstanou demokraté, socialisté a Židé."*

Stejným směrem šlo i ustanovení bodu 8., ve kterém bylo československé vládě uloženo, *„propustit ve lhůtě čtyř týdnů ode dne uzavření této dohody sudetské Němce, kteří si toto propuštění přejí, ze svých vojenských a policejních jednotek."* Pod ochranou této volby tedy mohli odpůrci nacionálního socialismu, Židé a jinak politicky ohrožení sudetští Němci pod ochranou pražské vlády zůstat a uniknout možnému pronásledování. Opatření, které, jak známo, přišlo vhod také emigrovaným říšskoněmeckým sociálním demokratům, jejichž mnoho vedoucích hlav uprchlo po Hitlerově „uchopení moci" v r. 1933 do Karlových varů a pokračovalo odtud ve svých aktivitách.

Těmto ujednáním Mnichovské dohody vděčili za své fyzické i politické přežití také četní sudetoněmečtí Hitlerovi protivníci; na špici se sociálnědemokratickými politiky Jakschem, Paulem, Reitznerem a Wankou.

Jejich předseda, Wenzel Jaksch, odeslal po doporučení lorda Runcimana, směřovanému britské vládě neprodleně *„předat sudetoněmecké hraniční oblasti Československa Německu" („I consider, therefore, that those frontier districts should at once be transferred from Czechoslovakia to Germany")* z obav o další osud svých stranických souputníků a demokratických ideových přátel otevřený dopis vládám Francie a Velké Británie. Zveřejněn byl v čísle 12 jím vydávané tiskoviny „Sudeten-Berichte" (SB) dne 22. září 1938 a vznášel otázku, *„co teď bude se čtyřistatisíci sudetskými Němci, kteří se s důvěrou v deklarovanou solidaritu francouzského národa a v prohlášení pana premiéra Chamberlaina z 24. března 1938 do poslední hodiny za současného heroického obětování hlásili k ideálům demokracie."* Jaksch se zmíněným březnovým datem odkazoval na prohlášení britského premiéra, ve kterém se tento přimlouvá za *„řešení sudetoněmecké otázky v rámci československé ústavy"*. Jednoznačné vítězství Sudetoněmecké strany Konrada Henleina v květnových a červnových volbách r. 1938 se potom samozřejmě londýnskému vládnímu šéfovi jevilo jako „konec" nějakých takových vnitročeských řešení a stalo se zároveň ukazatelem cesty k myšlence na odstoupení území. Vyslání lorda Runcimana do Československa v létě 1938 mělo dopomoci najít schůdnou cestu pro takové řešení a současně vytvořit trochu času pro porady. Do nich pak mohly vplout úvahy, jak by se dali při začlenění sudetoněmeckých sídelních oblastí do Německé říše ochránit známí odpůrci nacionálního socialismu před pronásledováním NS-režimem. Veřejný apel Wenzela Jaksche a jeho stranického kolegy z Brna, Siegfrieda Tauba, dodal této nezbytnosti další důraz. Jak bylo již poznamenáno, zohlednil prezident Beneš tento požadavek ve své tajné nabídce ze 17. září 1938, takže autoři otevřeného dopisu mohli právem očekávat, že

je v Londýně i Paříži vyslyší. Obě západní mocnosti se přednesené prosbě skutečně neuzavřely. Sice své svolení k předání území Sudet nerevidovaly, spojily je však s nějakými protipožadavky německé straně. Jak ukazují body 7. a 8. Mnichovské dohody, mohli Chamberlain a Daladier tyto požadavky na „čtyřkonferenci" s Hitlerem a Mussolinim 29. září 1939 také prosadit.

Nicméně již v listopadu 1938 musely tucty sudetoněmeckých mužů snášet svévoli tajné státní policie („Gestapo") a jako „vězni v ochranné vazbě" se seznámit s koncentračními tábory. „Vstupní kniha" koncentračního tábora v Dachau z druhé poloviny roku 1938 je jmenovitě zařazuje pod označení státní příslušnosti se zkratkou „SD" (*Sudetendeutsch* - sudetoněmecký).

Budiž to důkazem, že prvními obětmi nacionálně socialistického despotismu nebyli v roce 1938 Češi, nýbrž sudetští Němci.

A zároveň to byl také dokumentující důkaz proti špinavé pomluvě, že by sudetští Němci byli „pátou kolonou Hitlera" v Československu.

Solidní znalost historie a nezaujaté hodnocení dochovaných dokumentů, samy ukazují cestu k historické pravdě.

A této budiž dopřáno to, co předpovídá české heslo na vlajce prezidenta republiky:

„Pravda vítězí!"

Friedebert Volk

Legenda o československé vzorové demokracii

V mnoha historických knihách je ČSR meziválečných let oslavována jako „ostrov demokracie". Zřízení Protektorátu v r. 1939 mělo prý tento „ráj" zničit. Následující výčet však ukáže, že tento obrázek spíše odpovídá jen směsici mýtu a zbožného přání.

Národní shromáždění, revoluční: Konstituovalo se v roce 1918 bez voleb a skládalo se pouze z Čechů a Slováků. Sudetští Němci byli ze spolupráce na nové ústavě státu a na zhruba tři sta, pro ně často nepříznivých, zákonech vyloučeni. Bylo s nimi zacházeno tak, jako by nepatřili k *demos*, což už naznačovala první věta ústavy: „*My, národ československý...*" Skuteční demokraté se však zasazují o neokleštěná práva VŠECH obyvatel.

Geometrie volebních obvodů: Přistřižení volebních obvodů šlo povětšinou k tíži sudetských Němců. Pro jeden mandát potřebovali v průměru o téměř 20 procent více hlasů než Češi (47.716 proti 39.957). Ještě hůře na tom byli Maďaři, kterým teprve při 109.847 hlasech připadlo jedno křeslo v parlamentu (Pleyer, str. 155). Zvlášť zvýhodněný byl pražský volební obvod A, který byl obydlen pouze 22.100 voliči. Praktické následky to mělo ve volbách z 19. května 1935, když Henleinova SdP dokázala k sobě připoutat o 73.000 hlasů více, než nejsilnější československá strana (agrárníci) a přesto se jí dostalo o jedno křeslo méně, než jí náleželo. Zcela nezávisle na výsledku voleb byla v prvním volebním období rezervována čtyři křesla pro legionáře, což posloužilo dalšímu pojištění českých zájmů.

Volební právo vojáků: Vojáci měli ve svých garnizonách plné volební právo. Dočasným přesunutím českých regimentů *(volební bataliony)* do míst s těsnou německou menšinou mohla být tato poražena (Hassinger, str. 169). Teprve po tuhých jednáních se německým stranám v druhém volebním období podařilo tomuto nešvaru zamezit (Lukasch, str. 244).

Volební období: Ústava ČR dovolovala voličům jít k urnám jen každých šest let.

Reverzní demokracie: Čeští poslanci museli při přijetí svého mandátu podepisovat pro případ neposlušnosti bianko prohlášení o odstou-

pení (Sander 1935, str. 110; Lipscher, str. 113; Menzel, str. 64). Případnou pomoc nezajistil ani *volební soud*, neboť jeho personální obsazení měl v gesci, jak jinak než parlament (Zákon z 29.2.1920, Sander 1935, str. 97).

Pětka: Vlastní politická rozhodnutí padala v tak zvané „*Pětce*", koaličním výboru, který nebyl zakotven v ústavě, ale díky shora uvedené „reverzní demokracii" mohl činit závazná rozhodnutí.

Zákon o mimořádné moci nařizovací: Účinnost protiústavního zákona o mimořádné moci nařizovací ze dne 9.6.1933 byla několikrát prodloužena, naposledy v roce 1936. To vedlo k jakési formě *prezidiální diktatury*.

Zákon o zastavování činnosti a rozpouštění politických stran: Tento zákon ze dne 25.10.1933 byl několikrát, naposledy r. 1936, prodloužen a vyloučil tak řádné právní prostředí. Tím se ČSR zařadila do řad vedle autoritativních států (Sander 1936, str. 188).

Zákon o obraně státu: Tento zákon o obraně státu ze dne 13. května 1936 se týkal 55 příhraničních okresů a tím 86 procent sudetoněmeckého obyvatelstva. Ti tak mohli být cestou správní, a za současného vyloučení řádné právní cesty, zařazeni jako *státně nespolehliví* a mohli tak být zbaveni určitých práv, což kromě jiného porušovalo ústavně zakotvenou jednotu a nerozdělitelnost státního území (Sander 1936, str. 102). Na tento a jiné zákony reagovala politická polemika vynalezením slova *kabinetní justice*. Příznačné pro pozici československé justice bylo i to, že místa soudců Ústavního soudu byla od roku 1931 neobsazena (Sander 1936, str. 176).

Samospráva: Na úrovni obcí byla samospráva systematicky zastřihována. Za všechny jmenujme zestátnění obecní policie a školství, jakož i kontrolu nad obecními knihovnami, přičemž povinnost nést veškeré náklady zůstala u obcí. Ve finančních komisích obcí nebyla polovina členů, na okresní a zemské úrovni třetina „normálních" volených zástupců, volena, nýbrž svévolně jmenována. Demokraticky zvolení starostové museli být nejdříve autorizováni vládou. Stát byl oprávněn nově určovat obecní a krajské hranice, čímž bylo do roku 1929 možné celých 14 dříve německých okresů převést do větších, národnostně smíšených správních jednotek s českou menšinou. Toto opatření bylo příhodné, aby byl v Memoárech III. vyobrazený obrázek roztrženého životního prostoru sudetských Němců dodatečně potvrzen (Hassinger, str. 176 a Franzel, str. 78).

Svoboda slova: Mnoho knih, převážně těch „z Říše", ale třeba i „Švejkův román" od Jaroslava Haška, bylo zakázáno. Sudetoněmecké noviny podléhaly dalekosáhlé cenzuře, které padlo za oběť spousta článků. Nezveřejněné články nebyly nahrazeny, takže počet bílých míst ve výtiscích byl v podstatě měřítkem pro opoziční smýšlení těch kterých novin. Hunter Millers v roce 1935 zjistil, že cenzuře nadále podléhal i Benešův slib, učiněný „Komisi pro nové státy" z roku 1919 o zřízení „druhého Švýcarska" („Diary", svazek XIII; také Prinz, str. 96). Příjem rádiového vysílání z Německa byl v průběhu vyjímečného stavu v r. 1938 zakázán.

Kritické hlasy: Centrální orgán českých sociálních demokratů „Právo lidu" označil dne 23.12.1919 český parlament za diktaturu českých stran (Preradovich, str. 66). Addison psal již v roce 1934 o *českém policejním státě* (Franke, str. 217). Masaryk se nezdál být zcela bez tušení, když řekl: *„Tož demokracii bychom měli, teď ještě nějaké ty demokraty"* (Masaryk, str. 13). Štefan Osuský (československý velvyslanec v Paříži, zemřel 1973 ve Washingtonu) konstatoval, že Beneš již v roce 1938 pohrdal elementárními pravidly demokracie. Emil Franzel (str. 80) považoval ČSR za *formální demokracii*, za kterou se skrývala diktatura Čechů. F. Sander (1936, str. 193) řadí ČSR po schválení zákona o obraně státu do *skupiny autoritativních států.* Sir Thomas Moore řekl v r. 1938 v britské dolní sněmovně: *„Pokud dobře rozumím demokracii, jak jí rozuměl i Abraham Lincoln, tak je to vláda většiny národa v zájmu většiny celého národa. Jestli je to správně, pak v Československu demokracie není."* J. Kalvoda (str. 196) píše, že se Beneš podle názorů mnoha dobových svědků choval i v exilu jako samozvaný diktátor. Členy své provizorní vlády nenechal zvolit stranami, ale určil je sám. V r. 1941 nechal ustanovit, že žádost o hlasování o nedůvěře vůči němu nesmí být nikdy podáno.

Na závěr: Palacký považoval Čechy za *„od nepaměti demokraticky smýšlející"*, Němce naproti tomu za podřízené vrchnosti. Evidentně nemohl vidět, že pouhé dodržení demokratických forem ještě neposkytuje žádnou ochranu před bezprávím, zvláště pak v mnohonárodnostním státě. Jeho současník John Stuart Mill byl ještě dále, když demokracii pro etnicky smíšené celky přímo odmítl. K řešení tohoto dilema navrhl Karl Renner v r. 1899 jistý druh „etnického federalismu", který se měl více zakládat na personálním principu, než na principu teritoriálním. Přemýšlel o zřízení „kulturně-národních spolků", kterým chtěl přiznat kulturní a daňovou autonomii. Jeho ideje se pak staly známými jako „Moravské vyrovnání", které předpokládalo dva národnostní seznamy voličů, takzvané nacionální katastry. Čeští nacionalisté poté vyčítali Moravanům zradu národa. Faktem však je, že do konce I. světové války panoval na Moravě národnostní mír.

Tato zkušenost měla svět vybídnout k obdobným experimentům, místo aby se spokojila s Churchillovými cynickými slovy: *„Demokracie je nejhorší forma vládnutí, s vyjímkou všech ostatních."*

Zdroje: *Franzel, Emil: Die Sudetedeutschen (München 1980); Hassinger, Hugo: Die Tschechoslowakei (1925); Jaksch, Wenzel: Wir heischen Gehör (1947); Kalvoda, Josef: Czechoslovakia`s Role in Soviet Strategie (Washington 1979); Lipscher, Ladislav: Verfassung und politische Verwaltung in der ČSR 1918-1939 (München 1979); Masaryk, T.G.: O demokracii (Koloman Gjan, Praha 1991); Menzel, Wolfgang: 90 Jahre Kampf um Selbstbestimmung, ve: Festschrift zum 22. Sudetendt. Tag (Nürnberg 1971); Pleyer, Wilhelm: Europas unbekannte Mitte (München-Stuttgart 1957); Preradovich, Nic von: Die Tschechoslowakei von 1918 bis 1992; Prinz, Friedrich: Geschichte Böhmens; Sander, Fritz: Verfassungsurkunde und Verfassungszustand der Tschechoslowakischen Republik (Brno 1935); Sander, Fritz: Das Staatsverteidigungsgesetz und die Verfassungsurkunde der Tschechoslowakischen Republik (Brno 1936)*

Alfred Bäcker

Politika školství v Československu od roku 1918

„Práva Němců na kulturní život neplynou z toho, jestli uznají stát nebo neuznají, nýbrž právo státu na život plyne odtud, jestli uzná práva národnostní."
Emanuel Rádl

Školské systémy v zemích rakousko-uherské monarchie byly ve své podstatě podobné až identické. V regionálním aplikování se však od sebe v průběhu času stále více odlišovaly. Pokud předtím sloužily jako sociální výdobytek výlučně vzdělávacím potřebám obyvatelstva, byly později zneužity také jako mocenský nástroj politických vlivů a plánů. Školské systémy se staly instrumenty zčásti blahodárnými, z části však byly také nástroji zavrženíhodné „školské politiky". Ta posledně jmenovaná „školská politika" je předmětem tohoto pojednání.

V zásadě lze pojem „školské politiky" definovat ve třech komponentech:

- Strukturální politika, tzn. druh škol, jejich počet, velikost a místní postavení
- Vzdělávací politika, což znamená volbu odborných předmětů, učební látky a učitelského personálu
- Finanční politika, tzn. cílené lokální investice do školství a jeho podpora

Všechny tyto komponenty školské politiky byly v českém národním boji proti Němcům v sudetských zemích Čech, Moravy a rakouského Slezska bravurně použity.

Národnostní boj v sudetských zemích 1848 až 1918

Školská politika jako bojový instrument získává svoji účinnost teprve v souhře s dalšími instrumenty národnostního boje: Od komunální politiky, přes státní politiku, hospodářskou politiku, kulturní politiku a ano, dokonce i politiku církevní.

Jeden takový boj se mezi Čechy a Němci vzdouval již od končícího středověku, poté se opět zklidnil, aby nabral nový impulz v roce 1848 posílením slovanského národního vnímání na slovanském kongrese v Praze.

Český nacionální šovinismus vykolejil již v době existence monarchie koncem 19. století a je nespočtem případů zdokumentován.

Zde uveďme některé úryvky ze zpráv jako příklady:[1]

- *"S jakými potížemi musel bojovat školský spolek při zřizování všech těchto ústavů, ukazuje mimo jiné i ta okolnost, že ve Werschowitz (Vršovice) nebylo možné získat školní prostory kvůli nájmu a že vlastníkovi domu, určeného k prodeji právě školskému spolku, bylo vyhrožováno propuštěním z práce, když dům prodá.*
- *Spolek byl nucen rozhodnout se zřídit tento ústav, protože zástupci města Plzeň nesplnili zadání české zemské školní rady z r. 1881, která ji uložila zřízení německé školy s vícero třídami na pražském předměstí. Že se této roku 1884 otevřené škole dařilo, rozzuřilo Čechy ve městě natolik, že se v posledním roce nezdráhali vrhat na školáky kamení."*
- *„O nic méně prudší světlo vrhá na dnešní poměry událost kolem zařízení školských spolků v Königgrätz (Hradec Králové). Počet tamních domorodých Němců činí 761 osob, v kasárnách je kolem 2000 mužů. Jak pro vojáky, tak pro drážní zaměstnance, kteří často musí měnit své místo, je vyučování jejich dětí v německém jazyce naléhavou potřebou. Důsledkem je po výroku ministra války to, že se mnoho vojáků nechává předčasně penzionovat, aby mohlo dětem dopřát německou výchovu."*
- *„Tak jako v Hradci Králové, nemají Němci, stejně jako německé menšiny převážně v českých oblastech, k dispozici veřejnou německou školu. Dokonce ani tam, kde je podle počtu mimo veškerou pochybnost, že jejich děti pravidelně splňují, v mnohých případech i přesahují zákonný minimální počet 40 žáků."*
- *„Narozdíl od Čech (Böhmen), jak již bylo zmíněno, existuje na Moravě ještě řada utrakvistických škol, které jsou téměř zcela vydány na pospas českým učitelům. Místo aby, věrni účelu těchto škol, zprostředkovali žákům vědomosti v obou jazycích slovem i písmem, nechávají tito nacionálně smýšlející učitelé německé vyučování zcela stranou. Tím si německé dítě buďto přivykne na českou řeč a tím povětšinou i na českou nacionalitu, nebo zůstane zcela nevědomo a podle oblíbeného výrazu českých řečníků ‚duševně zkryplovatí' - rukou českého učitele."*
- *„V Moravské části kraje Schönhengst (Hřebečsko) leží ještě Malé Jestřebí (210 Němců, 17 Čechů). Obec byla vzata pod utrakvistickou školu ve Velkém Jestřebí; v těchto se však německé děti neučily ani číst, ani psát a sice stejně tak málo v češtině, jako v němčině. Děti z Malého Jestřebí nechtěly už vůbec chodit do školy ve Velkém Jestřebí, neb si stěžovaly, že učitel Němce nevyvolává a sám měl prý prohlásit, že ‚ty zatracené Němce' již nepotřebuje a tak mají raději zůstat doma."*

1 Výňatky ze sešitů 6. a 7. deníku „Deutsche Woche"; vydáváno ve Vídni E. Pernerstoferem

Tyto dokumenty podtrhují různé způsoby vytlačovacích praktik českých úřadů a českých nestátních spolků centrálního svazu „Matice školské", aplikovaných na německém školství v sudetských oblastech státu Rakousko, daleko před začátkem I. světové války.

Založení státu Československo
Prázdné sliby T.G. Masaryka a Dr. Beneše

Zacházení s Němci od r. 1918, nyní v již československých zemích Čechy, Morava a Slezsko, mělo být prováděno nejprve podle „švýcarského státního modelu".

Prezident Masaryk ujistil prostřednictvím Dr. Beneše v Ženevě rokující mírovou konferenci, že Němci, do ČSR nuceně integrovaní, budou jakožto druhý státní národ požívati stejných práv jako Češi.

V Memoárech č. 3 se lze dočíst:

"... Je zcela nezbytné vědět přesně, jak bude v československém státě zacházeno s Němci. Československá republika je nejen připravena přijmout eventuální mezinárodní právní úpravu, která bude ve prospěch menšin stanovena mírovou konferencí, nýbrž je také připravena jít i dále, než případná taková úprava a dát Němcům všechna práva, která jim přísluší. Československá republika bude zcela demokratickým státem; Jazyk menšin bude všude přípustný; Právo mít své vlastní školy, soudce a soudy nebude nikdy žádné menšině upíráno. Je třeba ještě dodat, že Češi, ačkoli jsou si vědomi, že Němci byli za starého režimu nadměrně upřednostňováni, rozhodně nepomýšlí na to, potlačovat německé školy, univerzity a technické vysoké školy, které byly ostatně před válkou málo navštěvované.

Shrnutí: Němci budou v Čechách požívat stejných práv jako Čechoslováci. Německý jazyk bude druhou úřední řečí a nikdy nebude proti německému obyvatelstvu činěno jakýchkoli utlačovatelských opatření. Režim bude podobný tomu ve Švýcarsku..."[2]

Aby byla potvrzena pravdivost slibů ze spisu č. 3, byl Dr. Beneš požádán, aby předmětnou nótu české vlády přeposlal do Ženevy, kde 20. května 1919 zasedala mírová konference. V této nótě bylo ohledně školního programu v ČSR nově potvrzeno následující:

„Školy budou na celém území státu provozovány z veřejných prostředků a pro různé národnosti budou ve všech obcích zřízeny školy, ve kterých bude zákonem stanovený minimální počet dětí prokazovat nezbytnost jejich zřízení."

2 Zdroj: Dr. Beneš, Mémoire 3.

Citované výroky, že *„všechny školy na celém území státu budou provozovány z veřejných prostředků"*, byly čisté nepravdy. A další tvrzení, že *„pro různé národnosti budou ve všech obcích zřízeny školy, ve kterých bude zákonem stanovený minimální počet dětí prokazovat nezbytnost jejich zřízení"*, je neurčitý a pro Dr. Beneše typický, neboť touto formulací se v podstatě předpovídá pozdější, pro Němce fatální, školská praxe československé vlády, třebaže text - povrchně čtený - vyznívá pro německou menšinu pozitivně.

Vyhlášená degermanizace 1918 - 1938
Obecná politika

Suchá realita!

Co bylo později skutečně 28. října 1918 vyhlášeno jako československý stát, nebyl naneštěstí žádný stát „podle švýcarského modelu", ani žádný národnostní stát. Byl to nacionální stát čistě šovinistického ražení.

Novou frustrující definici formuloval 1. státní prezident „Československé republiky", prof. T.G. Masaryk 22. prosince 1918 ve svém projevu u příležitosti nástupu do úřadu:

„Pokud předně běží o Němce v našich zemích, je náš program znám dávno; území obývané Němci jest území naše a zůstane naším."

V prohlášení vlády z 22. prosince 1918 prohlásil tento jako humanista velebený státní prezident k osudu Němců toto:

„My jsme vytvořili náš stát; tím se určuje státoprávní postavení našich Němců, kteří původně do země přišli jako emigranti a kolonisté. Máme plné právo na bohatství našeho území."

A ve vztahu k sudetským Němcům, vnucených do ČSR, se Masaryk v rozhovoru pro francouzský deník „Le Matin" vyjádřil dne 10. ledna 1919 ještě jasněji, když držel linii E. Beneše, který při falšování historických skutečností neměl žádné zábrany. Masaryk řekl:

„Pro tyto cizáky se možná podaří vytvořit nějaký ‚Modus vivendi' a když se ukážou jako loajální občané, je dokonce možné, že jim náš parlament, alespoň na poli veřejného vzdělávání povolí nějakou autonomii. Ostatně jsem přesvědčen, že bude probíhat rychlá degermanizace těchto území."

Zmíněná částečná autonomie se ukázala býti prázdným slibem, oznámená degermanizace nikoli.

Pokud je pro nepřátelské antiněmecké postoje českých vrcholných politiků proti německému státnímu národu potřeba ještě nějakého dalšího důkazu, pak je třeba poukázat na znění dokonce jednoho ustávního zákona

ČSR. Absolutní odklon od švýcarského státního modelu vyplývá z § 33 ústavy z 29. února 1920. Zde se stát doznává k „principu permanentní majorizace národnostních menšin."! A tím také k principu degermanizace a v tomo principu agrese proti Němcům zase spočíval zdroj všech pozdějších konfliktů.

Následující popis efektivní české školské praxe to dokáže.

Sudetoněmecké školství v ČSR bylo bohatě členěno a sahalo od základní školy přes střední a odbornou školu až po vlastní univerzitu a odpovídalo svojí stavbou dosavadnímu rakouskému školství.

Regulérní německá školská zařízení v ČSR
Po Rakousku převzaté školství:

Vysoké školy

Pražská německá univerzita, založená již roku 1348, a tím také nejstarší německá univerzita vůbec, si své vysoké uznání a dobré jméno uhájila až do poslední chvíle. Tak vyvíjela Pražská německá univerzita značnou, sudetský prostor daleko přesahující, přitažlivou sílu. Počet řádných posluchačů stoupl z 3.512 v roce 1920 na 5.005 v roce 1934.

Dále vlastnilo Sudetoněmectvo dvě technické vysoké školy. Německá technická vysoká škola v Praze vykazovala v zimním semestru r. 1920 celých 2.158 studujících a v zimním semestru 1934 to bylo už jen 1.437 posluchačů. Dále k nim byla připojena zemědělská vysoká škola Tetschen-Liebwerd (Děčín-Libverda) a jedno montanistické oddělení. Německá technická vysoká škola v Brně (v r. 1920: 2.161, r. 1934: 1.261 studujících) měla kromě svých osmi sekcí jednu odbornou školu chemickou, jeden geometrický kurs a jedno oddělení pozemního stavitelství.

Oproti českým vysokým školám se jevily německé vysoké školy v československém státě silně znevýhodněné, jak co se týká otázky vybavení, jejich umístění, počtu učebních kateder, tak podpory jednotlivých institutů a státní podpory studujících. Posluchači německé vysoké školy tak ze státních stipendií a studijní podpory obdrželi v r. 1931/32 jen 4,68 (ze sta); i ostatní podpůrné instituce pro německé vysokoškoláky byly stejným způsobem utlumeny.[3]

Střední školy

Německé střední školství v Československé republice, rovněž vzešlé z rakouského školství, zahrnovalo gymnázia, reálná gymnázia, reálky a učňovská střediska.

3 Národnosti v evropských státech, doplnění 1932. Sbírka situačních zpráv Evropského národnostního kongresu.

Česká politika národnostních menšin směřovala ve školské otázce od samého začátku proti existenci sudetoněmeckých středních škol. Již v prvních letech existence Československé republiky bylo uzavřeno 46 německých škol. Citelně omezeny byly především německé vzdělávací ústavy pro učitele, jejichž počet klesl z 19 na 10, tedy téměř na polovinu. V polovině dvacátých let byl proces nuceného rušení sudetoněmeckých středních škol v podstatě u konce. Později se již neukázaly žádné podstatné změny.

Lidové a měšťanské školy

Také sudetoněmecké lidové, resp. měšťanské školství, které rovněž skoro bez vyjímky spadalo pod státní kontrolu, zažilo po roce 1918 značné smrštění. Návštěva lidové školy byla od dosažení 6. roku života pro každé dítě povinná. V roce 1918 bylo v sudetských zemích na 3.426 německých lidových a 382 německých měšťanských škol.[4]

V letech 1921-1922 vykazovalo tehdy fungujících 3.404 sudetoněmeckých lidových škol v 10.125 třídách ještě 434.199 školáků. V roce 1930 už byl počet sudetoněmeckých školáků v lidové škole asi o pětinu nižší, když se snížil na 352.485. Ztráta lidových škol činila ve stejné době 105 zařízení, což představovalo 973 tříd.

Obdobným způsobem byly postiženy také sudetoněmecké měšťanské školy. V r. 1921 navštěvovalo 64.801 žáků 1.607 tříd v tehdy fungujících 423 měšťankách. Devět let nato bylo napočítáno pouze 47.566 školáků v německých měšťanských školách. Je však potřeba zohlednit, že tehdy navštěvovalo od 10. roku života více dětí střední školu než před tím.

Odborné školy

Sudetoněmecké odborné školství odpovídalo ve svém rozsahu, větvení a vysokému vývoji hodnotě a významu sudetoněmeckého hospodářství a jeho živnostenské a industriální mnohočetnosti.

Školky

Také statisícům dětí předškolního věku byla v sudetských zemích jak z německé, tak z české strany věnována nejvyšší pozornost. V r. 1920 bylo v Sudetech napočítáno 470 školek a školkám podobných zařízení; 1936 jejich počet stoupl na 667. Státní prostředky však obdrželo pouze 5 z nich; Dobrou polovinu školek zřídil a měl ve své péči Svaz německé kultury, jakož i ostatní sudetoněmecké samosprávní jednotky a soukromé subjekty.

4 Státní příručka Československé republiky I, Praha 1920, na základě sdělení zemských školních rad pro Čechy a Moravu pro rok 1918 a pro Slezsko: Rakouská státní příručka 1915, Vídeň 1915

Cestující učitelé

Vytlačování německých škol v degermanizační fázi Československa s sebou přineslo i vznik mnoha nových způsobů vyučování. Bylo tak kvůli nedostatku škol - či dokonce jen školních tříd - nutné, aby se německé školní vyučování realizovalo z části v bytech německých rodičů a to dále alternovaně od rodiny k rodině. Zatímco toto „domácí" vyučování vykonávali místní učitelé, existovali dodatečně ještě k vyučování dospělých takzvaní „cestující učitelé".

Známým cestujícím učitelem byl v roce 1930 např. Reinhard Pozorny, který po složení maturity vstoupil do služeb Svazu německé kultury - nástupnické organizace německého školského svazu Rakouska v ČSR. Reinhard Pozorny byl svého času uveden do stavu učitelského Viktorem Aschenbrennerem. Další známý cestující učitel byl Franz Jesser. Byl to mimo jiné také poslanec německé agrární strany ve vídeňské Říšské radě. Na těchto příkladech je dobře vidět, kolik obětavosti projevili němečtí krajané, aby alespoň nějak pomohli vyvážit obtíže, způsobené svévolí českých politiků.

Školství pro menšiny v ČSR[5]

Nic nemohlo Čechům zabránit v postupu proti Němcům, aby bylo co možná nejdříve dosaženo konečného cíle - úplné čechizace.

Je proto nezbytné věnovat takzvanému školství pro menšiny, jako silnému nástroji k dosažení tohoto cíle v Československé republice, zvláštní kapitolu. Tím se však, jak by dávalo tušit označení, nerozumí školství pro národnostní menšiny v československém státě, nýbrž školství národnostních menšin v jinak hovořících oblastech, kde bylo státem v praxi horlivě podporováno školství pro nyní vzniklé české menšiny v sudetských zemích. České „menšinové" školy v Sudetech byly státními či alespoň státem podporovanými zařízeními.

Zároveň Češi bezprostředně po převratu v roce 1918/19 rozpustili mnoho německých škol v převážně česky osídleném okolí a mnoho německých dětí tak bylo nuceno navštěvovat české školy. Později, když proces rozpouštění a přeorganizovávání německých škol odezněl a mohl pokračovat už jen po krůčcích, převzaly české „menšinové" školy aktivní roli v odnárodňování a pozvolné čechizaci sudetoněmecké vlasti. Obecně byl průběh takový:

5 Zdroje: Winkler, Erwin: Die Tschechoslowakei im Spiegel der Statistik, Karlsbad 1937; Zprávy Státního statistického úřadu Praha, ročník 1938, č. 7; Eßler, F.W.: 20 Jahre sudetendeutscher Verlustbilanz 1918 - 1938; Národnosti v evropských státech, sbírka situačních zpráv Evropského národnostního kongresu

Českánacionalistická obranná jednota[6] založila v nějaké německé obci, často nejprve v oblasti jazykových hranic, českou soukromou školu. Často k založení školy stačila přítomnost jen pár dětí českých, do německé oblasti přemístěných státních zaměstnanců. Ekonomický tlak a jisté, pro tento účel poskytnuté, úlevy společně přispívaly k tomu, že německé děti, jejichž rodiče se nacházeli v silné ekonomické závislosti na českých zaměstnavatelích, začaly chodit do českých škol. V této souvislosti nabývá československá pozemková reforma, v důsledku které vznikly v sudetoněmeckých oblastech četné české kolonie, většího významu. Takto založené „menšinové" školy byly po horlivém úsilí českých školských spolků převzaty státem a nadále byly vedeny jako státní menšinové školy a nakonec převedeny na školy normální. Toto trvalé přeorganizování umožnilo velmi úspěšné zastření celého procesu, třebaže se tak dělo často morálně velmi pochybnými prostředky praktikovaného čechizačního procesu.[7]

Existovaly také státní německé „menšinové" školy, které byly zřízeny v česky osídlených oblastech. Zde odpovídaly naléhavým potřebám, které musely být zohledněny spíše z optických důvodů. Jinak byl jejich počet prakticky bezvýznamný.

Nakolik byl vývoj školství z národnostního hlediska rozdílný je patrno na následujícím krátkém příkladu: Od 31. října 1929 do 31. října 1930 bylo v sudetských zemích zřízeno 44 českých měšťanských škol se 143 třídami, avšak jen jedna německá měšťanská škola se sedmi třídami. Dále bylo ve stejném období otevřeno 54 českých lidových škol se 780 třídami, ale ani jedna jediná německá lidová škola. Ve stejné době bylo v sudetoněmeckých oblastech zřízeno na 45 českých menšinových měšťanských škol s 138 třídami a 79 dalších českých menšinových lidových škol s 351 školními třídami, avšak ani jedna jediná německá menšinová lidová či měšťanská škola. Přírůstek v německém školství pro menšiny činil toliko 4 nové lidové školy.

Proces odnárodňování však začal již v dětském předškolním věku. V roce 1929 bylo v sudetských zemích napočítáno 594 českých školek pro menšiny, avšak jen 5 školek německých. Všechny ostatní německé školky byly nestátní. Ve školním roce 1929/30 bylo otevřeno dalších 111 českých stát-

6 Český univerzitní profesor Emanuel Rádl uvádí tyto nejdůležitější české obranné jednoty: Ústřední matice školská, založená r. 1880 Fr. L. Riegerem; Národní jednota severočeská, založená r. 1885 pro severní Čechy; Národní jednota pošumavská pro sudetoněmecký Böhmerwald; Národní jednota pro jihozápadní Moravu, určená od r. 1886 pro sudetoněmeckou jižní Moravu; Národní jednota pro východní Moravu, založená Čechy r. 1885 pro východní Moravu; Národní jednota slezská, založená r. 1906; Matice opavská, vytvořena r. 1877 pro opavskou oblast; Slezská matice lidová, činná od r. 1989.

7 Velmi názorný popis těchto postupů v knize E. Wiskemanna „Czechs and Germans", str. 209

ních školek pro menšiny, takže jejich celkový počet stoupl na 705, zatímco nepřibyla ani jedna státní školka německá. Co je však ještě významnější: v roce 1929 navštěvovalo české státní menšinové školky 1.593 německých dětí, 1930 to bylo 1.896 a v roce 1937 to bylo 2.631 německých dětí, které spadly do čechizačního procesu ještě před tím, než mohly začít chodit do lidové školy.

V roce 1921 se v českých školách nacházelo celkem 5.000 sudetoněmeckých dětí, r. 1924 to bylo již přes 8.000, 1933 přes 12.000 a konečně 1935 celých 16.000.

Česká školská politika jako významný nástroj degermanizace

Praktiky degermanizace z českého pohledu

Český sociální demokrat Bechyně kdysi velmi dobře odkryl úmysly české politiky, když mluvil o tom, že za 20 až 25 let se počet Němců natolik sníží a uzavřené německy mluvící území bude tak prošpikováno Čechy, že Němci již nebudou znamenat žádné nebezpečí pro republiku. Tento program byl k lítosti Němců do důsledků zrealizován.

Je zajímavé, že praktiky degermanizace jsou jak českou, tak německou stranou líčeny téměř shodně, avšak s rozdílným politickým hodnocením.

Příklad „Cheb" z českého pohledu[8]:

„Neobyčejně těžkou posici měla česká menšina v Chebu. Česká školská kronika města Cheb (dle archivu města Cheb) popisuje vypjatou situaci v Chebu k začátku aktivit české menšiny. 28. září 1919 se shromáždila v hotelu Continental skupina Čechů a založila filiálku „Národní jednoty severočeské" v Chebu, a to za přítomnosti patriota a inspektora menšinových škol pro oblast Stříbra, Antona Follprechtona.

Napočítáno bylo pro českou školu jen 17 dětí, z nichž jen 3 ovládali češtinu. Ostatní děti však pocházely z ‚českých' („böhmisch" nebo „tschechisch"?) nebo smíšených manželství, avšak v těchto rodinách se mluvilo pouze německy. Ze strachu před všemožnými represáliemi, nehlásily se tyto rodiny k české národnosti.

Založení školy se přesunulo do kasáren u růžové zahrady, ve kterých byla československá armáda. Vyučování muselo býti nejdříve vedeno v německém jazyce. Jako první učitel a správce byl 26. října 1919 ustanoven Bohumír Lands z Chráštan u Týna nad Vltavou. Dobrovolně se přihlásil k tomuto velice těžkému patriotickému úkolu, vybudovat v německém Egeru (Cheb) českou školu. To ho stálo v dalších letech zdraví a nervové zhroucení."

8 Rudolf Mařík: Budování českého školství

Další příklad:

Plzeňské sociálně demokratické noviny „Nová doba" přinesly na podzim 1936 tuto zprávu:

„Fuxova Huť je obec s 376 obyvateli, která leží uprostřed lesního hospodářství u Domažlic... Teprve v roce 1922 přešlo hospodářství do vlastnictví města Domažlice v důsledku české pozemkové reformy. Tato změna znamenala převrat v národnostním složení tamního obvatelstva, který se při posledním sčítání lidu markantně projevil, když jsme tam zaznamenali 105 Čechů.

K úplné likvidaci Němectva v této obci bylo nutné postavit vlastní českou školu, neboť ta byla dosud umístěna v nedostatečných prostorech společně s německou školou. Město Domažlice vzalo na sebe tento úkol... a tím dokázalo, že má smysl pro naše národní povinnosti."

Příklady důsledků degermanizačních praktik

První příklad se týká výuky jazyků[9]:

Zakládající chartou bylo příslušníkům menšin garantováno právo výuky v jejich mateřštině. V praxi však takové veřejnoprávní menšinové školství funguje dosud jen pro polskou menšinu ve Slezsku. V případě dvojjazyčných německo-českých škol však česká vláda takovému veřejnoprávnímu školství pro menšiny svolení nedala. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno tím, že potencionální počet žáků je díky sídelní rozesetosti Němců příliš malý a tyto návrhy se tak pohybují mimo oblast konceptu na podporu menšinového školství. Takto se Němci museli spokojit s tím, že v některých základních školách je němčina nabízena jako volitelný předmět. Tím zůstává čeština pro nadcházející generace jejich hlavním jazykem.

Následující dva příklady se týkají nouze v podpoře

Nejprve zpráva z okresu Freiwaldau (Jeseník), který je pro akutní nouzi v podpoře téměř všech německých školek a školských zařízení signifikantní:

Citát[10]: „Téměř ve všech obcích okresu Freiwaldau byl pro kulturní záležitosti Němců činný zvláště nadstranický „Svaz německé kultury", který v rámci svých cílů spolupracoval i s jinými svazy, například se „Svazem Němců", s „Německou okresní péčí" nebo „Sudetoněmeckou zimní pomocnou akcí".

Obzvláště pro zřízení škol v jazykových hraničních oblastech a zachování německých škol obecně se podařilo skrze četné aktivity nashromáždit úctyhodnou sumu darů. Tím financoval svaz kultury - vzpíraje se kulturnímu odcizení - napří-

9 Mimořádné vydání 2002, 59 Jhg. Europa Ethnika

10 Julius Craw, 2007, Die Stadt Zuckmantel, str. 60

klad cestující učitele německého jazyka. Německy mluvící tisk zveřejnil několikrát výzvy k účasti na těchto akcích, přičemž zvlášť zmíněný byl Friedeberg (Žulová), okres Jeseník."

Dále citujme článek z deníku „Prager Neue Morgenpost" ze dne 21. prosince 1936: *„Ve výzvě chlapecké měšťanské školy obyvatelům Marienbadu (Mariánské lázně) vzít děti rodičů, jež jsou bez prostředků, ke společnému obědu se mj. píše: Dnes se jde opět do školy. Děti zde sedí v ubohých šatech, které, ač pokrývajíce tělo, nejsou vhodné na zimu. Někteří do školy nejdou, neb nemají boty. V kancelářích a ředitelstvích se hromadí prosebné dopisy o nové podrážky pro boty, o obědy, sešity a papíry na kreslení. Jak mají děti obstát ve výuce, když nemají nic v žaludku? Jak mají děti spolupracovat, když nemají žádné sešity a papíry na kreslení? Městský i místní školní rada Mariánských lázní již vynaložili všechny síly, aby pomohli. Ale těmto obrovským nárokům nemohou ani oni vyhovět, protože přesahují jejich veškeré možnosti. O oběd se hlásí polovina třídy. S pláčem stojí otcové a matky v kancelářích a prosí o pomoc. Děti, které měly být pro rodiče požehnáním, jsou jim nyní prokletím."*

Komentáře k degermanizaci

„Útok českého nacionalismu a organizované státní moci se na Němcích prováděl tímto způsobem[11]:

Německé školství bylo zákonnými opatřeními a vládou plánovitě decimováno. V průběhu asi pěti let bylo rozpuštěno celkem více než 4.000 německých školních tříd. Přitom byly zavřeny školy, které tu byly od dob Josefa II. V horských oblastech Slezska, Českého lesa a Krušných hor bylo mnoho vesnic okradeno o své školy, ačkoli měly děti k další škole i dvě hodiny cesty. Ruku v ruce se zničením německého školství šla výstavba nákladného, národnímu dobývání sloužícího českého školství. Bylo velmi záludné a sudetskými Němci to bylo vnímáno jako zlomyslná výzva k boji, že se české školy zřídily pod titulem „menšinové školy" na základě vlastního zákona, čímž byla podstata mezinárodním právem garantované ochrany menšin nejen překroucena v pravý opak, nýbrž tak bylo před světem předstíráno, jak horlivě Masarykův stát pečuje o národnostní menšiny. Tyto školy nesloužily tomu, aby chránily existující českou menšinu, nýbrž tomu, aby taková menšina teprve vůbec vznikla. Často byly děti učitele, který byl na tuto školu přesunut, jedinými žáky. Pro tucet českých žáků byly na státní náklady zřízeny velké školní budovy, zatímco se uzavíraly školy německé, nebo byly německé děti vmačkávány do staromódních nevyhovujících budov. Ale i vyšší

11 Emil Franzel: Sudetendeutsche Geschichte, str. 340

školství bylo citelně omezeno a na německých vysokých školách se šetřilo jakýmkoli možným způsobem. Odebrány byly Němcům budovy, posluchárny, takže třeba na Alma mater antiquissima, jako na nejstarší technické vysoké škole pražské, se muselo vyučovat ve znepokojivě přeplněných posluchárnách. Tato politika bylo korunována tím, že německé Karlově univerzitě byly ukradeny staré důstojné insignie a tím jí bylo odňato právo označovat se za následnici německé Karlovy univerzity."

Z nóty Německé sociálně demokratické strany dělnické z 21. 5. 1923 mezinárodnímu socialistickému kongresu vyplývá, jak příkladně „Švýcarsko východu" funguje.

"... nejstrašněji však pronásledování německých škol zasáhlo německé pracující. Do léta 1922 bylo uzavřeno celkem 193 německých škol a 1.783 německých tříd. Německé školství je obětí předsedů zemských školních rad, kteří svévolně zavírají školy, když tyto nemají minimálně 40 žáků. To však platí jen pro německé školy. Pro české školské účely byl 5. dubna 1919 schválen zákon, podle kterého má ministr školství právo zřídit veřejnou školu i pro menší počet dětí. Na základě tohoto zákona byl skutečně také zřízeno nespočet českých škol. V roce 1922 bylo v rozpočtu na investice do českých škol určeno 135 milionů českých korun nebo 98% všech výdajů. Pro německé školy to byly 3 miliony (2%). Nelze ani spočítat případy, ze kterých je patrno, jak brutálně zachází československý stát se školami své národnostní menšiny. Tisíce školáků této národnosti vyrůstají bez výuky ve své mateřštině."

Kulturní a školní spolky, obranné jednoty

"Německý školský spolek"

Německý školský spolek byl založen 13. května 1880 jako důsledek rakousko-uherského jazykového nařízení. Jeho cílem bylo upevňování Němectva v hraničních regionech a v zahraničí. Byl činný především v Čechách, na Moravě a Rakouském Slezsku, tedy v těch oblastech, které patřily k sudetským zemím rakouské poloviny monarchie. Mezi jeho zakladateli byli Engelbert Pernerstorfer a Dr. Viktor Adler, kteří byli zároveň partajní šéfové rakouských sociálních demokratů. Německý školský spolek koordinoval další školské spolky a jednoty na hranicích německy mluvícího prostoru. Jeho působení bylo pro německé školství v Čechách, na Moravě a Slezsku nenahraditelné.

České obranné jednoty
Popis z české strany.

Ve své úvaze hodnotí české obranné jednoty univerzitní profesor Emanuel Rádl takto:

„I lze formulovat program obranných jednot jako boj proti Němcům, kde »Němcem« je náš spoluobčan národnosti německé; sama jeho národnost je nebezpečná (nikoli snad určité jeho jednání nebo politický názor). Praktickým cílem obranných jednot je počeštit dnešní německé kraje republiky (ačkoli takto jasně žádná obranná jednota svůj cíl neformuluje). Vliv jejich na kulturní život po válce sice velice upadl, ale praktický vliv na úřady je tím větší, že proti jejich ideologii a metodám se nikdo nestaví. Namnoze nebudu daleko od pravdy, pojmenuji-li je (zvláště pro doby vlády koalice socialistů s českou buržoazií) jako vedlejší vládu, pracující v dorozumění s vládou odpovědnou."

Jaképak to jsou metody oněch „obranných jednot"?

„Obranné jednoty dosahují svých cílů hlavně následujícími prostředky:

„Zakládají školy v místech, kde pro nepatrný počet dětí nelze podle zákona založit školu státní. Pro tuto školu pak získávají děti rozdáváním tzv. vánočních a jiných nadílek, dále tím, že rodičům dětí opatřují rozmanité výhody na státu, popřípadě, jsou-li rodiče ve státní službě (např. na dráze), vedou je k tornu, aby posílali děti do této školy; konečně se také snaží do místa dostat české úřednictvo s rodinou a tak vyplní školu zákonným počtem dětí, oslabí místní školu německou a splní podmínky, za nichž stát může českou školu otevřít a eventuálně německou zavřít."

Tolik úvahy českého profesora Dr. Emanuela Rádla, jehož text neomylně potvrzuje líčení školské politiky v Československé republice.

Koordinovaným státním praktikám české školské politiky, doplněnými o celoplošnou organizaci Ústřední matice školské - centrální obranné jednoty - nebyly německé školy s jejich obrannými jednotami schopny odolávat.

Proti nehoráznému a ustavičnému tlaku čechizační vlny, která se zdá být na dnešní poměry nepochopitelná, neměli školáci ani jejich rodiny šanci.

Po dlouhých letech takto vzniklého zoufalství je nad vodou držela naděje na politický zvrat a co do kvality života na lepší budoucnost.

Günter Kottek

Konrad Henlein

Volební vítězství Sudetoněmecké strany (SdP) 19. května 1935 Česká legenda o volbách, svědčících o přihlášení se k nacionálnímu socialismu

Konec první světové války s sebou pro Československo, při svém založení státoprávně deklarovaném jako „Československý národní stát", nutně přinesl jeden, následujících 20 let českými vládami důsledně ignorovaný národnostní problém, k jehož mezinárodně-právnímu řešení mělo dojít až s tzv. „Pražským odstoupením" z 19./21. září 1938 a jeho „mnichovskou prováděcí dohodou" z 29. září 1938; poté, co Československo od r. 1935, pod vedením svého hlavního zahraničně-politického aktéra Dr. Edvarda Beneše a za současného nerespektování zahraničně-politických zájmů Anglie a Francie, uklouzlo směrem ke stalinistickému sovětskému svazu (viz pakt Beneše a Stalina z 16. května).

Českou vládou nepokrytě a masivně praktikovaný útlak 3,5 milionu Němců, nahnaných proti své vůli do československého státu, zvyšoval stále více nespokojenost mezi sudetoněmeckým obyvatelstvem. Ve snaze na této stále neúnosnější situaci něco změnit, oznámily tehdy tzv. aktivistické strany - ke kterým od r. 1926 patřila Německá křesťansko sociální strana lidová, Svaz zemědělců, Německá živnostenská strana a od r. 1929 sociální demokraté - a které za sebou měly převážnou většinu sudetoněmeckého voličstva, že jsou ochotny ke spolupráci s vládou Československa. Vysoko postavený, avšak ani v náznacích nedosažený cíl jejich aktivistické politiky byla přeměna Československa v národnostní stát. Konec konců spolupráce sudetoněmeckých politků nedosáhla ve vládě ani národního statutu, který by odpovídal právům, Čechům ve staré rakousko-uherské monarchii ústavně zaručeným. Naproti tomu český stát neuznaly negativistické strany, totiž Německá národně socialistická strana dělnická (DNSAP) a Německá národní strana (DNP).

„Již v roce 1919 byl sudetoněmecký politik Rudolf Lodgman von Auen (DNP) toho názoru, že požadavky sudetských Němců smějí být považovány za jednorázové akce."[1] Aby se přiblížili svému cíli, zrovnoprávnění, zvážili sudetští Němci postavit proti české národní radě Německou lidovou frontu

1 Albert, Karl Simon: Rudolf Lodgman von Auen und das deutsch-tschechische Verhältnis, str. 71 (München 1967)

(„Deutsche Volksfront"). Tato měla sestávat ze semknutých vrcholných německých politických organizací. Obdobné tendence sledovalo od r. 1921/22 šumavské hnutí „Böhmerwaldbewegung" a v r. 1926 založený Svaz kamarádů „Kameradschaftsbund". Když v roce 1932 došlo k pokusu o zformování jednotné fronty, byl tento Hansem Krebsem, vůdcem DNSAP, překažen. [2]Když bylo rozpuštění DNSAP a DNP v důsledku Hitlerova uchopení moci v Německu koncem ledna 1933 a tlaku proti DNSAP namířeného tzv. „Volksfront-procesu" již na dohled, došlo mezi jejich stranickými šéfy a zbylými politickými stranami k jednáním ohledně politického sloučení. Společné řešení však nebylo nalezeno.[3] Po samorozpuštění DNSAP a DNP 3.10.1933 se podařilo Hansi Krebsovi a Rudolfu Jungovi jakož i ostatním prominentním stranickým špičkám DNSAP přemístit se do Německa.

Konrad Henlein, narozený 6. května 1898 v Maffersdorfu (Vratislavice nad Nisou) u Reichenbergu (Liberec) již v roce 1931 hořekoval ve svých projevech, tehdy ještě jako vedoucí cvičitel německého lidového tělocvičného spolku, že Sudetoněmectvo jako takové trpí svými vlastními paralyzujícími protichůdnými rozpory: *„Díky naší nejednotě slaví naši protivníci triumfy. Je stejně tak k ničemu si na to stěžovat, aniž by se přikročilo k činu, jako snít o národním společenství či o něm mluvit bez toho, aniž by se vážně přemýšlelo o uskutečnění..."*.[4]Na výraz důsledné proměny tohoto zjištění ve skutečnost, svolává Henlein 1. října 1933 do hostince „Zum ewigen Licht" (U věčného světla) v Eggeru (Cheb) k nadstranickému „shromáždění všeho Sudetoněmectva" a postavil se na „špici tohoto hnutí", totiž Sudetoněmecké vlastenecké fronty (SHF - Sudetendeutsche Heimatfront). Prohlašuje *„snahy, v této současné strašlivé nouzi semknout stávající sudetoněmecké strany v jednu soudržnou politickou jednotu, za ztroskotané. Sudetoněmecká vlastenecká fronta usiluje o semknutost všech Němců v tomto státě..."*. Dále se Henlein hlásí *„k německému kulturnímu a historickému společenství..." a vidí svůj nejdůležitější cíl „...v zajištění a dalším rozkvětu populace našeho lidu ... je třeba spravedlivého řešení sociálních a ekonomických otázek ve všech společenských vrstvách."*[5]

Tehdejší svědek, sudetoněmecký sociální demokrat a historik Emil Franzel, hodnotí Sudetoněmeckou vlasteneckou frontu (SVF) *„jako hnutí k opětovnému zformování národnostní skupiny ... a nikoli žádnou náhražkovou stranu pro ty strany, které byly rozpuštěny."* Henlein po založení SVF prohlásil, že *„rozpuštění DNSAP je jedinečnou šancí ... neboť sudetoněmečtí nacionální socialisté se*

2 23 Rönnefarth, Helmuth: Die Sudetenkrise in der internationalen Politik, Teil 1, str. 111 (Wiesbaden 1961)

3 24 Rönnefarth, Helmuth: Die Sudetenkrise in der internationalen Politik, díl I., str. 113

4 25 Henlein, Konrad: Reden und Aufsätze zur völkischen Turnbewegung 1928-1933, str. 61f (Karlsbad 1934)

5 26 Heinlein, Konrad: Konrad Henlein spricht, str. 9 (Karlsbad 1937)

vždy vzpírali jakémukoli jinému sjednocení Němců v Čechách a na Moravě, než takovému, které by podléhalo jejich vedení v rámci jejich organizace, neboť své pokyny dostávali od strany v Říši."[6] Ještě v říjnu 1934 vylíčil Henlein v jednom rozhovoru svůj tehdejší vztah k novému německému říšskému kancléři Adolfu Hitlerovi následujícím výrokem: *„S hitlerismem jsem neměl a nemám nic společného."*

SVF byla právem vyčítána „absence jasného programu". „Vlévaly se zde do sebe ideologie z příliš mnoha směrů, počínaje mládežnickými spolky, až po někdejší zemědělce, křesťanské socialisty a sociální demokraty, kteří byli nespokojeni s tehdejší politikou svých stran, kamarádskými sdruženími a nacionálními socialisty. Zvláště posledně jmenovaní stáli od počátku dosti kontroverzně proti ostatním díky svým rozdílným politickým názorům, takže Henlein seděl v podstatě mezi dvěma židlemi".[7] Hybné síly SVF hledaly už v zakládající výzvě *„upřímné řešení uvnitř státoprávního rámce Československé republiky."*[8] Píše se zde: *„My* (SVF) *... spatřujeme náš hlavní úkol v budování životního prostoru v naší vlasti, našeho hospodářství a našich pracovních míst ... SVF spatřuje obzvláště v hospodářských a sociálních jistotách dělníka jeden z nejdůležitějších předpokladů pro zachování síly našeho lidu. SVF bude za současného uznání státem pracovat na dosažení tohoto cíle všemi zákonem přípustnými prostředky."*[9] Walter Brand popisuje cíle SVF takto: *„Řešení národního boje v rámci federalistického uspořádání československého státu je považováno za možné a také se o něj usiluje. Každý z národů, tvořících stát ... by měl smět spravovat své interní kulturní, hospodářské a jiné záležitosti ve vlastní, co možná nejširší autonomii, zatímco společné úkoly ve státě ... by měly zůstat vyhrazeny centrálním instancím."*[10]

Dne 21. října 1934 oznámil Henlein ve svém projevu k programu v Böhmisch-Leipa (Česká Lípa) mimo jiné národně-politické cíle SVF uvnitř Československa. Svoboda projevu, tisku a shromažďování, jakož i depolitizace justice a státní správy, patřily k ústředním bodům jeho cílů. Tím, že citoval prezidenta státu Tomáše Masaryka slovy *„Demokracie je jen zdánlivou demokracií"*, naznačil vnímání samosprávy svého hnutí, která byla chápána jako „decentralizace veškerého státního a společenského života". Teprve novým uspořádáním státní správy by se sudetští Němci mohli účastnit „budování státu".[11]

---

6 Salomon, Ernst von: Der Fragebogen (Hamburg 1952)

7 Franzel, Emil: Die Politik der Sudetendeutschen in der ČSR 1918-1938, str. 365

8 Brand, Walter: Die Sudetendeutsche Tragödie, str. 30

9 Henlein, Konrad: Konrad Henlein spricht, str. 9f (Karlsbad 1937)

10 Brand, Walter: Die Sudetendeutsche Tragödie, str. 23

11 Henlein, Konrad: Konrad Henlein spricht, str. 22f (Karlsbad 1937)

Souhrnně by se dal program SVF opsat takto: Bylo usilováno o spoluodpovědnost a tím o rovnocennou spolupráci ve státě. SVF především požadovala ústavní reformu, která měla vést k administrativní decentralizaci.

Většina historiků se shoduje v tom, že Henlein - přinejmenším do roku 1935, tedy do voleb, kterých se ‚henleinovci", resp. sudetoněmecká strana poprvé zúčastnili - jednal bez napojení na Německou říši a tamní NSDAP. Již v r. 1934 bylo na straně Německé říše vyvíjeno úsilí (jakkoli tajné) za účelem zjistění Henleinových záměrů a eventuální možnosti, že by Henlein ochotně věnoval pozornost pokynům z Říše a tyto následoval.[12] V každém případě Berlín ještě na přelomu let 1933/34 Sudetoněmecké vlastenecké frontě nedůvěřoval, neboť z její strany neprobíhalo ovlivňování Sudetoněmectva v nacionálně socialistickém smyslu *„a její veřejná prohlášení o loajalitě vůči ČSR nepředstavovala žádný podklad pro 'velkoněmecký program'."*[13] Apriori nedůvěra Německé říše vycházela ze skutečnosti, že vedoucí představitelé fronty (přede všemi ostatními Konrad Henlein a jeho hlavní poradci Dr. Walter Brand a Heinz Rutha) pocházeli z kamarádského spolku, jehož idologie se s tou nacionálně socialistickou právě neshodovala.[14] V létě 1926 založený „kamarádský spolek" bylo sdružení sudetoněmeckých školáků a přívrženců filozofa, sociologa a národního ekonoma Othmara Spanna, který mezi lety 1919 a 1938 učil na univerzitě ve Vídni. Spann byl zastáncem učení stavovského státu, které vycházelo z filozofie Platóna a Fichteho. Spann se orientoval na katolickou univerzální říši středověku; v jakési formě *„předindustriálního stavovského státu jako prostředku k ukončení třídního boje"*[15] viděl alternativu k liberalismu a marxismu, které rozhodně odmítal. Stát dle jeho představ by měl být vystaven pomocí, ve smyslu jeho filosofie, školené elity, tedy jakési formě aristokracie ducha. S elitářským pocitem nadřazenosti pohlížejí tak ti, kteří se cítí být příslušníky této elity, dosti shora na (podle nich) plebejský a antiintelektuální nacionální socialismus, ve kterém viděli politické dobrodružství bez vzdělání a principů.[16] Značný rozdíl mezi učením Spannovým a nacionálně socialistickým spočíval také v tom, že Spann rasismus a antisemitismus a sociálně darwinistickou tezi o *„boji všech proti všem"* odmítal. Stavěl se „proti ideálu jednoho centralistického, totalitárního, do všech ob-

12 Jacobsen, Hans-Adolf: Nationalsozialistische Außenpolitik 1933-1938, str. 442 (Frankfurt/Main 1968)

13 34 Hoensch, Jörg: Geschichte der Tschechoslowakischen Republik 1918 - 1965, str. 67 (Stuttgart 1966)

14 35 Raschhofer, Hermann: Die Sudetenfrage, str. 162, pozn. 1 (München 1953)

15 36 Smelser, Ronald M.: Das Sudetenproblem und das Dritte reich 1933-1938, str. 59 (München/Wien 1980)

16 37 Olivová, Věra: Kameradschaftsbund, str. 243 (Prag)

lastí společenského života zasahujícího státu."[17] Tento ideologický podklad kamarádského spolku nasměroval SVF/SdP nejprve směrem, který vedl pryč od Německé říše či přinejmenším necílil na připojení k ní: Od začátku tedy především proto docházelo v SVF/SdP k horlivým rozepřím mezi příslušníky kamarádského spolku a přívrženci v r. 1933 rozpuštěné DNSAP. Posledně jmenovaní se orientovali směrem k Berlínu, kde také sídlili jejich „vůdci" Rudolf Jung a Hans Krebs a budovali konexe ke kruhům v Říši, které měly mít rozhodující význam pro další pokrok věcí... Jádro sporu mezi „kamarádskými tradicionalisty" (jejichž politickým cílem byl neomezený autonomní vývoj německé národnostní skupiny uvnitř československého státu) a „radikály" (jejihž úsilí se orientovalo na připojení Sudet k Německé říši), shrnul někdejší německý vyslanec v Praze Dr. Walter Koch ve své vyslanecké zprávě ze dne 8.11.1933 ministerstvu zahraničí v Berlíně takto: *„Nacionální socialisté vyčítají s ohledem na Velkoněmecko kamarádským spolkům to, že chtějí analogicky k ‚rakouskému člověku' vytvořit ‚sudetoněmeckého člověka', tedy že nespějí k říši, nýbrž od Říše pryč. Tím je cesta k ‚zešvýcarštění' otevřená."*[18] V pozdější zprávě říšskému ministerstvu vnitra z 1.11.1938 a v oběžníku ze dne 14.7.1929 shrnul přední politik rozpuštěné Německé nacionální strany Rudolf Lodgman von Auen, onen politik, který se 1918 zasazoval o připojení sudetských zemí k Německému Rakousku a připojení Rakouska k Německé říši, svoji kritiku následovně: *„8. října 1933 Henleinem vyhlášený přerod sudetoněmeckého obyvatelstva v sudetoněmecký ‚kmen, jehož blaho je neoddělitelně spojeno s blahem celého státu' (míněno Československé republiky) hodnotil jako nejhorší ‚separatismus', což spolupráci s Henleinem znemožnilo."*[19]

„Není tedy možné odbýt Henleinovu řeč v Böhmisch-Leipa ze dne 21. října 1934 jen jako ‚blaf'. Při této příležitosti se totiž přimlouval za *‚věrnost státu'* sudetských Němců vůči ČSR a *‚přihlásil se tak jménem SVF k demokraticko-republikánské státní formě Československa.' ‚Pangermanismus'* a *‚panslavismus'* odmítl jako *‚pro nové uspořádání střední Evropy nevhodné'*. Kromě toho Henlein důrazně kritizoval nacionální socialismus těmito slovy: *‚Navzdory zavrhnutí liberalismu nikdy neupustíme od liberality, to znamená, že neupustíme od bezvýhradného respektování osobních práv jakožto základního postoje při určování vztahů mezi lidmi obecně a obzvlášť vztahů mezi státními občany a úřady. Nejméně jsme však ochotni popřít sebevědomé a zodpovědně jednající individum jako konkrétního nositele každého rozvinutého společenského vývoje. Z těchto*

17 Luh, Andreas: Der deutsche Turnverband in der Ersten Tschechoslowakischen Republik, str. 238 (München 1988)

18 Gebel, Ralf: Heim ins Reich! Konrad Henlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), str. 33ff (München 1999)

19 40 Gebel, Ralf: Heim ins Reich! Konrad Henlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), str. 36f (München 1999)

zjištění vycházejí fundamentální rozdíly, které nás od nacionálního socialismu odlišují'."[20]

„V období projevu v České Lípě byla SVF v každém případě jednoznačně ovládána kamarádským spolkem. A nikoli jen ostrá kritika nacionálně socialistických členů strany vede k závěru, že státochvalná vyjádření Henleina měla reálný obsah, který shora vysvětlené světonázorové diference doplnil a prohloubil propast mezi jednotlivými křídly strany. Protokol ze zasedání hlavního vedení SVF z 24. září 1934 zaznamenává plánování pro období po Henleinově projevu: *,V bezprostřední návaznosti na programové prohlášení musí okamžitě začít školící práce a organizování malých shromáždění. Především školení úředníků. Hlavní myšlenka: definitivní zlomení velkoněmecké ideje a skoncování s myšlenkou, že sudetoněmecké území může být z Německa Hitlerem dobyto.'* Až do těch nejnižších organizačních úrovní má tedy SVF nabrat autonomistický kurs.

Kamarádský spolek nevsadil při vypořádávání se se sudetoněmeckou otázkou na Berlín - tímto jmenovatelem bychom mohli označit nejdůležitější politicko-ideologický rozdíl u zastánců ‚velkoněmectví' a nacionálních socialistů v ranné fázi stranické historie. Koncept ‚sudetoněmeckého kmenového jádra', díky kterému měly být federalizací státu vyřešeny vztahy mezi Němci a Čechy, resp. Slováky v ČSR, byl opravdovou ‚sudetoněmeckou alternativou k připojení k Říši'."[21]

Roku 1935 již nemohl „Hrad" v Praze nadále oddalovat parlamentní volby. Poslední volby se totiž konaly naposledy v r. 1929. Jako volební den byl ustanoven 19. květen 1935. Ministr zahraničí Beneš a němečtí, stejně jako čeští sociální demokraté, si chtěli vymoci zákaz SVF. Státní prezident Masaryk se však vyslovil pro připuštění Sudetoněmecké vlastenecké fronty k volbám s tím, že Henlein by měl dostat šanci realizovat se v parlamentárním terénu - rozpuštění je totiž možné vždy.[22] (Popravdě se Masaryk držel akorát platné ústavy svého státu.) Tato ústavně korektní blahovůle byla však vázána podmínkou: Masaryk a tím také volební úřad byl toho názoru, že ústava ČSR zná jen „strany" a nikoli žádné „fronty", pročež se *„Sudetoněmecká vlastenecká fronta (SVF)"* musela jen pár dní před volbami přejmenovat na *„Sudetoněmeckou stranu (SdP)"*.

Čtyři německé strany tedy nastoupily 19. května 1935 k parlamentním volbám: Německá sociálně demokratická strana dělnická, Svaz zemědělců,

20 Gebel, Ralf: Heim ins Reich! Konrad Henlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), str. 38f (München 1999)

21 Gebel, Ralf: Heim ins Reich! Konrad Henlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), str. 40 (München 1999)

22 43 Brügel, Johann Wolfgang: Tschechen und Deutsche 1918-1938, str. 262 (München 1967)

Německá křesťansko sociální strana lidová a nyní poprvé i Sudetoněmecká strana (SdP). Výsledek voleb přinesl SdP triumf. S jedním milionem dvěma sty padesáti hlasy se stala nejsilnější stranou v Československu, což bylo o 73.000 hlasů více, než dostala nejsilnější česká strana, čeští „Agrárníci". Pro novou stranu se ze sta německých voličů rozhodlo více než 67 z nich. Tento volební výsledek zajistil SdP 44 křesel (z celkových 66 německých mandátů) v parlamentu a 25 v senátu. Že česká Agrární strana získala o mandát víc, totiž 45 křesel, spočívalo ve volebním zákoně odporujícímu ústavě. Ve „vnitřních" okresech ČSR připadalo na jeden mandát 26.000 hlasů, ve „vnějších", Němci obývaných, volebních okresech bylo však pro jeden mandát potřeba hned 36.000 hlasů.[23]

Po tomto volebním úspěchu poslal Henlein telegram státnímu prezidentovi Masarykovi v tomto znění: *„... Buďte ujištěn, že já sám vnímám výsledek včerejších voleb jako úkol, o jehož řešení já a mí spolupracovníci usilujeme jen na poli ústavy státu, navzdory všem pomluvám ze strany politických protivníků. Mám jen jednu myšlenku: Dostát historické odpovědnosti, která byla mě a mým spolupracovníkům uložena osudem. Nechť je toto volební rozhodnutí vnímáno a praktikováno i těmi, na nichž leží historicky i ústavně odpovědnost, jako první výzva k zajištění harmonického soužití národů našeho státu v duchu vzájemné úcty, míru a lidského blaha."* Henlein však od prezidenta neobdržel žádnou odpověď, dokonce ani potvrzení přijetí telegramu.[24] Česká strana však ještě stále nebyla ochotna akceptovat Henleina jako rovnocenného politika. Beneš, který se pokoušel SdP diskriminovat a rozštěpit a který ji označoval za *„ad hoc neloajální, zkorumpovanou a autoritářskou pátou kolonu Hitlera"*[25] zaujal k výsledku voleb následující stanovisko: *„...bylo by chybou považovat ji (stranu SdP) za iredentistickou ... Ale německé obyvatelstvo podlehlo ideologii odmítnuté v českém táboře... Henlein bude v opozici. Jeho strana sestává z takového konglomerátu, že se brzy rozpadne. Nakonec zůstane jako solidní henleinovský blok tak 25 poslanců, což by odpovídalo skutečné situaci"*.[26]

Další reakce na výsledek voleb pozdějšího ministra zahraničí Krofty zněla: „...Z pohledu zahraniční politiky je velmi nepříjemné, že německá strana je tou největší a ještě navíc ta, o které jsme tvrdili, že je proti státu. Teď musíme před mezinárodní veřejností využít Henleinovo prohlášení o loajalitě, ačkoli sami nesmíme jeho prohlášení brát vážně. Je zajímavé, že Berlín neprojevil o Henleina zájem a o Němce u nás se zajímá jen jako o menšinu."[27]

23 Katzer, Franz: Das große Ringen, str. 320 (Tübingen 2003)

24 Katzer, Franz: Das große Ringen, str. 321 (Tübingen 2003)

25 Franke, Reiner: London und Prag, str. 169 (München/Wien 1982)

26 Berber, Fritz: Europäische Politik 1933-1938 im Spiegel Prager Akten, str. 49 (Essen 1941)

27 Berber, Fritz: Europäische Politik 1933-1938 im Spiegel Prager Akten, str. 49f (Essen 1941)

Beneš se však opět chopí slova a lživě tvrdí, *„že sudetští Němci začali být v ČSR nespokojeni až poté, co se v tomto dění objevil Hitler."* Jak uvádí i Čelovský, je tato Benešem vykonstruovaná souvislost mezi úspěchem SdP a vzestupem nacionálního socialismu jako vysvětlení výsledku voleb r. 1935 zcela neúnosná.[28]

„Kdo v Evropě doposud nevěděl, že Československá republika není žádný národní stát, že v tomto státě žije velká menšina, ten to ví teď. Před očima celého světa byl tento ‚národní stát' veden ad absurdum. Volební výsledek SdP a nabídka Henleina (k utvoření koalice - pozn. autora) vládě černé na bílém - není snad tohle znamenitý vnitropolitický akt? Jakkoli jinak, jen ne jako demokrati, nemohli Češi tomuto vítězství SdP zabránit, ani jej nemohli před světem utajit. Neuvědomili si pro svou ignoraci, nebo si nechtěli uvědomit, co tím vším nakonec zaseli? O to více se zde naplno projevila jejich politická nezralost, o bezpráví a morálce nehovoře."[29]

Pohádka o „československém národním státě" tak byla u konce. Bylo až groteskní, když menšina měla nejsilnější politickou stranu v zemi. Podle demokratických pravidel by nyní měla následovat účast SdP ve vládě či alespoň rozhovory s Henleinem. O tom však nebyla řeč, ba ani pomyšlení. Vše zůstalo při starém. Předseda vlády Malypetr byl prezidentem Masarykem pověřen sestavením vlády, která byla jmenována 3.6.1935. Německé (aktivistické) vládní strany zůstaly, navzdory své drtivé volební porážce, v koalici, dohromady tři němečtí ministři však neměli žádnou mocenskou pozici a měli nanejvýš zprostředkovat obrázek pro zahraničí o solidárních vztazích mezi Čechy a sudetskými Němci.[30] V českém tisku se připravenost SdP ke koaličním jednáním popisovala většinou s výsměchem.

Dne 17. července 1935 svedl také předseda československé vlády Malypetr v časopise *Petit Parisien* Henleinův úspěch na „světovou krizi" a na Hitlera. Tohle byla hlavní linie českého pohledu na věc. Cokoli se v tomto státě údalo mezi lety 1918 a 1938 k jeho tíži, vinni byli všichni možní, jenom ne tento stát a jeho vláda. Den poté vystoupil před parlamentem v Praze *‚přesvědčen, že Sudetoněmecká strana se pro své vnitřní neshody opět rozpadne'.* Že v této straně byly ‚dvě cesty', o tom není sporu. Že však jedna a tatáž příčina přiměla obě dvě cesty k jednání - což právě oba dva proudy spojilo a stmelilo - to bylo v Praze vždy úmyslně a nebo slepě přehlíženo. Stále a pořád bylo a dodnes je nepochopitelné, jak dalece zbavilo Čechy jejich zbožné přání jakéhokoli smyslu pro realitu."[31] Ještě v prosinci 1934 napsal Masarykův živo-

28 Celovsky, Boris: Das Münchner Abkommen 1938, str. 113 (Stuttgart 1958)

29 Katzer, Franz: Das große Ringen, str. 321f (Tübingen 2003)

30 51 Franzl, Emil: Politik der Sudetendeutschen in der ČSR 1918-1938, str. 367 (Gräfeling/München 1952)

31 52 Katzer, Franz: Das große Ringen, str. 323f (Tübingen 2003)

topisec Karel Čapek v českých Lidových novinách: *„Sudetské Němce nechceme počeštit, ale musíme je chtít počeskoslovenštit!"*.[32]

V oněch červnových dnech, když se poslanci SdP připravovali ke vstupu do parlamentu, napsal Fr. Ježek, jako jediný český „hlas, volající na poušti" do Národních listů: *„Základním stavebním kamenem demokracie je opozice. Nedemokraticky řízené státy žádnou opozici neuznávají. Zcela u nás chybí možnost parlamentní porážky vlády. Vláda je na parlamentu téměř nezávislá, naproti tomu je závislá na vedení vládní koalice. O účasti státotvorné opozice na parlamentární práci v prezidiu, ve výborech a zpravodajské činnosti nemůže být řeči. Když opozice podá nějaký iniciativní návrh, tak je hned, jakkoli může být i dobrý, mlčky pohřben, protože přeci vychází z nešťastného rozumu opozičníka... Parlament, který přehlíží opozici, neposiluje právě víru v demokracii."*[33]

„K nejhůře poraženým mezi německými stranami patří především němečtí sociální demokraté. Přitom by však právě ti, kteří z 21 mandátů volebního roku 1929 spadli na mandátů 11, měli přemýšlet o svém úpadku. Kromě přídomku tzv. vládní strany nemohou vykázat nic ‚aktivního'. Nestačí, že Wenzel Jaksch, vůdce Německé sociálně demokratické strany dělnické (DSAP) nazval Henleina ‚favoritem okolností'. Kdyby alespoň tyto ‚okolnosti' nazval ‚situací, která v zemi vládne'. Rovněž nestačí jen závistivé zjištění, že se Konrad Henlein jako mluvčí sudetských Němců setkal s mezinárodním uznáním, kde zahraničí dosavadní stížnosti ‚aktivistů' jaksi přeslýchalo! Co si sociální demokraté u mezinárodní diplomacie slibovali od stížností na stát, v jehož vládě sami seděli? A ještě jednou do třetice nestačí, když Jaksch charakterizuje Konrada Henleina jako člověka s *‚průměrným politickým nadáním'*. S právě těmito výstřelky nenarazí Jaksch pri svém pozdějším londýnském exilu zrovna na pochopení, zvláště když zde nezůstala vnitřní krize tohoto mazánka (myšlena je zde strana sociální demokracie/DSAP - pozn. autora) bez povšimnutí, stejně jako bezstarostnost, se kterou ‚Hrad' v Praze ke všemu přistupoval. Ubohý byl i předvolební boj sociálních demokratů: Místo programu, optimismu a požadavků vůči vládě, požadují od voličů vděk za ‚CZECH-kartu' (karta, opravňující nezaměstnané k minimálnímu přídělu potravin), kterou proklamovali jako ‚výdobytek'. Teprve o dost později, pár let před svou smrtí, Wenzel Jaksch vzpomíná na to, že se v roce 1935 šlo do voleb *‚s prázdnýma rukama'* a mnoho *‚demokratů, kteří svoji vlast nechtěli bez boje nechat čechizovat' ze zklamání hlasovalo proti aktivistům (aktivistickým stranám)."*[34]

V již zmíněném Henleinově telegramu Masarykovi vůdce sudetských Němců zdůraznil, že jen účast SdP na vládě by představovala reprezentaci

32 Čapek, Karel: O jiných věcech našich, Lidové noviny 25.12.1934

33 54 Katzer, Franz: Das große Ringen, str. 323 (Tübingen 2003)

34 55 Katzer, Franz: Das große Ringen, S. 325 (Tübingen 2003)

Němců v tomto státě; kdyby i nadále byly jen ostatní německé strany zastoupeny ve vládě, bylo by to zastírání výsledku voleb. „Navzdory opakovanému pokusu SdP nabídnout české vládě spolupráci, což bylo vyjádřeno v projevu předsedy klubu SdP Karla Hermanna Franka, zůstala její pozice nesmiřitelná. Vláda využila všech prostředků a cest, aby dělala SdP potíže. Touto pozicí a nejasným postojem k SdP přispěla vláda k tomu, že se od ní Henlein stále více distancoval a bylo tak dopomoženo těm silám, které chtěly určovat běh věcí již na začátku Henleinova hnutí."[35] Tím bylo od r. 1935 stále jasnější, že nacionální socialisté v SdP získávali větší a větší převahu, zatímco vliv kamarádských spolků klesal.[36] Beneš se domníval, že tato nehomogenita členů SdP povede k zániku této strany. Velmi se však mýlil. Vnitrostranické boje o moc byly částečně skutečně velmi divoké a byly namířeny proti Henleinovi a všem kamarádským spolkům, nakonec však vedly k tomu, že radikální síly získávaly stále větší vliv. Navíc se „Henleinovi nepodařilo (z nedostatku vlivu na vládní politiku - pozn. autora) zlepšit hospodářskou situaci sudetských Němců, což napětí v SdP ještě posílilo."[37] „Především však Henlein naplňoval přání někdejších členů DNSAP a tak upadl v jejich nemilost."[38]

Mimo oči obyčejných členů strany začal ve vedoucích grémiích SdP často velmi nesmiřitelný boj o moc, resp. o základní směr této strany. „Cílem z Berlína a Mnichova neustále intrikujícího Hanse Krebse a ‚vzbouřenecké' skupiny kolem K.H. Franka bylo připojit sudetské oblasti k Německé říši; cílem kamarádských spolků a Henleinova křídla byl jakýsi druh ‚zešvýcarštění', idea, která nebyla vrchním úřadem pro bezpečnost Říše SS v Berlíně akceptována. Nejdůležitější kamarádské spolky, které měly na Henleina bezprostřední vliv, tak byly odstaveny. Patří k nim především příklady Dr. Waltera Branda a Heinze Ruthy, kdy těmto dosud velmi vlivným politikům SdP byla odňata možnost udržovat mezi Henleinem a nacionálními socialisty odstup."[39] Uvnitř SdP se tak začal rýsovat přesun moci. Karl Hermann Frank, pozdější Obergruppenführer SS a německý státní ministr pro „Protektorát Čechy a Morava", se tímto stal jedním z nejtvrdších Henleinových protihráčů, neboť se postavil na stranu nacionálně socialistického uskupení. „Na-

35 Rönnefarth, Helmuth: Die Sudetenkrise in der internationalen Politik, Teil 1, str. 148 (Wiesbaden 1961)

36 Franzl, Emil: Politik der Sudetendeutschen in der ČSR 1918-1938, str. 366 (Gräfeling/München 1952)

37 Smelser, Ronald M.: Das Sudetenproblem und das Dritte Reich 1933-1938, str. 124 (München/Wien 1980)

38 59 Rönnefarth, Helmuth: Die Sudetenkrise in der internationalen Politik, Teil 1, str. 148 (Wiesbaden 1961)

39 Franzl, Emil: Politik der Sudetendeutschen in der ČSR 1918-1938, str. 366 (Gräfeling/München 1952)

vzdory všem těmto útokům proti Henleinovi Hitler přesto vůdce sudetských Němců akceptoval, protože věděl, *„jak velmi je (Henlein) oblíbený a že je oprávněným vůdcem sudetských Němců a na základě jeho oblíbenosti a národovectví věci dobře zvládne."*[40] Nejhoršími protivníky Henleina byly SS a Hitlerjugend a pravděpodobně také zahraniční organizace NSDAP, jedna z nacionálně socialistických národoveckých organizací. Teprve na přelomu roku 1936/37 se podařilo odpor z Berlína umírnit tak, že od tohoto okamžiku mohl Henlein pomýšlet na to, dělat politiku, která se dostane blíže k Třetí říši."[41] Avšak i léta po připojení Sudet k Říši, přinejmenším do násilné smrti Reinharda Heydricha v červnu 1942 „viděli Sicherheitsdienst a SS v Henleinovi a v jeho spolupracovnících, vzešlých z okolí kamarádských spolků, *separatisty a protivníky nacionálního socialismu, kteří chtějí Sudetoněmectvo oddělit od ‚mateřského národa'."*[42] Nikoli málo členů kamarádských spolků, kteří se příliš otevřeně vyslovovali pro autonomii, resp. proti připojení, se právě po připojení dostalo do koncentračních táborů.

Většina voličů SdP hlasovala v parlamentních volbách pro stranu, která chtěla sudetské Němce sjednotit a zlepšit jejich pozici uvnitř ČSR. Beneš a česká vláda svojí krátkozrakou politickou taktikou ignorovat Henleina a výsledek voleb z 19. května 1935 a SdP parlamentárně vytěsnit tak přispěli k tomu, že Henleinova pozice v SdP, zakládající se na kamarádských spolcích, byla výrazně oslabena, takže nakonec získalo převahu nacionálně socialisticky orientované „vzbouřenecké" křídlo. V polovině listopadu 1937 se dal i Henlein na kurz směřující k připojení, „doufal však v ‚evoluční připojení' Sudet, které sudetským Němcům umožní zachovat hodně prostoru pro vlastní utváření v ‚jejich župě'."[43] Po mírovém připojení Rakouska v březnu 1938, získala myšlenka připojení, resp. přání připojení Sudet, u širokého sudetoněmeckého lidu přirozeně obrovskou vlastní dynamiku, která tlačila převážnou většinu sudetských Němců vší silou do sjednocení se svým mateřským národem a Německou říší, kde mezitím panovala úplná zaměstnanost a v některých případech dokonce nedostatek pracovních sil.

Jestliže se Konrad Henlein, nebo i jiní sudetoněmečtí politici po připojení Sudet k Německé říši - strženi ohromným šarmem „velké doby", vyvolaným nacionálně socialistickým režimem či jen v zájmu své kariéry - dopus-

40 Freund, Michael: Geschichte des Zweiten Weltkrieges in Dokumenten I: Der Weg zum Kriege 1938/39, str. 20f (Freiburg 1953)

41 Jacobsen, Hans-Adolf: Nationalsozialistische Außenpolitik 1933-1938, str. 444 (Frankfurt/Main 1968)

42 Gebel, Ralf: Heim ins Reich! Konrad Heinlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), str. 114 (München 1999)

43 64 Gebel, Ralf: Heim ins Reich! Konrad Heinlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), str. 366 (München 1999)

tili chybných rozhodnutí jdoucích Čechům k tíži, je to zcela na jiné stránce jeho/jejich biografie a neměly by být dohnány k odpovědnosti masy tří milionů nevinných sudetských Němců kolektivně, nýbrž výlučně individuálně každý sám za sebe. Za českou vládou bezprostředně po konci války v r. 1945 nařízené a 240.000 lidskými životy draze zaplacené kolektivní potrestání sudetských Němců, za jejich okradení a vyhnání z jejich staleté vlasti, které samo o sobě naplňuje skutkovou podstatu zločinu „genocidy sudetských Němců", je proto politicky a právně plně odpovědná dnešní Česká republika jako mezinárodně uznaný následnický stát někdejší ČSR. Rovněž nemůže být ČR, jako následnický stát ČSR, zbavena své velké historické viny, která spočívá v tom, že všechny české vlády let 1918 až 1938, odpíraly sudetským Němcům nejen právo národa na sebeurčení, nýbrž také i Masarykem a Benešem v pařížských mírových rozhovorech 1919 slíbené „druhé Švýcarsko" s němčinou jako druhým státním jazykem a konečně také autonomii, jakožto nutným aspektem pro možné zdravé soužití v mnohonárodnostním státě, k čemuž se u příležitosti volebního úspěchu SdP ještě v roce 1935 nabízela, resp. přímo vnucovala vhodná příležitost.

Kdyby na straně „Hradu" bylo tehdy alespoň minimální množství smyslu pro odpovědnost a dobré vůle, byla by se bývala česká strana musela chopit příležitosti k předejití, možná i k zabránění, později skutečně nevyhnutelného postoupení Sudet Německé říši tím, že by respektovala výsledek parlamentních voleb z 19. května 1935 a začala tak s politikou autonomně-legitimních zájmů sudetských Němců. K tomu však nebyla, především na straně i co do ostatních politických kroků velmi krátkozrakého prezidenta Dr. Edvarda Beneše, potřebná vůle. To vše ke smůle jak sudetských Němců, tak samotných Čechů, jak je možné jasně pozorovat nejpozději od převzetí moci komunisty v únoru 1948 a jak to nenapravitelně působí do dnešních dnů.

Alfred Oberwandling

Pozemková reforma v letech 1919-1925 Generální zkouška pro rok 1945

Rozpad habsburské monarchie a zřízení následovnických států zničily během staletí rozvinutý hospodářský celek, přičemž nově vytvořené Česko-Slovensko si přivlastnilo nejen 21% půdy a 26% obyvatel - ale i 76% průmyslové produkce, ačkoli v roce 1918 tvořil podíl Čechů na obyvatelstvu někdejší dunajské monarchie ani ne 13%. V tomto novém státě, umělém konstruktu spojeneckých vítězů z roku 1918, si ta menší polovina obyvatel státu (Češi) nárokovala uznání být dominantní silou. A ještě před podepsáním mírové smlouvy ze Saint Germain en Laye prohlásil samozvaný prezident Tomáš Masaryk 23. prosince 1918: *„...území obývané Němci, jest území naše a zůstane naším. My jsme vytvořili náš stát; tím se určuje státoprávní postavení našich Němců, kteří původně do země přišli jako emigranti a kolonisté. Máme plné právo na bohatství našeho území."* A o něco málo později, 10. ledna 1919 dal v Paříži na vědomí: *„Naše historické hranice se s těmi etnografickými téměř shodují: Jen severní a západní okraje Čech mají v důsledku silného přistěhovalectví v průběhu posledního století německou většinu."* Toto prohlášení, stejně jako mnohá další v této době, dostatečně jasně vypovídá o tom, že si budoucí česká politika dala za cíl eliminaci německé národnostní skupiny. A tak tomu bude na různých úrovních po následující dvě desetiletí.

Politické klima v říjnu 1918 dopřálo české nacionální dychtivosti velkou hrací plochu. 28. října došlo v Praze k převratu. Na místo starých vládnoucích sil a struktur nastoupil „Národní výbor", který se pasoval na vykonavatele státní suverenity. Byl složen pouze ze zástupců českých stran a z několika loajálních Slováků a nazýval se od teď „Revoluční národní shromáždění". Tento nejdůležitější orgán formálně demokratického státu nebyl voleným tělesem, nýbrž „diktaturou českých stran", jak to doslova vyjádřil sám orgán českých sociálních demokratů, list „Právo lidu" dne 23.12.1919. Teprve až byla přijata řada zákonů, jako ústava státu, jazykový zákon a zákony k takzvané pozemkové reformě, tak se konečně v dubnu 1920 konaly první volby.

Zákony pozemkové reformy a pozemkový úřad

Již 9. listopadu 1918 (pro Slovensko 10. prosince 1918) vyšel zákon, který při prodeji, pronájmu a jiném zatížení majetku z *desek zemských* přede-

pisoval předchozí státní povolení. 17. prosince 1918 byl zákaz prodeje a zatěžování majetku rozšířen i na lesní podniky. Zavedením svérázného právního titulu zabavení majetku, tzv. záboru, jak to nazvali, jinak nazývaného také *zákon o vyvlastňování*, byla 16. dubna 1919 odhlasována československá agrární reforma. V §1 najdeme tuto formulaci:

Aby byla provedena úprava pozemkového vlastnictví, zabírá se státem velký majetek pozemkový (§ 2), ležící v území Československé republiky, v to čítajíc velký majetek vázaný, a zřizuje se úřad pozemkový.

Pod pojmem „velký majetek pozemkový" se v tomto zákoně rozumí každé vlastnictví jedné osoby nebo skupiny osob, které dohromady přesahuje 150 hektarů zemědělské půdy (pole, zahrady, chmelová pole) nebo 250 hektarů lesa. Zemský, okresní a obecní majetek byl ze zabavování vyloučen. V zákoně jmenovaný soukromý majetek byl nejdříve „zabaven", tedy změna vlastnických práv zatím nenastala, vlastník se dále o svoji půdu staral, mohl však kdykoli očekávat vyvlastnění a musel se podřídit státnímu dohledu. Jakýkoli prodej, sdílení, pronájem a zatížení vyžadovalo předchozí souhlas pozemkového úřadu.

Zabavení propadly též k velkostatkům patřící zemědělské podniky. Jen ty továrny a závody, které nebyly v přímé majetkové a právní souvislosti se zabaveným pozemkovým majetkem, byly de jure z konfiskace vyloučeny. Důkazní břemeno, že průmyslový podnik nikterak nesouvisí s předmětnou konfiskovanou půdou, nesl vlastník, takže bylo přeci jen mnoho podniků do pozemkové reformy nakonec zahrnuto.

Nařízeními z 18. června 1919 a 24. října 1919 získalo nejdříve Ministerstvo zemědělství a později také Pozemkový úřad pro případ neúčelného využití půdy právo k nucené správě konfiskovaného pozemku. Další zákon k obdělávání zabavené půdy z 12. února 1920 přidal dále k možnosti nucené správy také dozor a dovolil úřadům jakýkoli zásah do hospodaření. Pozemkovému úřadu musel být předložen ke schválení jakýkoli větší prodej dřeva, činovníci a zaměstnanci velkostatkářů byli povinni se podřídit a museli poskytovat všechny informace; Pozemkový úřad mohl dokonce kontrolovat účetnictví a mohl nařídit vydání zásob. Proti nařízením Pozemkového úřadu bylo sice možné podat dovolání ve správním či řádném soudním řízení, avšak projednávána mohla být jen jakási druhořadá chybná rozhodnutí. Na základě této platné legislativy však měl pozemkový úřad dosud nevídanou volnost v rozhodování.

Z toho pohledu nebyla pozemková reforma prakticky provedena ani parlamentem, ani vládou, nýbrž úřadem, vybaveným neslýchaně neomezenou mocí. Samozřejmě v těchto úřadech dominovali čeští zemědělci a čeští ná-

rodní socialisté, jejichž převaha nebývala bez náležitého účinku. Stejně samozřejmě nebyl v těchto pozemkových úřadech k nalezení jeden jediný Němec.

Zákon vypočítával ve třinácti bodech funkce Pozemkového úřadu, skrze které byl tento úřad pasován na neomezeného vládce nad veškerou půdou. Měl v gesci stanovení celkově zabavené půdy, hospodářskou kontrolu nad zabavenou půdou, stanovení vlastnictví a určení osob, na které bude vlastnictví převedeno, obstarání dlouhodobých půjček zúčastněným atd. Nejdůležitější pravomocí, která byla úřadu udělena, bylo určovat výši odškodnění za vyvlastnění. V tomto kardinálním bodě byl úřad vázán na toliko vágní legislativu, která byla svou povahou jedinečná a která v této podobě neměla v žádném jiném evropském státě obdoby.

V této souvislosti by měla být zmíněna ještě diskuse ohledně schvalování názvu tohoto zákona. Tendence, kterou tento „záborový zákon" (Zákon o zabrání velkého majetku pozemkového) sledoval, byly vyjádřeny slovy tehdejšího zpravodaje revolučního parlamentu, poslance Modráčka: *„A proto zpočátku váhal výbor mezi dvěma základními otázkami a sice, zda má být tento zákon v plném smyslu slova zákonem vyvlastňovacím, nebo má být tento zákon zákonem pouze nařizovacím. Tyto rozdílné podstaty vyvolávají značná nedorozumění a my děkujeme profesoru Dr. Kramářovi, který měl šťastný nápad vytvořit nové slovo, které odpovídá oběma směrům, tedy namísto slova ‚vyvlastnění' či ‚nařízeno k vyvlastnění', říkati ‚zabrání'."*

Proto odpovídá výklad slova „zábor" jako „vyvlastnění" realitě, neboť i zde probíhalo odnětí majetku tak, jako při každé „expropriaci" proti vůli majitele.

Vyvlastnění a odškodnění

Po roce 1918 si člověk dovedl představit, že by vlastníci pozemků mohli být vyvlastněni bez odškodnění, tak jak se to právě stalo třeba v Rusku. Když je však uděleno odškodnění, tak v zásadě dochází k uznání soukromého majetku a odškodnění takového soukromého majetku musí proběhnout zcela a v míře dostatečné, jinak se z něj stává ubohé pokrytectví s cílem pouze zmást mezinárodní veřejnost.

A toto pokrytectví bylo uzákoněno. Tento zákon stanovil odškodnění zkonfiskovaných pozemků v takové hodnotě, která odpovídala průměrné hodnotě mezi lety 1913 - 1915 a sice dle zásady: *Koruna je koruna*. Když měl tedy pozemek hodnotu někdejších sto tisíc zlatých korun, musel ho vlastník v důsledku této pozemkové reformy vydat za sto tisíc korun českých, což je sedmina původní hodnoty.

Tímto způsobem byl pozemkovým úřadem převzatý majetek přidělen novým majitelům v ceně o 40% vyšší (pokud šlo vše, jak mělo). Tohoto rozdílu bylo třeba ke krytí obrovských nákladů na reformu, neboť tato si vyžádala armádu úředníků a funkcionářů.

Někdejší majitel pozemku tak měl dostat sedminu předválečné ceny. Měl, ale nedostal nic. Zákon totiž umožňoval pozemkovému úřadu dlužit kupní cenu po následujících 50 let, úročit ji pouze 4 procenty a amortizovat ji pouhým půlprocentem. Někdejší majitel tak ve skutečnosti nedostal sedminu původní ceny, nýbrž jen čtyřprocentní rentu z této sedminy.

To však nebylo všechno. Onu hodnotu z let 1913 a 1915, kterou bylo potřeba zjistit, si Pozemkový úřad určoval vlastním odhadem. Při takových odhadech byly samozřejmě přípustné všemožné varianty a často bylo na svévolném posouzení úřadu, zda hodnotu vyvlastněného majetku ocení několika miliony více nebo méně. Tento úřad měl kromě toho ještě možnost obchodovat s vlastníkem, neboť to byl právě Pozemkový úřad, který mohl svévolně určit, které části majetku se vyparcelují a kolik z něj zůstane volně jakožto „zbytkový majetek". Takto byl pozemkový úřad v pozici, kdy mohl vyvíjet na majitele značný tlak. Ve skutečnosti byli často nuceni podrobit vůli úřadu i „zbytkový majetek", jehož volné nakládání jim jinak zákon zaručoval. Pakliže ještě zohledníme, že zabavené grunty podléhaly majetkové dani v průměru 30%, lze si velmi lehce představit, do jaké ekonomické situace upadlo mnoho tehdejších statkářů.

Odůvodnění vyvlastnění

V memorandu československé vlády, nazvaném "La réforme agraire en Tchécoslovaquie" byla vznesena tato tvrzení:

1. Rozdělení vlastnictví půdy a pozemků se charakteristickým způsobem odlišuje od těch v jiných státech.
2. Příčinou tohoto jevu je převaha vlastnictví velkostatků.
3. Současná situace vlastnictví velkého pozemkového majetku, kterou je třeba reformovat, odporuje duchu slovanského národa.

Ze srovnání poměrů rozdělení vlastnictví bylo však možné jednoznačně prokázat, že ve velikostní skupině vlastnictví od 0 - 10 hektarů existovala naprostá shoda s poměry ve státech jako je Švédsko, Belgie, Švýcarsko a Francie. Obzvláště u Francie bylo toto zjištění důležité, zvláště, když bylo vlastnictví velkostatků ve Francii při Velké francouzské revoluci už jednou zrušeno.

Také ono tvrzení v memorandu, že forma vlastnictví šlechtických velkostatků odporuje duchu Slovanstva, nemohla v této formě obstát, protože v ruské říši bylo vlastnictví šlechtických velkostatků do roku 1917 rovněž markantním faktorem v bilanci vlastnických poměrů.

Memorandum československé vlády dovozuje vznik vlastnictví velkostatků z útlaku českého obyvatelstva přišedšími Němci. Již samotná česká historiografie toto tvrzení nepotvrzuje, neboť už v X. století existovala prokazatelně v Čechách a na Moravě šlechtická velkostatkářská vlastnictví a sedláci byli ve stavu poddaných. Podle starého slovanského práva byli zavázáni k robotě a platbám zemským knížatům. Teprve až se zde usadili do země povolaní němečtí osadníci, dělo se tak podle starého německého práva, práva dědičného pachtu[1]. Tento vztah k vlastníkům velkostatků vykazoval natolik zjevné přednosti oproti domácímu pozemkovému právu, že se čeští sedláci snažili svůj vztah ke svým pánům upravovat podle německého práva, tolik Prof. Dr. Jan Krofka.

Stejně jako je chybné tvrzení československého memoranda, že dědičná poddanost českého sedláka má původ v německém vlivu, je stejně nepravdivé, že bitva na Bílé hoře (1620) byla bojem Čechů proti Němcům. Byla totiž bojem katolických Habsburků proti protestanskému Fridrichovi V. Konec konců byli mezi popravenými vzbouřenci v Praze 21. července 1621 Němci Johann Kutnauer von Sonnenstein, lékař Johann Jessenius, hrabě Joachim Schlick, Georg von Hauenschild, Leonhard Rüppel von Ruppach a Otto von Los.

Mezi přívrženci Habsburků, kteří byli odměněni za svoji věrnost, se nacházelo mnoho českých pánů jako Orlík z Laziska, Kavka z Říčan, Zdeněk Žampach, Václav Brabantský z Chobřan, Karel z Žerotína, Vratislav z Mitrovic a mnoho dalších. Když tedy československá vláda označuje bitvu na Bílé hoře jako začátek konce československé samostatnosti, tak se jedná o vědomé falšování historie. Toto falšování může být srovnáváno pouze s tvrzením Beneše v memorandu č. 2 (1918/19, sepsanému pro mírovou konferenci), ve kterém tvrdí: *"Čechy Morava a Slezsko a Lužice tvoří základ prvního státu Čechoslováků... Čechoslováci dnes formulují své teritoriální požadavky na základě těchto historických tradic a s ohledem na to, že český stát (sestávající ze svých tří provincií) právně nikdy nepřestal existovat."*

Po bitvě na Bílé hoře zastával Čech Zdeněk z Lobkovic nejvyšší soudcovský úřad, Čech Slavata navrhl plán na popravy a konfiskace majetku a konečně Čech Přibík Jeníšek z Újezda figuroval jako veřejný žalobce. Češi Berka a Mišovský ze Sebuzína byli císařskými soudci.

---

1 Právo, podle kterého se pachtýři (zemědělci, který si pronajal půdu) přenechávalo dědičně právo půdu užívat za úplatu, které se říkalo „pachtovné".

V každém případě platila a stále ještě platí bitva na Bílé hoře jako zločin, provedený na Češích německými kolonisty a německou šlechtou. Veřejné mínění vidělo tehdy tyto události, které se odehrály před tři sta lety, jako dostatečné oprávnění pro pozemkovou reformu a vyvlastnění.

České hlasy k pozemkové reformě

Nechme nyní k pozemkové reformě promluvit českého univerzitního profesora, Dr. Emanuela Rádla z české Karlovy univerzity, který mj. píše:

„Už dávno před válkou někteří naši politikové ukazovali, že máme několik málo nadměrně mocných velkostatkářů... Proto byl jeden ze základních požadavků po válce, rozparcelovat velkostatkářskou půdu a zadat ji chudině... Hnutí podobné šlo celou východní Evropou a největší účinek mělo v Rusku, kde ovšem bylo také nejintenzívněji pro ně agitováno dávno před válkou. O způsob, jak se má převést majetek z moci velkostatkářské do rukou chudiny, byly spory. Socialisté mluvili o socializaci půdy, o vytvoření družstev, která by společně pozemky vzdělávala; někteří byli pro to, aby se zabrané pozemky daly družstvům v držení, jiní, aby pozemky zůstaly v rukou státu a jen se najímaly družstvům. Zvítězili však dalekou většinou agrárníci, kteří žádali, aby se půda dala do individuálního vlastnictví chudým lidem. Radikálové žádali, aby se půda odňala velkostatkářům bez náhrady, ale tento požadavek u nás neprošel; přijal se kompromis mezi ruským zabavením bez náhrady a mezi zásadou, jinak obecně uznávanou, že se sice soukromý majetek může jednotlivci odejmout, ale jen za náhradu; za zabrané pozemky se platilo (zvláště s ohledem na mínění světa), ale platilo se jen tolik, aby se neřeklo, že se nedává nic... Rozeznávala se totiž dvojí cena pozemků, cena normální, platná např. pro vyměřování daní a jiná cena o 70-100 % nižší, platná pro vyměření náhrady. Pozoruhodné je, že prezident sankcionoval zákon o pozemkové reformě s poznámkou, ukazující právě na tento rozpor dvojího odhadu.

Spor o odhad pozemků se týká naší věci jen nepřímo, ačkoli ovšem šlo o zabrání pozemků německých a maďarských a odevzdání jejich v moc českou. Tyto věci jsou však zjevy jen průvodní; jde o sám princip, který byl správný, ale neprávem komplikován tím, že pozemková reforma měla vedle sociálního úkolu ještě národnostní. Bylo totiž heslem, v cizině totiž nepřiznaným, ale doma obecně známým a veřejně diskutovaným, jak ukáži, že pozemková reforma má »napravit křivdy, spáchané na Češích před třemi sty lety, po bitvě na Bílé hoře«... Slovem, pozemková reforma měla oslabit pozemkovou moc Němců a Maďarů...

S pozemkovou reformou jako sociálním podnikem byly také nutně spojeny důsledky politické a národnostní. Velkostatkáři byli většinou cizí zájmům tohoto státu a zájmům lidu; proto reforma jakkoli provedená nutně posílila zájmy státní

i lidové. Velkostatkáři za druhé byli z velké části Němci; oslabení jejich moci je oslabení němectví...

Pozemkový úřad byl nejdůležitější institucí po válce, ostře zasahující do majetkových poměrů velikého množství občanů. Byl veden politicky; Němci se nemohli účastnit rozhodování, jsouce obecně pokládáni za pouhou politickou stranu a za nepřátele země...

Zákon o pozemkové reformě je výjimečným i po té stránce, že je vyňat z demokratického zřízení: provedení reformy je přenecháno volnému uvážení Pozemkového úřadu bez zákonné kontroly."

Na závěr Emanuel Rádl dodává:

„Nedovedu posoudit, jaký bude mít účinek národností provádění pozemkové reformy pro budoucnost tohoto státu...

Jeden účinek pozemkové reformy je vidět. Lidé nechápou její nespravedlnosti; majíce z ní užitek, necítí, že půdu neprávem vzali druhým; smysl lidu pro spravedlnost se otupuje; lid se učí věřit v moc místo v pravdu; to že by zůstalo bez následků?"

Jakoby to Emanuel Rádl tušil. Tento nedostatek smyslu pro spravedlnost a zpáchané bezpráví našlo své pokračování čtvrt století později při vyhnání a totálním vyvlastnění. Uzdravení tohoto nemocného chování není dodnes, šest desetiletí po genocidě národa uprostřed Evropy, viditelné. I Evropská unie - údajné společenství hodnot - takto nemocné počínání toleruje.

Rakouský názor na pozemkovou reformu

Vídeňské nakladatelství „Neue Wirtschaft" zveřejnilo mezi dubnem a červnem 1925 sérii článků (9., 16. a 30. dubna, jakož i 14. května a 11. června), pojednávajících o pozemkové reformě. Ohlasy byly tak silné, že byla redakce požádána, aby všechna pojednání, která byla rozeseta v různých vydáních, shrnula do jednoho svazku. Pod titulem *„Československá pozemková reforma - středoevropské nebezpečí",* Vídeň 1925, se dostává této v právních dějinách ojedinělé zákonné konstrukci zničujícího rozsudku.

Pátrající hospodářský žunalista obdržel od jednoho známého rakouského hospodářského politika následující informaci ohledně dosud Vídni známého vývoje pozemkové reformy:

"V Československu nyní probíhá největší převrat ve vlastnictví, který za posledních několik set let středoevropská půda zaznamenala. Téměř třetina celkové půdní plochy státu je vyvlastňována a má být předána novým vlastníkům. Toto

nové přerozdělení se neděje z pohledu hospodářsky účelného, nýbrž zde hrají roli politické, národnostní a korupční motivy. Jako důsledek vznikají podivuhodné otřesy v hospodářské a sociální struktuře země. Výnos z půdy klesá. Jedna z nejúrodnějších oblastí Evropy stojí těsně před nedostatkem potravin. Kromě toho je vyvlastněním bezprostředně postiženo mnoho Rakušanů, říšských Němců a jiných cizinců, kteří v Československu vlastní grunt."

Jelikož není možné uvést mnohé detaily, lze zde alespoň konstatovat několik podstatných zjištění. Tak třeba 9. dubna 1925 píše pod pseudonymem „Detektor" jeden vídeňský zpravodaj:

„Musím přiznat, že mi v první chvíli přišlo nepravděpodobné, že by evropská veřejnost, a s ní i vídeňský tisk, mohly přehlédnout problém takových rozměrů. A sice, že kritici nebyli jen z řad Němců, kteří při celém tom reformním díle byli postiženou stranou, nýbrž to bylo také mnoho Čechů zvučných jmen. A tak jsem se dočetl, že český univerzitní profesor Dr. Josef Pekař píše: ‚Česká republika nemůže těchto 90% půdy velkých vlastníků nerušeně strávit; těžce tím onemocní. Radím Vám, uspokojte svůj žaludek jen přiměřeným dílem a ušetřte sousta budoucí revoluce.'" (ze série článků v deníku Národní listy.) Nebo československý poslanec Mikulíček: *„Způsob, jakým je dnes zbytkový majetek ze strany různých protekčních dětí pomocí pozemkové reformy nabýván, je moderní loupež."* (Deník „Slovácko", 24. února 1925). Poslanec Šamalík z České strany lidové, patřící k vládní koalici rovněž říká, že *„pozemková reforma je prokletím pro český národ a odmítá nést spoluodpovědnost za hanebnost, která ulpívá na Pozemkovém úřadě."* (Projev v Olomouci, 16. prosince 1924)

Dnes, kdy jsou zákony o pozemkové reformě pátým rokem v platnosti, lze bez obav z námitek říci: ***Československá reforma nemá v sobě zbla sociální myšlenky. Soukromé vlastnictví se nestává vlastnictvím společným, nýbrž zde dochází k vytlačení jedné vrstvy soukromých vlastníků jinou vrstvou soukromých vlastníků****. Jelikož se toto vytlačení děje bez odpovídajícího odškodnění, je pochopitelné, že ti, kdož jsou vytláčení křičí slova jako krádež a zlodějna."*

V dalším vydání z 16. dubna 1925 se zpravodaj podrobně zabývá metodami nabytí vlastnictví, „divokou honbou za vlastnictvím půdy" a s ní spojenou korupcí.

„Pozemková reforma neučinila revoluci jen ve vlastnických vztazích v Československu, změnila také od základu český nacionální charakter. Češi vždy platili za solidní a slušný národ, bez sklonů k hospodářské romantice, národ, prosáklý oním maloměstským, provinčním pojetím hospodářství, který bez nutnosti většího vynaložení sil v neustálé píli, spořivosti a přiměřené zdatnosti spatřil záruku úspěchu. ...Každopádně byli jediným slovanským národem, který se nechoval korupčně. Ony metody nehorázného obohacení, které byly u Poláků, Rusů a Jihoslovanů na denním pořádku, byly v česky osídlených zemích neznámy. A potom přišla pozemková reforma. Bohatství fantastických dimenzí se nyní roz-

prostřelo před očima oněch čestných šosáků, jejichž pohled doposud nepřesáhl tenké hranice vlastního majetku… Rychle na věc! Rychle využít všech konexí a vztahů, od obecního radního až po parlamentáře a ministra. Podle toho, jak se pozemková reforma realizuje, nezávisí získání půdy ani na věcných předpokladech. Na to, stát se majitelem gruntu není třeba profesní kvalifikace, neboť v nesčetném množství případů byli půdou obdarováni městští živnostníci, úředníci a přirozeně také bankéři…

Pozemkový úřad má téměř neomezenou a nekontrolovanou moc nad mnoha miliardami zlata. Všichni, kteří s tímto úřadem mají co do činění, všichni jeho úředníci, funkcionáři, ale i politici, kteří na tento úřad mají vliv, musí být andělé, chtějí-li takovému pokušení odolat. Tak došlo k tomu, že základní rys českého hospodářského charakteru se možná z trochu chladnější a sušší solidarity přeměnil v pravý opak. Z hodných pracovníků se stali divocí pozemkoví spekulanti, z náročných zaměstnanců dychtiví prospěcháři. Celá země je na honu za majetkem, počínaje českým legionářem, který chce mít jako ocenění za své válečné činy selský dvorek, až po ředitele české banky, který se v automobilu žene od panství k panství, aby si našel pro sebe ten nejvhodnější.

Ve zkrácené formě líčení několika případů tehdy panující korupce:

Velkostatek (641 ha) senátora Práška z Košetic zabaven nebyl. Proti očividné protekci vznáší neúspěšně protest deník "České slovo".

Práškův zeť (pan Kokš) se ucházel v zastoupení Záložní banky o zabavené arcibiskupské panství Schwaz bei Bilin (dnes obec Světec u obce Bílina) a to mu bylo navzdory vyšší nabídce spoluuchazeče z obce Schwaz přiřknuto. Majetek byl rozkouskován, prodán soukromým osobám a Kokš si tímto přišel na zisk ve výši dvou milionů korun.

Někdejší ministr a poslanec Staněk měl na jihu Moravy pozemek velký přes 150 ha. Po schválení pozemkové reformy, ačkoli byl zákon vybaven zpětnou působností, rozdělil svůj majetek mezi své tři děti. Kromě toho nakoupil přes své příbuzné a prostředníky obrovské plochy půdy.

Sekčnímu šéfovi Jirákovi z ministerstva obchodu, známému také jako „cukrový Jirák" (Zucker-Jirak), byl přidělen zbytek statku Petrovice, ačkoli žádný z jeho rodinných příslušníků neměl kvalifikaci k zemědělství. Odborně vhodní spoluuchazeči byli odmítnuti.

Při přidělování statků byly očividné následující příbuzenské vztahy:

Statek Tman-Neuhof obdržel velkostatkář Hollmann, bratranec ministra… Statek Palec-Strakonitz (Strakonice) obdržel pan Vopršálek, švagr ministra… Dvůr Úherce dostal pan Bubeníček, švagr sekretáře ministra… Statek Pouze-

tin získal pan Husník, švagr člena agrárního výboru... Pan Nims, příbuzný přidělovacího komisaře, získal statek Veltes... A pan přidělovací komisař si sám přiklepnul statek Heřmanov... Další komisař si přiklepnul statek Moran... zkrátka, seznam bez konce.

Černínský dvůr Groß-Tschernitz o výměře 135 hektarů s obzvláště dobrou půdou pro růst chmelu byl přiřknut českému zápasníkovi Frištenskému, vyučenému řezníkovi. Profesní zemědělec, jménem Slabík, který se rovněž ucházel o tento statek, byl odmítnut.

Přímo jako ekonomická detektivka se čte průběh vyvlastnění a obdělávání Dreherova statku (20.000 ha) a panství hraběte Buquoye.

Takto jasně to viděl český univerzitní profesor Emanuel Rádl ve svých závěrečných poznámkách k pozemkové reformě, když napsal: *"Lidé nechápou její (pozemkové reformy - pozn. autora) nespravedlnosti..., necítí, že půdu neprávem vzali druhým; smysl lidu pro spravedlnost se otupuje; lid se učí věřit v moc místo v pravdu; to že by zůstalo bez následků?"*

A v tomto stavu žije ještě dnes český stát. Na pozemkovou reformu nelze nahlížet jinak, než jako na pokusnou myš pro totální vyvlastnění a vyhlazení německé národnostní skupiny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Tedy jako na plánovanou genocidu národa.

Zabavený rakouský majetek

30. dubna 1925 informoval deník „Neue Wirtschaft", že v Československu byly zabaveny grunty o celkové výměře 194.751 hektarů, které se nacházely v nezpochybnitelném vlastnictví rakouských státních občanů. Podle tehdejších, nikoli přehnaných, odhadů se jednalo o zemědělskou a lesohospodářskou půdu v hodnotě přes 300 zlatých korun a když se ještě připočítají fabriky, mlýny a jiná produkční zařízení, bylo jmění rakouských státních občanů sníženo o dobrých 400 milionů zlatých korun[2]. V podrobném přehledu je jmenovitě uvedeno 55 rakouských velkostatkářů, kteří byli vlastníky více než 3.500 hektarů půdy. Přitom autor ani nechtěl vystupovat jako zastánce vlastníků, neboť se mezi nimi nacházeli i tací, kteří nějakou obhajobu nepotřebovali, neboť patřili z finančního hlediska k nejvyšším vrstvám, které *„kvůli vídeňským odvodům za služebnictvo nadělaji více hluku, než kvůli vyvlastnění obrovských latifundií"*. Srovnání s vyvlastněním třeba takového Angličana tak působí zcela frustrujícím dojmem a ukazuje ve vší jasnosti na beznaděj rakouské vlády. Je třeba, aby si lidé v alpské republice uvědomili následující: *„V Anglii platí princip, že když je nějaká část majetku Angličanovi od-*

2 Zlatá koruna - hovorový výraz pro rakousko-uherskou korunu do r. 1914.

ňata, je to jako by byla odňata Anglii. Když je Angličan poškozen kdekoli ve světě, uvede anglická vláda celý aparát a státní autoritu do pohybu, vyšle, je-li to nutné, i válečné lodě přes půl zeměkoule, aby anglickému občanovi dopomohla k jeho právu". A co se stalo v Rakousku?

Rakouská vláda, zvláště vláda Seiplova, byla podle redaktora o vyvlastňování rakouských občanů opakovaně informována, nic však nepodnikla, neboť na základě mírového diktátu ani nic pořádného podniknout nemohla. V této souvislosti byla tato otázka také vznesena u generálního komisaře, Holanďana Dr. Alfreda Zimmermana, který byl v Rakousku Společností národů nasazen jako majetkový kurátor a který měl na starost dohled nad 650 miliony zlatých korun, půjčenými Společností národů Rakousku[3]. Také on k tomu mlčel, přestože téměř dvě třetiny této půjčky odpovídaly hodnotě zabaveného rakouského majetku v Československu a samo Československo za splacení této půjčky ručilo. Jak šlechetná to gesta nového souseda.

V jedné znalecké publikaci o pozemkové reformě, otištěné v deníku „Neue Wirtschaft" ze 7. května 1925, dochází vídeňský univerzitní profesor Dr. Alfred Vedroß k následujícímu závěru:

1. Podstata nedotknutelnosti majetku v zahraničí vychází nutně z budování moderního mezinárodního práva.
2. Mezinárodní právo zakazuje konfiskaci majetku v zahraničí a vylučuje tím neoprávněné obohacení v mezinárodních stycích.

3 Existenční hospodářské krize a politická nestabilita zajistily Rakousku trvalé místo mezi evropskými poválečnými problémy, neboť bez pomoci vítězných mocností z r. 1918 by se ekonomicko strukturální slabiny alpské republiky nedaly nijak vyřešit. V roce 1922 stálo Rakousko poprvé na začátku osudového politického a hospodářského vývoje. Hlavním problémem byla tehdy nejistá finanční situace státu. Dr. Ignác Seipel (křesťansko-sociální spolkový kancléř, v úřadu od 31.5.1922) se nejprve pokusil zajistit vnitrostátní půjčky, avšak tomu Anglie a Francie zabránila. Znehodnocení rakouské koruny nabylo hrozivých forem. Po projevu Dr. Ignáce Seipela před Společností národů se podařilo odstranit pochybnosti o finanční nesolidnosti Rakouska. 4. října 1922 byly podepsány Ženevské protokoly mezi vládami Anglie, Francie, Itálie a Československa na straně jedné a Rakouska na straně druhé. Ženevské protokoly obnovily zákaz připojení (Rakouska k Německu) na dvacet let (ustanoveno ve smlouvách z Versailles a St. Germain) a výměnou za to byly Rakousku poskytnuty půjčky ve výši 650 milionů zlatých korun. Garantující státy, mezi nimi i Československo, se zavázaly garantovat anuitu této půjčky až do výše 84%. Za to poskytnutá zajištění, setávající především z cel a tabákového monopolu učinila z této půjčky nanejvýš zajištěný papír. Dohledem nad současně rakouskou vládou předloženým reformním a sanačním konceptem byl pověřen Dr. Alfred Zimmermann. Ačkoli bylo tehdy Rakousko již nikoli tak hýčkavě nazýváno „kolonií Společnosti národů", zachránila tato půjčka stát před jistým finančním kolapsem. Třebaže angažmá Dr. Zimmermanna končilo 30. června 1926, bylo obnovení kontroly Společnosti národů pro případ krize ponecháno otevrené.

3. Existuje základní minimum práv, která nemohou být cizincům odňata, i když jsou těchto práv zbaveni tuzemci. Neboť toto minimum práv tvoří předpoklad všech mezinárodních vztahů. K tomu patří i princip, že majetek v zahraničí může být vyvlastněn jen oproti plnému odškodnění.
4. Tento právní stav se nemění mírovými smlouvami, vzešlými ze Světové války.
5. V mírových smlouvách zakotvené likvidační právo nezakládá totiž v žádném případě právo ke konfiskaci někdejšího nepřátelského majetku. Státy, které mají právo na reparace jsou povinny poukázat na reparační konto protihodnotu k likvidaci určeného majetku a jsou povinny vydat případný přebytek.

S poněkud trpkou kritikou adresovanou Společnosti národů dochází odborník na mezinárodní právo Alfred Verdroß k závěru: *„že postupy Společnosti národů v ochraně menšin jsou velmi nedostatečné, neboť zjistění porušení smluv na ochranu menšin je velmi ztíženo tím, že je k započetí vyšetřovacího řízení zapotřebí žádosti alespoň jedné, v radě Společnosti národů zastoupené, mocnosti. Pochopitelně se však každá ze současných mocností v radě zdráhá otevřít takový dalekosáhlý problém, jakým je československá pozemková reforma."*

V této souvislosti je dozajista možné srovnat politickou situaci v letech 2000/2003. U příležitosti přístupových jednání mezi EU a Českou republikou vyplynulo jednoznačně ze znaleckého posudku uznávaných odborníků na mezinárodní právo Felixe Ermarcory, Alfreda-Maurice de Zayase, Dietera Blumenwitze a Gilberta Gorniga, že Benešovy dekrety jsou překážkou vstupu republiky do EU. Naproti tomu stál doporučující, přáním zadavatelů vstříc vycházející, znalecký posudek mezinárodních právníků Jochena Abrahama Froweina, Ulfa Bernitze a Lorda Kingslanda, zadaný Evropskou unií. Tito neviděli *„žádnou souvislost se vstupem Česka do EU, protože podmínky vstupu ve smlouvách EU se nevztahují na minulost"*. Česko tak po pozemkové reformě z let 1918-1925 a prezidentských dekretech z r. 1945 mohlo společně s protiprávně vyvlastněným majetkem více než třech milionů sudetských Němců vstoupit v roce 2004 do Evropské unie. Jako jitřní dar - a také k sanaci zničeného německého kulturního bohatství - bylo tomuto státu vyháněčů na dobu šesti let poskytnuto 22 miliard Euro. Budiž dovolena poznámka na okraj, že netto plátci do EU, Německo a Rakousko, kteří sudetské Němce přijali, platí nejvyšší částky do celého hrnce EU.

Parlamentární interpelaci na rakouskou vládu ve věci pozemkové reformy provedl 12. května 1925 poslanec Dr. Hampel, který předložil tento text: *„Česká pozemková reforma sleduje, jak známo, především nacionální cíle. Představuje nehorázný přesun majetku ve prospěch českého obyvatelstva, kdy před-*

chozí majitelé při tom vycházejí takřka bez odškodnění... Československá pozemková reforma tím porušuje obecně uznávaný základní princip mezinárodního práva, při kterém může být zahraniční majetek vyvlastněn jen oproti plnému odškodnění... S ohledem na tento nehorázný, doslova s krádeží hraničící postup československé vlády se níže podepsaní ptají spolkové vlády:

Které kroky hodlá spolková vláda podniknout, aby odvrátila mezinárodnímu právu a podmínkám smlouvy ze St. Germain zcela odporující poškozování našich rakouských státních příslušníků a poškození našich obecných ekonomických zájmů, které bylo v důsledku československé pozemkové reformy rakouskému spolkovému státu způsobeno?"

Nestalo se však nic.

V podobném rozsahu jako rakouští státní občané byli pozemkovou reformou postiženi i němečtí říšští občané. Odhadovaná vyše škody této skupiny Ne-Čechoslováků byla udána sumou 800 milionů švýcarských franků. Přitom se objevovaly úvahy, že tím Československo jako „vítězný stát" chtěl od začátku vymámit z Německa a Rakouska skryté válečné odškodnění pod značkou „pozemková reforma".

Jako kuriozita ve věci pozemkové reformy bylo referováno o případu anglického barona de Foersta, který své odškodnění nechtěl od Československa, nýbrž přímo od Rakouska. Za svůj zabavený moravský statek u Rosic požadoval tento Angličan od rakouského státu 800.000 liber.

Důsledky pozemkové reformy pro sudetské Němce

Počet německých rolníků v sudetských zemích čítal roku 1910 kolem 920.000 osob, což bylo 30% sudetoněmeckého obyvatelstva. Mezi osobami, pracujícími v zemědělství, se nacházelo 176.495 samostatných živnostníků, tedy sedláků na vlastním gruntu a 8.118 pachtýřů (nájemců). Při sčítání lidu r. 1921 bylo spočítáno 139.383 živnostníků a pachtýřů z celkového počtu 799.500 rolníků. Příčinou tohoto poklesu byly silnější válečné ztráty sudetských Němců a systematická čechizace po převratu, která probíhala různými způsoby. Na prvním místě byl výkup válkou zadlužených německých pozemků českými finančními institucemi a velkobankami. Že tento způsob nacionálního převodu vlastnictví německých pozemků bez bezprostředního zásahu státu dosáhl ve výsledku velkých rozměrů vyplývá už jen z toho, že do roku 1932 přešlo výkupem do českých rukou jen v Čechách 100.000 hektarů německé půdy. Na Moravě a ve Slezsku bylo takto ztraceno dalších 40.000 hektarů německé půdy. Daleko největší ztráty však utrpěl sudetoněmecký majetek velkých pozemků v důsledku vyvlastňovacích opatření pozemkové

reformy. Jak bylo zmíněno v minulé kapitole, byl přidělovací proces především mimořádně obtížný, nepřehledný a byl prováděn čistě podle národnostních kritérií, přičemž korupce a podplácení byly na denním pořádku. Ačkoli Pozemkový úřad vedl statistiku uchazečů o pozemky a přidělené půdy, byla tato statistika veřejnosti nepřístupná. Podle zprávy pražského deníku „Sozialdemokrat" z roku 1936 bylo v „malopřídělových řízeních" přiděleno na 700.000 hektarů 27.982 uchazečům.

Přímé dopady pozemkové reformy se projevovaly také v tom, že jen do r. 1930 přišlo o své místo 267 sudetoněmeckých úředníků lesní správy. V roce 1938 byl počet Němců, kteří díky pozemkové reformě přišli o práci a živobytí odhadován sudetoněmeckou stranou na celých 40.000.

Trvale závažné však byly nepřímé důsledky této reformy. Tím, že minimálně 600.000 hektarů půdy v uzavřeném sudetoněmeckém sídelním území bylo přiklepnuto do státního vlastnictví nebo bylo přihráno českým majitelům, korporacím či jiným neněmeckým uchazečům, vytvořily se nové rozšířené podmínky čechizace, do které byly zapojeni i ti Němci, kteří díky přidělování pozemků upadli do ještě větší závislosti na Češích. Kvůli pozemkové reformě vznikly četné české menšiny ve vnitrosudetských oblastech, což bylo doprovázeno nadmírou českých škol pro tyto menšiny. Jak plánovitě byly zřízeny české menšiny v důsledku pozemkové reformy zde bude ilustrováno na několika příkladech.

Je nanejvýš nápadné, že z 297 obcí, ve kterých začala reforma osídlováním, leželo 290 v německé, resp. v maďarské jazykové oblasti. Všichni noví osadníci, kterým byly často ve velké míře dávány k dispozici tzv. „zbytkové majetky" a zabavená půda, byli v Sudetech téměř výlučně Češi. Tato kolonizace německého velkopozemkového majetku se zakládala zcela na nacionalistických úmyslech. Nedotkla se jen německé šlechty, nýbrž souhrnně celého Sudetoněmectva. V této souvislosti nebyla nikdy diskutována otázka české kolonizace vnitrozemí, ačkoli by z hospodářského hlediska bývala byla smysluplnější než snahy o čechizaci německého území. Právě ve vnitročeských oblastech bylo možné sledovat neustále klesající počet obyvatel, způsobený zesíleným odlivem Čechů od r. 1918 a plánovaným posilováním českých menšin za účelem národnostního rozmělnění oblastí sudetoněmecké vlasti. Již na brněnském kongresu České národní rady, která se utvořila již během boje proti Rakousku-Uhersku, oznámil prezident kongresu, Dr. Pluhár, že existenční zájmy českých menšin v německých hraničních oblastech jsou ve státním zájmu.[4]

V období od roku 1921 do roku 1930 zaniklo 3.520 sudetoněmeckých zemědělských podniků v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, zatímco bylo napočítáno o 18.627 samostatných českých rolníků více. V sudetoněmeckých

4 Sudetoněmecké tiskové zprávy r. 1936

tiskových zprávách od 14. května 1938 bylo v souhrnné a závěrečné zprávě k pozemkové reformě poukázáno na to, že sudetským Němcům bylo odňato tolik úrodné zemědělské půdy, na které by našlo svoji existenci nejméně 25.000 sedláckých rodin.

Pozemková reforma byla však jen část tzv. čechoslovakizace, tedy čechizace celkového života ve státě a zůstala i po dobu následujících volebních období nepsaným, avšak nejvyšším zákonem česko-nacionálního centrálního státního vedení. Neprojevovala se jen v zákonodárství, nýbrž nalezla své praktické projevy v upřednostňování českého elementu počínaje školstvím, až po dosazení posledního pošťáka do čistě německých sídelních oblastí.

Co myšlenkoví předchůdci, jako Josef L. Stěhule nebo Hanuš Kuffner publikovali na téma eliminace německé národnostní skupiny ještě před koncem I. světové války, bylo jak Košickým vládním programem z 5. dubna 1945, tak i následnými prezidentskými dekrety uzákoněno jako konečné řešení: *„Vycházejíc vstříc voláni českých a slovenských rolníků a bezzemků po důsledném provedení nové pozemkové reformy a vedena snahou především jednou provždy vyrvati českou a slovenskou půdu z rukou cizácké německo-maďarské šlechty, jakož i z rukou zrádců národa a dáti ji do rukou českého a slovenského rolnictva a bezzemků, vítá vláda konfiskaci půdy…" a dále … „Výše uvedený pozemkový a s ním související majetek bude konfiskován bez náhrady."*

V dekretu prezidenta z 21. června 1945 (zveřejněného 23. června) o konfiskaci a zrychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů a zrádců je text z Košického vládního programu **doslova** převzatý: *„Vycházejíc vstříc volání českých a slovenských rolníků a bezzemků… dáti ji do rukou českého a slovenského rolnictva, k návrhu vlády ustanovuji."* Ve čtrnácti paragrafech jsou pak podrobně popsány modality krádeže a převodu majetku na nové majitele. Převedení ukradeného majetku - zapsání do pozemkových knih - se uskutečnilo na náklady Národního pozemkového fondu a bylo osvobozeno od veškerých poplatků.

A tento stav má platnost dodnes, neboť demokratičtí vítězové z r. 1945 tehdy mlčeli, mlčeli v r. 1989 při svržení komunistického režimu jakož i v roce 2004 u příležitosti vstupu Česka a Slovenska do EU. Umělý útvar „Československo", vytvořený státy *Dohody*, se však rozpadl v roce 1992 a tím byla také pohřbena tzv. „československá idea". Deset let po rozpadu tohoto umělého státního útvaru přiznal tehdejší český prezident Klaus: *„Oba národy* (Češi a Slováci) *málokdy zastávaly společný politický postoj… Na druhé straně, po odsunu sudetských Němců zmizel základní motiv, který stál za československou ideou na české straně.*[5]

Kdo vlastně nese odpovědnost za totální vyvlastnění - započaté již v roce 1918 - a vyhnání tří milionů sudetských Němců s téměř čtvrt milionem obětí

5 Deník Mladá fronta DNES, 30.12.2002

této genocidy? Základní kámen tomu byl položen ve smlouvách z pařížských předměstí po první světové válce, poslední tečku tomu dalI spojenečtí vítězové roku 1945. Dnešní mezinárodním právem uznané Česko, nástupnický stát roku 1918 založeného Československa, je jakožto subjekt, obdarovaný touto loupeživou politikou, hlavním odpovědným v této otevřené otázce.

Alfred Schickel

Churchill, Hitler a sudetská krize na podzim 1938

Historický rozbor

Září roku 1938 stálo, jak známo, ve stínu sudetské krize. Pamětníci si možná ještě vzpomenou na Hitlerův projev v Norimberku, ve kterém hrozil československému prezidentovi Edvardu Benešovi či na návštěvu britského ministerského předsedy Chamberlaina v Obersalzbergu. Možná také ještě na „konferenci čtyř" (Chamberlain, Daladier, Hitler a Mussolini) v Mnichově, která skončila bližšími ujednáními ve věci začlenění Sudet do Německé říše.

Již méně v obecném povědomí jsou určitá opatření kolem rokování politických špiček nad Isarem (řeka, protékající Mnichovem - pozn. překl.), jelikož jejich intence byly tajné a dostaly se tak na světlo až po válce.

Jedná se o zvažovanou rebélii berlínských kruhů Wehrmachtu proti Hitlerovi v případě, že by ten chtěl řešit vzniklou sudetskou krizi válkou. Vojenští představitelé si byli vědomi nedostatečnosti německé výzbroje a stavem dobře vyzbrojené české armády, takže se jim zdála možná intervence ve zbrani příliš riskantní. Odstavení Hitlera tak bylo v jejich očích menším zlem než válka, jejíž výsledek se zdál být pro Německo více než pochybný. Přeci jen bylo tehdy Československo ve vojenském paktu jak se Sovětským svazem, tak i s Francií. Kromě toho hrálo v tzv. „Malé dohodě" s Polskem, Jugoslávií a Rumunskem centrální roli a mohlo zaplést Německo do mnohostranného konfliktu.

Mimo tyto vojensko-taktické úvahy se zdálo, že politické hlavy mezi vzbouřenci v Berlíně usilují o změnu politické situace v Říši a udržování kontaktů se zahraničím. To naznačuje jistý projev Winstona Churchilla, který zůstává pozdějšími generacemi téměř zcela bez povšimnutí.

Staronový ministr války Velké Británie jej pronášel dva týdny po podpisu Mnichovské dohody a směřoval jej k *„národu Spojených států"*. Stanice „National Broadcasting Company" přenášela text tohoto projevu v originálním záznamu 16. října 1938 z New Yorku po své síti. Jako příležitost a „vstup" ke svému projevu si Churchill logicky vybral mnichovskou konferenci a její výsledky. Vybroušenou dramatikou začal slovy: *„Stanice, ve kterých je ještě možné vyjádřit necenzurovaně své myšlenky chtějí svoji činnost ukončit. Světla zhasínají."* A sice kvůli *„demontáži a zániku Československé republiky"*. Jako spoluzodpovědnými za tento vývoj označil přitom „francouzskou i britskou veřejnost", které nerozpoznaly *„dalekosáhlé důsledky"* Mnichovské

dohody. *„Údělu"*, který na nás padnul, se podle jeho názoru dalo zabránit, *„kdyby Velká Británie, Francie a Rusko prohlásily společně v dubnu, květnu nebo červnu, že pokud pan Hitler podnikne útok proti tomuto malému státu (= Československu) a kdyby Polsko, Jugoslávii a Rumunsko vyzvaly ke vstupu do společenství mír bránících mocností - což v pravou dobu zamýšlely - tak by se byl německý diktátor musel vystavit tak efektnímu vojenskému kontingentu, že by od svých záměrů upustil."* Taková „co by, kdyby"-konstalace, která jak známo ztroskotala jak na pozici Polska, tak na pozici Ruska a Francie. Chamberlain, Daladier a Mussolini ji nahradili korekturou chybných rozhodnutí svých zemí z roku 1918/19 tím, že tehdy schválenou českou okupaci sudetoněmeckých území odvolali a dohodli se *„na vyklizení do 10. října"*. Tak je psáno v bodě 2. Mnichovské dohody z 29. září 1938.

Churchill kromě toho zřejmě zapomněl, že nekdější hranice Československa sám kdysi označil za *„stanovené v důsledku flagrantního pohrdání právem národa na sebeurčení."* Nález, který odpovídal skutečnosti a který v neposlední řadě přiměl Chamberlaina, Daladiera a Mussoliniho k již zmíněné dohodě vyklidit Sudety od Čechů *„do 10. října"*.

Ve vzpomínkách Churchilla však zůstala v jeho očích promarněná šance společně se zahraničními mocnostmi ukončit Hitlerovu vládu v Německu. V návaznosti na svoji vysněnou protihitlerovskou koalici se domnívá:

„To by bývalo nabídlo všem mírumilovně smýšlejícím a umírněným silám v Německu příležitost, vynaložit společně s vůdci německé armády všechny síly k znovuobnovení civilizovaných poměrů."

Sdělení, které z mnoha důvodů překvapuje.

Nejprve se musely jmenované *„mírumilovně smýšlející a umírněné síly v Německu"* cítit udány a musely se bát o svoji bezpečnost. Načež se Gestapo (tajná státní policie) jistě cítilo být vyzváno Churchillovými výroky k ještě většímu špiclování podezřelých osob v Říši a mohlo hrozit „ochrannou vazbou". Konec konců, ustrašeně se formující vojenská opozice se zmínkou, kterou nelze v jednoznačnosti předčít (*„vynaložit společně s vůdci německé armády všechny síly k znovuobnovení civilizovaných poměrů"*), dostala do fatální pozice a mohla už jen počítat s možnými reakcemi nacionálně socialistického vedení. Přeci jen to bylo pár měsíců od aféry Fritsch-Blomberg a odstupu šéfa generálního štábu Ludwiga Becka a byly vyneseny na světlo diference mezi vysokými vojenskými představiteli a Hitlerem. Beckovo odstoupení navíc bezprostředně souviselo se sudetskou krizí. Šéf generálního štábu armády sledoval militantní zahraniční politiku hnědého vůdce se stoupajícími obavami a považoval akci armády proti nacionálně socialistickému vedení v případě Hitlerova násilného řešení sudetského problému za žádoucí. Generalita podle něj měla jako výraz „kolektivního kroku" volit formu společného odstoupení, aby tímto způsobem přiměla Hitlera k umírněnosti a při vypuk-

nutí válečného konfliktu kolem Československa vzala sama vedení Říše do rukou. Když se jeho kolegové generálové těchto plánů zdráhali, podal žádost o odstoupení sám a svůj úřad 1. října 1938 opustil. Přesto se však malá skupina udržovala kvůli možnému zásahu v případě válečných problémů v pohotovosti. Ve skutečnosti se ještě krátce před Mnichovskou konferencí stále objevovaly situace, které mohly vést k rychlému sáhnutí po zbrani a vyvolat evropskou válku. O to více, když dal Hitler kvůli operaci „Fall Grün" příkaz k příslušným přípravám. Pomořanský statkář a ideový spřízněnec Ludwiga Becka, Ewald von Kleist-Schmenzin, o tom věděl a hledal v Anglii podporu proti Hitlerovi. Nepoddajný postoj Londýna v sudetské otázce měl k expanzi rozhodnutého Hitlera přivést k nezdaru a nakonec ho vytlačit z úřadu, v případě nouze i za pomocí puče, provedeného německým odbojem. Za tímto účelem vedl v srpnu 1938 rozhovory s lordem Lloydem Georgem, Robertem Vansittartem a Winstonem Churchillem. Po stanovisku Vansittarta mu Kleist-Schmenzin při jejich rozhovoru 18. srpna 1938 na otázku ohledně početní síly odpůrců války v německé generalitě řekl: *„Všichni bez vyjímky. Dokonce počítám i s generálem von Reichenau, který doposud patřil k nejradikálnějším a tím také (pro Hitlera) k nejsympatičtějším. Všichni se staví proti válce, avšak nebudou mít moc ho zastavit, ledaže by se jim dostalo podpory zvenčí."* Vansittart o svém rozhovoru okamžitě informoval premiéra Chamberlaina. Tento byl samozřejmě toho názoru, že by *„se měla větší část z toho, co (Kleist--Schmenzin) řekl, brát s rezervou"* a zůstal ve svém kurzu politiky appeasementu vůči Německu. Zcela jinak zareagoval Churchill, který Kleist-Schmenzina 19. srpna sháněl. To dokládá dopis, který pozdější premiér napsal pomořanskému hostu ještě týž den. V něm píše, že si je *„jist, že překročení československých hranic německou armádou nebo letectvem bude mít za následek obnovení světové války"*. Postoj a rozhodnost, kterou si Kleist-Schmenzin přál. Pod tímto celkovým dojmem rozuměl i Churchillovým závěrečným slovům:

„Jelikož mluvím za sebe, nechte mě říci: Věřím, že smírné a přátelské řešení československého problému by urovnalo cestu skutečnému sjednocení našich zemí na bázi velikosti a svobody pro obě země." Ano, podle názoru Kleist-Schmenzina bylo třeba opět v Německu vytvořit *„bázi svobody"*. A proto musel Hitler díky rozhodnému odporu západních mocností ve svém bezuzdném expanzním tažení selhat.

K zesílení svých osobních postojů citoval Churchill ve svém dopise Kleist-Schmenzinovi ještě jednu pasáž z projevu, který pronášel Chamberlain 24. března 1938 v Dolní sněmovně. Zde premiér uvedl:

„Pokud by vypukla válka, bylo by nepravděpodobné, že by se omezila pouze na ty, kteří převzali své závazky. Bylo by zcela nemožné říci, kde by skončila a které vlády by do ní byly vtaženy. Neúprosný tlak skutečností by se mohl ukázat mocnějším než formální spojenectví a při takové události by zřejmě bylo v ob-

lasti možného, že by byly do dění zataženy i jiné země než ty, které byly účastníky původního sporu. To platí především v případě zemí, jako je Velká Británie a Francie..."

Ve skutečnosti vyjádřil Chamberlain těmito svými formulacemi to stejné, co Churchill na začátku svého dopisu, když vyjádřil své přesvědčení tím, že konstatoval: *„Jsem si jistý, stejně jako jsem si byl i koncem července 1914, že Anglie bude mašírovat s Francií."* A jistě nikoli bez důvodu dodal: *„A stejně takto jistě jsou teď Spojené státy antinacionálněsocialistické."*

Tehdy určitě jen přání, avšak na nejlepší cestě stát se skutečností. Churchillova řeč z 16. října 1938 měla tento vývoj ještě výrazně urychlit.

O rok později bylo, jak známo, vše připraveno - a o dva roky později propuknul otevřený konlikt mezi USA a Velkoněmeckou říší Adolfa Hitlera. Churchillovy výroky v jeho dopise Kleist-Schmenzinovi se nejen v tomto okamžiku ukázaly jako doslova vizionářské. Ještě sklíčeněji prorocky působí jeho vyhlídky na novou světovou válku, když píše:

„Když už jednou taková válka vypukne, bude se válčit, tak jako v té poslední, až do trpkého konce", přičemž zde můžeme pomyslet na bezpodmínečnou kapitulaci z roku 1945; obzvláště u Churchillovy předpovědi, že *„samozřejmě všechny národy, které se do vzniklého sporu zapletly, budou bojovat až do úplného vítězství, nebo smrti"*. A jakoby snad mohl vhlédnout do roku 1940, napsal Churchill 19. srpna 1938 Ewaldu von Kleist-Schmenzinovi o očekávané vzdušné válce a své zemi, že *„při krveprolití mezi civilním obyvatelstvem v důsledku leteckých útoků bude na začátku více trpět Anglie"*. Nicméně: *„Čím horší bude vzdušná bitva na začátku, o to neúprosnější pak bude válka",* bylo Churchillovo proroctví potvrzeno „Bitvou o Anglii" v roce 1940 a následnými bombovými útoky Angličanů a Američanů na německá města do března 1945.

Kleist-Schmenzin to nakonec sám zažil. Ještě před tím, než jako zatčený člen odboje, v souvislosti s 20. červnem 1944, zemřel 9. dubna 1945 Berlíně-Plötzensee.

Nejprve se však zdálo, že jeho opoziční aktivity v srpnu a září 1938 pro něj nebudou mít žádné následky, stejně jako Churchillovy masivní náznaky z 16. října 1938 neměly žádné viditelné důsledky na jím zmíněné kruhy. Rozloučení Ludwiga Becka 1. října 1938, jakožto šéfa generálního štábu armády, se událo v důsledku jím podané žádosti o odstoupení a zůstalo pro vzpírajícího se generála do 20. července 1944 bez následků.

Že jeho demise nakonec zůstane sóloakcí bez účinku, spočívalo podle dochovaných poznatků pamětníka Helmutha Großreutha v překvapivém výsledku mnichovské „čtyřkové konference". Tento podplukovník, patřící k vojenské opozici, si ve svém soukromém deníku pod datem 30. září 1938 poznamenal: *„Výsledky z Mnichova jsou známy. Vůdce podlehnul - a jak!"* Zdálo se, že nebezpečí války je zažehnáno a Hitler odrazen od invaze do Česko-

slovenska. Vzpoura vedení armády proti Vůdci byla zbytečná. Churchillem navrhovaný válečný scénář, který zmínil ve svém dopise Kleist-Schmenzinovi, byl vytěsněn radostí z „výsledků Mnichova". Katolické kruhy slavily mezi Chamberlainem, Daladierem, Hitlerem a Mussolinim vyjednanou dohodu jako „viditelné znamení svatého Michala", na jehož svátek tato dohoda jistě nebyla uzavřena náhodou. Všeobecný dojem, že se v Mnichově podařilo uzavřít kompromis ve prospěch mezinárodního míru, v těchto dnech očividně převažoval. Mnichovské obyvatelstvo přineslo, jak známo, západním státníkům za záchranu míru veřejná díkůvzdání a Hermann Göring řekl 30. září berlínskému zástupci agentury Havas: *„Státníci, kteří se v Mnichově sešli, si odtud odnesli velké vítězství. Toto vítězství se jmenuje mír."*

Souhlasí-li to, co Kleist-Schmenzinovi řekl 18. srpna 1938 Robert Vansittart a sice, že *„Göring chce válce spíše zabránit"*, tak potom byla slova pozdějšího říšského maršála upřímná.

A pokud je dále pravda, že Hitler nebyl z *„výsledků Mnichova"* rozhodně vůbec nadšený a *„prase Chamberlain"* mu zatarasilo pochod na Prahu, tak potom musela být s „Mnichovem" spokojena nejen německá vojenská opozice, ale i Winston Churchill.

Otázkou zůstává, proč se ve své promluvě k americkému lidu 16. října 1938 tak ostře navezl do Mnichovské dohody a přitom *„mírumilovně smýšlející a umírněné síly v Německu"* stejně jako *„vůdce německé armády"* rozhodně nikoli opatrně a ne v náznacích namočil do podezření z velezrady.

Nechtěl těmito svými narážkami vyvolat v Říši obdobné „čistky", k jakým mezi tím došlo v Moskvě a tím zároveň „setnout" hlavy německé armády, aby tak zůstala bez vedení? Nebo sledoval znejistění Hitlera v jeho vlastním vztahu k Wehrmachtu a přes něj otřesy Hitlerovy pozice v Říši?

Zajisté možnosti, které je třeba zkoumáním osvětlit. Zvláště pak při hodnocení politických tahů muže, formátu takového Winstona Churchilla.

Historicky srozumitelné a doložitelné reakce na Churchillovu promluvu k americkému lidu ukazují rozčileného a agresivního Hitlera, který se 6. listopadu 1938 na župním stranickém shromáždění NSDAP ve Výmaru více než polemickým způsobem zabýval výroky z 16. října. Znaje evidentně jejich obsah, vyčinil pozdějšímu britskému premiérovi větami jako: *„Pan Churchill otevřeně prohlásil, že se domnívá, že je nezbytné odstranit dnešní režim v Německu za pomoci vnitřních německých sil, které mu pak za to budou vděčně k dispozici. Kdyby se pan Churchill stýkal méně s emigrantskými kruhy, tedy vydržovanými, cizinou placenými vlastizrádci, ale s Němci, pak by mu konečně došlo celé to šílenství a hloupost jeho řečnění. Můžu tohoto pána, který žije evidentně na Měsíci, ujistit pouze o jednom: Žádné takové síly, které by se obrátily proti dnešnímu režimu v Německu nejsou."*

Poté načrtl návrh budoucnosti, který se vyjímá jako přesně pravý opak toho, co Churchill navrhoval ve svém scénáři průběhu války. Hitler řekl:

„Pokud svět mluví o odzbrojování, tak k tomu jsme ochotni i my, avšak pod jednou podmínkou: Nejprve dojde k odzbrojení válečného štvaní! Dokud však ostatní o odzbrojování pouze mluví, zatímco válečné štvaní pokračuje zlovolně dál, domníváme se, že nám chtějí pouze vzít zbraně, aby nám připravili stejný osud, jako v roce 1918/19. Panu Churchillovi a jeho soudruhům mohu však říci jen jedno: K tomu došlo pouze jednou a již nikdy více se tak nestane!"

Jak velice chybná diagnóza, tak velké přecenění.

Pro Churchilla však ještě žádný důvod k triumfu, avšak důvod připravit se na rozhodující boj s Říší Adolfa Hitlera.

Na podzim 1938 ještě zůstalo u slovní přestřelky s nacionálněsocialistickým Vůdcem. Tři dny po Hitlerových výmarských útocích odpověděl Churchill tiskovým prohlášením. V něm nejdříve vyjádřil své udivení, že *„se hlava tak velkého státu"* propůjčuje k tomu *„napadat britské poslance, kteří nezastávají žádnou úřední pozici a nejsou ani šéfové strany"*. Německý říšský kancléř je prý na omylu, pokud se domnívá, že Londýn přemýšlí o útoku na Německo. Spíše si dělá starosti, aby zajistil vlastní zemi obranyschopnost, aby *„zůstala bezpečná a svobodná a mohla pomoci těm, kterým je zavázána"*. Poté přišel Churchill s dvojsmyslným komplimentem Hitlerovi a ujištěním, že pokud by měla být někdy Velká Británie poražena ve válce, přeje si pro ni *„nějakého takového Hitlera, který ji opět přivede na její zasloužené místo mezi národy"*. Jistěže, „nějakého Hitlera plného míru a trpělivosti, ze kterého se bude těšit celý svět". Bohužel se však Hitler *„díky svým úspěchům, kterých dosáhl, neumírnil"*. Jeho citlivost na *„rozdílné názory v Německu"* je prý *„nevhodná"*, neboť by bylo *„zarážející, až neuvěřitelné"*, kdyby *„u národa o 80 milionech lidí skutečně existovala jen jedna šablona způsobu myšlení"*. Myšlenky a postranní úmysly, které dosud stály z větší části ve stínu sudetské krize a jejichž hodnocení zůstává úkolem historiků.

Matthias Schickel

Jeden Američan v Paříži: Washington a rok 1938 v Evropě

„Situace v Československu je po připojení Rakouska zcela beznadějná. Jediné, v co můžeme ještě doufat je, že rozpuštění ČSR proběhne bez krveprolití a Anglie a Francie budou moci zachovat tvář." Tak zněly sice pesimistické, avšak současně realistické odhady amerického velvyslance ve Francii, Wiliama C. Bullitta, počátkem května 1938, které tlumočil americkému prezidentovi Rooseveltovi. Věcně konstatoval, že Francie nemá vůli ani možnosti riskovat kvůli situaci v Československu válku: „With what?" opáčil lapidárně velvyslanci francouzský ministerský předseda Edouard Daladier na jeho přímou otázku v této věci. Otevřeně pak Daladier přiznal, že *„je nemožné, aby Francie táhla do války kvůli obraně Československa."* Ačkoli mezitím stoupla francouzská výroba letadel o polovinu, vypadalo množství vyrobených francouzských letadel v počtu 84 měsíčně, vedle 500 letadel, které za měsíc vyrobilo Německo, velmi skromně. Kromě toho, jak dále pokračuje Daladier, je potřeba zohlednit i polské zájmy, neboť tento východoevropský spojenec by sám z německého tlaku na ČSR jen profitoval. S ohledem na tuto situaci prý nezbývá nic jiného, než co nejnaléhavěji přimět Prahu k tomu, aby vyhověla v „Karlovarském programu" formulovaným Henleinovým požadavkům jak jen to bude možné. Tuto politicko-vojenskou „manifestační přísahu" francouzské politiky předčil už jen ministr zahraničí Georges Bonnet. V rozhovoru s Bullitem ze dne 16. května si Bonnet postěžoval na perzonifikovanou politiku appeasementu Britů, kteří měli ve skutečnosti považovat Československo za „slátaninu s cárů a lumpů", za kterou se nevyplatí zemřít. Francouzský ministr zahraničí se cítil být Brity ponechán zcela ve štychu a proto prý podnikne vše, aby zabránil válce. V Evropě však existuje jedno nekalkulovatelné riziko - Beneš: Pokud se tento bude nadále chovat tak klackovitě, hrozí povstání v Sudetech, které může být Čechy potlačeno pouze vojensky a bezpochyby bude mít za následek německou intervenci.

Obrázek, který William Bullitt během květnové krize zprostředkoval do Washingtonu nebyl právě vhodný k pozitivní náladě amerického prezidenta. Roosevelt se totiž už v říjnu 1937 v takzvané „karanténní řeči" jasně vyjádřil, že nehodlá uzavírat s diktátory v Evropě mír. Avšak naději, kterou v sobě Bonnet a Daladier potaji živili - že se Williamu Bullittovi podaří vybojovat u amerického prezidenta alespoň hmotný příslib pomoci - musel velvyslanec zklamat. Francouzského ministra letectva Guy la Chabreho důrazně ujistil

17. května 1938, že Francie v případě války rozhodně nemůže počítat s tím, že od USA dostane byť jen jedno jediné letadlo.

Západní mocnosti se v těchto dnech cítily být ponechány v celém problému osamoceny. V problému, který téměř před dvaceti lety, ve smlouvách z pařížských předměstí r. 1919, samy vytvořily: Tehdy obětovaly právo národů na sebeurčení a 3 miliony sudetských Němců svěřily do rukou české moci. Zachování Československa ve stávající formě však v roce 1938 nebylo možné. Jak z vojenských důvodů, tak z politického úhlu pohledu se západní spojenci cítili být ve slabší pozici. Status Quo z let 1918/19 si žádal revizi. Byla už jen otázka, zda ke změně evropské mapy dojde válkou, či zda se podaří evropským státníkům nalézt politické řešení.

Mobilizace české armády ze dne 20. května 1938, která si vzala jako záminku koncentraci německých jednotek u hranic, přiblížila Evropu válce více než kdy předtím. Češi nyní hráli vabank. Současně varovali britští a francouzští diplomaté berlínskou říšskou vládu před tím, aby případným agresivním krokem vůči ČSR nevyvolala celoevropskou válku. Nicméně se tento pevný postoj západních mocností zakládal na blafu. Ani v Paříži, ani Londýně nechtěli ve skutečnosti riskovat válku, zvláště když Polsko a Rumunsko jednoznačně signalizovaly, že by se vojenskému zásahu SSSR ve prospěch Československa postavily se vší rozhodností. William Bullit musel 21. května 1930 po setkání se svým polským kolegou Lukasiewiczem hlásit Washingtonu, že Polsko je nadále rozhodnuto vyhlásit Sovětskému svazu v případě narušení hranic válku. V souladu s polsko-rumunským vojenským paktem z r. 1931 bude jednat Polsko stejně v případě, že Sovětskému svazu vyhlásí válku Rumunsko.

O několik hodin později informoval československý vyslanec Osuský amerického velvyslance o tom, že vláda v Praze je připravena sudetským Němcům učinit dalekosáhlé ústupky: S Němci již nebude zacházeno jako s menšinou, nýbrž jako s plnohodnotným národem ve státě. Nicméně však důrazně potvrdil vůli pražské vlády klást v nejhorším případě odpor do posledního muže. Nejen Bullitt, ale i Bonnet a Daladier pochybovali o tom, že by tyto ústupky Prahy mohly být Němci ještě akceptovány: V Paříži a Londýně by „vyvíjeli nejvyšší možný tlak na českou vládu", aby nalezli skutečně uspokojivé řešení, ujistil Bonnet den poté polského velvyslance.

Obavy o Francii a budoucnost Evropy podnítila Williama C. Bullitta 22. května 1938, aby americkému prezidentovi napsal podrobnou analýzu situace: S přihlédnutím k naprosto nedostatečnému francouzskému a britskému leteckému zbrojení není přípustné nechat Francii vstoupit do války s nanejvýš vyzbrojeným Německem. Francouzská mládež by mohla být zmasakrována, každé francouzské město by mohlo být Němci srovnáno se zemí - a na konci nebude zničená jenom Evropa, ne, „bolševismus bude triumfo-

vat z jednoho konce kontinentu po druhý." Taková pohroma prý musí být bezpodmínečně odvrácena a Francie musí opustit svůj sebevražedný závazek vůči Československu!

Avšak William Bullitt to nenechal jen u varovného volání z Paříže. Poradil svému prezidentovi podniknout vše, aby bylo možné mírové řešení konfliktu. Nejlepší možností k tomu by bylo, jak píše dále Bullitt ve svém dopise, svolání konference mezi Anglií, Francií a Itálií jako garančními mocnostmi Československa na jedné straně a Německem na straně druhé *„to attempt to work out a peaceful settlement of the dispute between Germany and Czechoslovakia."* Prý je rozhodně lepší vystavit se výčitce obětování jedné malé země Hitlerovi, než vyhlížet vstříc perspektivě, že „se na evropských polích smrti rozmáhá asijský despotismus." Ve snaze odvrátit bezprostřední nebezpečí války, doporučil Bullitt vyvíjet tlak na to, aby se v ČSR konal plebiscit - což by jistě Beneš odmítl. Avšak tímto odmítnutím by Francouzi mohli morálně čistí uniknout svým fatálním politicko-spojeneckým závazkům.

Pozice Čechů, jak psal Bullitt 24. května ministru zahraničí Hullovi, se v hlavních městech na západě země masivně zhoršila. Především Londýn považoval mobilizaci české armády toliko za od základu nevydařený pokus zastrašit sudetské Němce při komunálních volbách, které se konaly 22. května 1938 - *„the elections of last Sunday had shown that Henlein represented 82 percent of the Sudeten."* Kromě toho byla zmiňovaná koncentrace německých vojsk v blízkosti hranic pouhým výmyslem za účelem ospravedlnění mobilizace české armády. Tato zcela zbytečná provokace vedla k výraznému nesouhlasu v Paříži a Londýně. Přesto skrýval česko-německý konflikt ještě mnoho nebezpečného potenciálu, zvláště když *„Communists affected by Jews of all classes, who are unanimously eager for war against Hitler"*, by mohli ovlivnit francouzské veřejné mínění v jejich smyslu.

A William C. Bullitt se v těchto svých odhadech zřejmě nemýlil, ačkoliv ho Osuský ujistil, že Praha postaví svoji politiku národnostních menšin nejen v případě Němců, ale i Poláků a Maďarů na zcela nové bázi. V USA se tak mělo od bojkotování sudetoněmeckého zboží odhlédnout, neboť takto vzniklá ekonomická krize pouze nahrála Hitlerovi: *„The aversion of American Jews to German goods had been extended to include goods produced in the Sudeten districts."* Americká administrativa by přeci měla proti tomuto trendu zakročit. Šance pro trvalé evropské mírové uspořádání prý, podle Osuského, již dlouho nebyly tak dobré.

Tento optimismus byl nicméně předčasný.

Situace v letních měsících roku 1938 se znovu vyostřila. Bonnet v červnu pověřil francouzského vyslance v Praze, aby prezidentu Benešovi vysvětlil, že pokud dojde k celoevropskému konfliktu, tak ČSR může pouze ztratit. Žádný státník, ať už z jakékoli strany, nebude přeci takový „idiot", aby

opět slepoval stát, který by se tomu československému v jeho současné podobě byť jen vzdáleně podobal. V této bezvýchodné situaci akceptuje Beneš 26. července 1938 vyslání britského vyjednavače Runcimana - k velké radosti ministra zahraničí Bonneta - neboť tím vyvinuli Britové v německo-českém konfliktu iniciativu a ulehčili Francouzům. Pokud by Češi vyjednavače odmítli, mohla by se Paříž stáhnout na britskou pozici a prohlásit, že Francie není připravena táhnout do války, aby udržela při životě vládu sedmi milionů Čechů nad třemi miliony Němců.

Změny nálad v Paříži, o kterých Bullitt takřka denně informoval Washington, trvaly. Například francouzský šéf letectva Vuillemin neskrýval po své srpnové návštěvě Německa dojetí ze síly a efektivity německé Luftwaffe - skutečnost, která nebyla vhodná pro to, aby posílila francouzskou vůli k odporu před mnichovskou konferencí. Obzvláště když Bullitt zcela jednoznačně prohlásil, že se Francie ani oklikou přes Kanadu dodávek letadel z USA nedočká. V posledních srpnových dnech se nálada na Quai d`Orsai (sídlo francouzského ministerstva zahraničí - pozn. překl.) ještě více zatemnila. Bonnet si intenzivně stěžoval Bullittovi na nesmiřitelný postoj Poláků, kteří si očividně nepřáli nic jiného, než rozdělení Československa, aby si mohli konečně přivlastnit Těšínsko. Francouzské diplomacii se jednoduše nepodařilo přesvědčit Poláky o tom, že po Československu budou dalším Hitlerovým cílem. Lukasiewicz odmítl všechny Bonnetovy argumenty s poukazem na to, že nejprve bude muset česká vláda nově formulovat svoji politiku vůči polské menšině. Francouzský systém vojenských paktů, který byl vybudován po I. světové válce ve východní Evropě proti Německu, se ukázal být s ohledem na, pro většinu států etnicky neúnosnou, situaci jako málo přijatelný. Francouzi stáli před troskami své východní a německé politiky.

Americký velvyslanec Bullitt denně slýchával o existenčních starostech a nouzi francouzské vlády, která se cítila být mezi mlýnskými kameny veřejného mínění, které bylo z velké části na straně Čechů, a pohledem na svou vlastní politickou a vojenskou slabost. Když začátkem září 1938 francouzský tisk silně nafouknul vyjádření Bullitta u příležitosti svěcení pomníku za Francii padlým americkým vojákům v Bordeaux, cítil se být prezident Roosevelt přinucen se od toho důrazně distancovat: *„Řeč amerického velvyslance Bullitta nepředstavuje žádný morální závazek ze strany Spojených států vůči demokraciím. Zavléci Spojené státy do fronty Francie-Velká Británie proti Hitlerovi je stoprocentně chybný výklad politického zpravodajství."* Toto byl s ohledem na denně se zostřující krizi další milník na cestě do Mnichova.

Daladier rezignoval. Americkému velvyslanci přiznal zcela otevřeně, že již nemá nic proti tomu, pokud by se chtěli sudetští Němci připojit k Německé říši. Nesmířil by se akorát s válečnou intervencí Hitlera. *„Daladier pokračoval a řekl mi, že bojoval seč mu síly stačily za zachování Versaillské*

smlouvy. A nyní prý stojíme krátce před tím, abychom sklidili válku, kterou jsme touto smlouvou zaseli." Jeden z pozdějších pohledů francouzského premiéra na souvislosti, příčiny a následky. A přesto je zřejmě Daladier s tímto svým zjištěním výrazně dále, než mnoho dnešních vykladačů historie, jejichž historický horizont se zdá být až příliš často ohraničen rokem 1933.

Mezitím se situace navzdory pokračujícím německo-britským vyjednáváním v Berchtesgadenu a Godesbergu dále zostřuje. William Bullitt musel 25. září zpravit Washington o tom, že jej polský velvyslanec Lukasiewicz zastihl v pyžamu, aby mu v největším rozčílení sdělil, že Polsko se prý cítí být hluboce uraženo způsobem, jakým je s ním zacházeno: *„Ať už budou následky jakékoli, je pro Polsko důležité dát světu na vědomí, že pokud polská vláda ohlásí nějaký důrazný požadavek a politiku, musí být tento požadavek a tato politika respektovány."* Pokud německé jednotky překročí českou hranici, Polsko okamžitě obsadí nejen oblast kolem Těšínska, ale i celý východní konec Slovenska tak, že vytvoří společnou hranici s Maďarskem. Na možný útok Rudé armády pohlíží Polsko s relativním klidem, neboť v průběhu tří měsíců se prý sovětská armáda rozpadne. Varšava zaujme v hrozící válce místo na straně proti Stalinovi a nebude - na rozdíl od Francie, Anglie a s největší pravděpodobností o něco později i USA - hrát Stalinovu hru, aby jej učinila vládcem kontinentu. Lukasiewicz zde šikovně přiživoval nepřehlédnutelný antibolševismus amerického velvyslance tím, že si posloužil jeho vlastními argumenty pacifistické politiky vůči Německu. Strach z vítězství komunismu po další evropské válce byl rozhodující moment v evropské politice Williama Bullitta. Dobré tři roky úřadu velvyslance v Moskvě stačily, aby se z dobromyslně-naivního Američana stal zapřisáhlý antikomunista, jehož hlavní starost spočívala v tom, držet Stalina daleko od střední Evropy. Od Bullitta, který Francouze miloval stejně, jako nenáviděl komunisty, se nedalo v létě 1938 očekávat, že by Francouze vybudil k odhodlanému odporu proti Německu. Polský velvyslanec, který přirozeně věděl o Rooseveltových postojích vůči Hitlerovi, prosil Bullitta, aby mu u Francouzů a Britů pomohl učinit myšlenku společné hranice mezi Polskem a Maďarskem stravitelnou a ukovala se tak středoevropská aliance z Maďarska, Jugoslávie a Polska k zajištění proti německému „pronikání na východ" (Drang nach Osten) - na náklady Československa. Těmto polským velmocenským nárokům však nechtěli vyhovět ani v Paříži ani v Londýně. Také Bullitt reagoval - přinejmenším ještě v létě 1938 - na tento velvyslancův návrh velmi zdrženlivě. Daladier nato Williamu Bullittovi přiznal, že doufá, že bude žít tak dlouho, aby mohl jednou navrhnout Československu rozdělení Polska...

Jako omluvu je možné uvést, že v těchto krizových zářijových dnech r. 1938, když vše nasvědčovalo tomu, že Evropa stojí na prahu války, vřely emoce na všech stranách a absurdní návrhy a plány zaznamenávaly kon-

junkturu. Přesto je i zde opět zřejmé, že polská politika meziválečné a předválečné doby nebyla rozhodně mírová a přiměřená, nýbrž že se Polsko pokoušelo hrát veskrze agresivní imperialistickou velmocenskou roli mezi západními mocnostmi, Německem a Sovětským svazem, na kterou však ve výsledku nemělo.

S ohledem na tuto situaci, ve které si i francouzští spojenci ve východní Evropě chtěli zajistit svůj díl koláče a zabránili sovětskému zásahu ve prospěch Československa, byly kostky v Paříži vrženy: Bonnet jednoznačně prohlásil, že Češi, pakliže budou i nadále vzpupní, nemohou od Britů ani Francouzů očekávat jakoukoli vojenskou podporu - „no assistance". Francie však v případě válečného jednání Německa neprodleně splní své z paktu vyplývající závazky. Přesto: Výhoda je nyní jednoznačně na straně Německa. Hitlerovi stačilo už jen vyčkávat, až bude tlak západních spojenců na Československo dostatečně velký, aby mu sudetské oblasti spadly do klína jako zralé ovoce. Paříž a Londýn za něj udělají jeho práci.

Taková byla situace v předvečer mnichovské konference.

Dne 26. září apeloval americký prezident na Beneše a Hitlera, aby podnikli vše pro to, aby se krize vyřešila smírně. USA se propracovaly k tomu, aby převzaly alespoň roli zprostředkovatele v celém evropském konfliktu. 27. září 1938 ve 14:40 hod. obdržel Bullitt telefonát z Washingtonu a byl pověřen důvěrně vysondovat u Daladiera, zda by konferenci neměl svolat právě americký prezident. V 15:00 hod. dorazila k Mussolinimu zpráva od Roosevelta, ve které italského diktátora poprosil, aby vyjednáváním pomohl mírovému řešení konfliktu - „by negotiations". Současně se měl americký velvyslanec v Londýně, Joseph Kennedy, dotázat Chamberlaina, co si o této avizované konferenci „zaintersovaných" mocností myslí.

Večer 27. září mohl Bullitt podat zprávu do Washingtonu, že úředníci Foreign Office a francouzského ministerstva zahraničí již vypracovali plán, podle kterého může Německo k 1. říjnu 1938 převzít sudetská území. A ráno 28. září přišla do Washingtonu zpráva o nadcházející Mnichovské konferenci, kterou Roosevelt v telegramu Chamberlainovi komentoval lapidární poznámkou: *„Good man."*

Dne 29. září dorazila do Mnichova francouzská a britská delegace. Po turbulentních vyjednáváních bylo v noci na 30. září dosaženo dohody, která však obsahovala pouze prováděcí opatření *„s ohledem na smlouvu, jejíž cíle týkající se odstoupení sudetoněmeckých oblastí byly v podstatě dosaženy"* a která se proslavila pod názvem „Mnichovská dohoda."

Když francouzská delegace nastoupila 30. září svůj zpáteční let do Paříže, byl Daladier na pochybách. Obával se, že jej francouzská veřejnost roztrhá, protože obětoval Československo. Avšak když vystupoval z letadla, spustil se nepopsatelný bouřlivý aplaus, který ministerského předsedu oslavoval jako

zachránce evropského míru. Také Bullittovi se ulevilo. Navštívil francouzského ministra zahraničí, který osobně v Mnichově nebyl, s velkou kyticí a přinesl se slzami v očích *„bratrský a veselý pozdrav Ameriky."*

Avšak v USA existovala frakce, která z vyústění celé krize nebyla zase tak nadšená. Prezidentův poradce Messersmith byl například toho názoru, že se v úsilí o mír zašlo až příliš daleko a dojde zakrátko ke konfrontaci s novými Hitlerovými požadavky - *„the progress towards territorial expension will continue."* V Mnichově prý nebyl zajištěn mír, naopak tam se měla stát válka teprve nevyhnutelnou. Také Henry Morgenthau jun. nebyl příliš spokojen. Jediné požehnání Mnichovské dohody spatřoval v tom, že západní mocnosti měly získat čas, aby se lépe připravily na nadcházející konflikt s Německem. Mezitím by se měla vést „studená válka" proti Německu, Japonsku a Itálii - zcela v důsledku Rooseveltovy „karanténní řeči".

Mnichov byl vrcholem a zároveň zlomovým bodem v evropské politice appeasementu. Pár dní poté se obecně prosadilo poznání, *„that the meeting at Munich was an immense diplomatic defeat for France and England."* Dne 3. října se Daladier rezignovaně-realisticky domníval, že v průběhu 6 měsíců dojde ke konfrontaci s dalšími německými požadavky. Nálada v západoevropských hlavních městech se otočila. Německo již mohlo sotva počítat s připraveností západních mocností ke kompromisům. O zbytek se v tomto smyslu postaral také otřesný pogrom proti německým Židům v listopadu 1938.

Také William Bullitt, který byl léta přesvědčen o nezbytnosti německo-francouzského porozumění, byl nyní Spojenými státy postaven do latě. V rozhovoru s polským velvyslancem Potockim ve Washingtonu zdůraznil, že jen válka *„může ukončit šílenou expanzi Německa."* Do té doby musí západní mocnosti a USA mohutně zbrojit, aby se mohly společně postavit Německu. V mezičase, jak doufal, napadne Německo SSSR a zaplete se do dlouhé a krvavé války. Na konci však bude stát zásah USA, neboť ve Spojených státech je nálada vůči Německu vysloveně nepřátelská, téměř srovnatelná s psychózou r. 1917. Ujistil Potockiho, že proti německé agresi bude zakročeno zbraněmi, jelikož *„Polsko je ještě státem, který vstoupí se zbraní do boje, pokud Německo překročí své hranice."*

Bullitt dokončil fundamentální obrat a jeho význam tak nebylo záhodno, s ohledem na jeho vyjímečnou pozici v Evropě a funkci vlivného poradce a přítele prezidenta Roosevelta, podceňovat. Evidentně došla Rooseveltova administrativa po Mnichově k rozhodnutí, nedovolit Německu v Evropě již žádné úspěchy a i za cenu velké války ukončit německou expanzi. Obava, že prospěch z takové války bude mít Stalin ustoupila naději, že se Německo a Sovětský svaz zapletou do dlouhé války a nakonec budou oba příliš oslabení, než aby mohli v Evropě dosáhnout nadvlády nad kumulovanou mocí americké armády. Že William Bullitt této strategii věřil, dokazují jeho zprávy

z r. 1942/43, ve kterých prezidenta Roosevelta - jak známo, marně - varoval před tím, že Stalin dosáhne ve východní a střední Evropě mocenské nadvlády na úkor svobody dotčených národů. Obdobně prorocky, jak Bullitt varoval ke konci II. světové války před nebezpečími Sovětského svazu, varoval také v květnu 1919 před důsledky Versailleské smlouvy: *„Unjust decisions of the Conference ... make new international conflicts certain."* Nikoli století míru stojí před námi, nýbrž století válek - *„a new century of war."*

Kdo si stěžuje na události roku 1938, neměl by zůstat trčet jen v roce 1933, nýbrž by měl začít již v roce 1918/19. To však zřejmě i nadále zůstane jen zbožným přáním.

Alfred Schickel

Desinformace mají dlouhé nohy

Jak nepravdivé informace z roku 1938 účinkovaly ještě v roce 1946

Ingolstadt/Washington
Jak ukázaly církevní historické studie Historického výzkumného ústavu Ingolstadt (ZFI), zaujali významní katoličtí představitelé po II. světové válce opakovaně postoj proti vítězi nařízenému a provedenému vyhnání německého obyvatelstva z východních provincií Říše, Československa a z Maďarska.

A tak se 3. září 1945 biskupové z Berlína a Ermlandu, Konrad Graf Preysing a Maximilian Kaller obrátili na Spojeneckou kontrolní radu v Berlíně a protestovali proti vyhošťovacím praktikám, samozřejmě aniž by jejich prosbám někdo věnoval pozornost. Deset měsíců později, 3. června 1946, poslali němečtí arcibiskupové a kardinálové dopis americkému prezidentovi Trumanovi a požádali ho rovněž o zastavení vyhošťování.

Ovšem tak, jak byly na podzim 1945 ignorovány prosby Konrada Graf Preysinga a Maximiliana Kallera, nebylo ani v létě 1935 dopřáno žádaného sluchu šesti německým arcibiskupům a kardinálům (Michaelu von Faulhaberovi, Josefu Fringsovi, Conradu Gröberovi, Lorenzi Jägerovi, Otto Kolbovi a Konradu Graf Preysingovi). Zastupující americký vojenský guvernér, generál Lucius D. Clay, zamezil dokonce i přeposlání dopisu německých metropolitů americké hlavě státu. Nepokrytě to sdělil kardinálovi Konradu Graf Preysingovi ve svém dopise ze dne 15. července 1946: *„Lituji, že Vám musím sdělit, že nejsem ochoten přeposlat tento prosebný dopis prezidentovi Spojených států"* ("I regret to advise You that i am unwilling to pass this petition to the President of the United States.").

Zřízení své cenzury poté odůvodnil Velkou Británií, Sovětským svazem a Spojenými státy schváleným vyhoštěním Němců. Napsal:

„Přesun dotyčných Němců byl dohodnut v Postupimi, jako nutný krok k zajistění budoucí bezpečnosti v Evropě. Přítomnost německé menšiny, například v Československu, vede nutně k nepokojům a rozvratné činnosti proti stávající vládě. Kde tyto menšiny v jiných zemích Evropy existovaly, tam dokázaly, že nejsou ochotny převzít plnou odpovědnost za jim svěřené občanské právo. Přispívaly nejen k trvalým nepokojům, nýbrž i vehementně napomáhaly snahám německého válečného vedení obrátit se proti vlastnímu národu..."

(„The movement of the German peoples involved was determined at Potsdam to be necessary to the future stability of Europe. The presence of the German minority in Czechoslovakia, for example, lead to deliberate unrest and suversive action against established government. Where these minorities existed in other countries in Europe, they had demonstrated their inwillingness to accept fully the responsibility of the citizenship which they had been granted. They not only contributed to continuing unrest, but also respondet eagerly to the efforts of German war leadership to turn against ther country.")

Více než přiznání, že zřejmě *„mnoho nevinných lidí (třeba v Československu nebo v Polsku) je osobně v těchto akcích nevinně" („While many of these people were innocent undoubtedly of specific participation in such actions")*, nechtěl vítězný generál Clay učinit, nýbrž argumentoval dále:

„Kromě toho je zřejmé, že u národů, mezi kterými žily, ztratily tyto menšiny šmahem důvěru, takže jejich trvalé setrvání v těchto zemích povede jen k tomu, že se bude množit nenávist a zloba." („Moreover, it is manifest that these minorities had so lost the confidence of the peoples of the countries in which they resided that their continued residence in these countries would but serve to increase hate and resentment")

S vyjímkou konstatování, že *„přesídlení německého obyvatelstva"* bylo formálně dohodnuto na Postupimské konferenci, vyžadují všechna ostatní historická odůvodnění a spojitosti korekturu.

Tak například by v Československu nebyla bývala existovala žádná zmíněníhodná německá menšina, kdyby Spojené státy a jejich někdejší spojenci (Francie, Velká Británie a Itálie) poskytli sudetským Němcům 1918/19 požadované právo národa na sebeurčení a tím jejich připojení k Rakousku a nepřibili je nedobrovolně k Československu. A německé menšině v Československu podsunuté *„nepokoje a rozvratné činnosti proti stávající vládě"* naráží na historickou skutečnost, že 12 let seděli sudetoněmečtí politikové ve vládě v Praze a i nejsilnější strana Československa, „Sudetoněmecká strana" Konrada Henleina, oznámila po svém přesvědčivém vítězství v květnu 1935 připravenost ke vstupu do československé vlády, načež byla panující nadvládou českých nacionalistů ignorována. Jim *„svěřené občanské právo",* které jim Clayův dopis podsouvá jako velkorysou laskavost Čechů, za které údajně nechtěli převzít *„plnou odpovědnost"*, si při zakládání Československé republiky v roce 1918 vpravdě vůbec nepřáli; sudetští Němci chtěli do německo-rakouského státního svazku a tam si ponechat své německé občanské právo. Násilné zabrání německých sídelních území v Čechách a na Moravě vojenským obsazením na podzim 1918 udělalo ze sudetských Němců, proti jejich vůli, „československé státní občany" - vynuceným přidělením státního občanství, kterému se Němci veřejně bránili ještě jednou 4. března 1919. Tehdejší ochranné mocnosti ČSR (Anglie, Francie a Itálie) schválily ná-

silný postup Čechů, aby jej v Mnichovské dohodě ze dne 29. září 1938 odvolaly a dohodly se na vyklizení německých sídelních oblastí.

A co se týká *„vehementního napomáhání snahám německého válečného vedení"*, které generál Clay ve svém dopise německým menšinám vyčítá, tak zřejmě převzal Poláky rozšiřované ospravedlnění jejich masakru Němců v prvních zářijových dnech roku 1939. Pogrom, jež vešel do historie jako „Bydhošťská krvavá neděle", a kterému padlo za oběť 5-6 tisíc Němců, byl již na jaře 1939 od prozíravých Poláků, kteří znali fanatický nacionalismus svých krajanů, shledáván jako reálné nebezpečí. To dokazuje i britská diplomatická zpráva z 13. června 1939, ve které je citován vysoký polský vládní představitel následujícími slovy:

„Wszelaki zašel ve svých tvrzeních tak daleko, že se prý v případě vypuknutí války obává, že hroznému masakru na obyvatelích německé národnosti bude velmi těžké zabránit" ("Wszelaki, indeed, went so far as to say that, if war broke out, he feared that a terrible massacre of the German-Polish peasants might be difficult to prevent.")

Krvavé násilnosti Poláků, dobře dokumentované církevními úmrtními záznamy, potvrzují tragickým způsobem obavy polského vládního úředníka. Jako důvod pro nepřátelský postoj Poláků proti etnickým Němcům neuvedl Wszelaki žádné *„vehementní napomáhání německému válečnému vedení", nýbrž hovořil o „válečném duchu" a „antiněmeckém postoji", který „má původ zčásti v rasových a zčásti v hospodářských důvodech" ("Monsieur Wszelaki, who said that the bellicosity and anti-Germanism of the peasants was due partly to racial and partly to economic reasons.")*

Když je pak v Clayově dopise řeč o tom, *„že u národů, mezi kterými žily, ztratily tyto menšiny šmahem důvěru, takže jejich trvalé setrvání v těchto zemích povede jen k tomu, že se bude množit nenávist a zloba"*, tak se zdá, že příčina a následky zde zcela unikly pozornosti a odpovědnost byla jednostraně přisouzena Němcům - očividně, protože na ně byly naházeny zločiny jejich vedení a byli těmi, kteří prohráli válku.

V případě sudetských Němců, jejichž vyhoštění se snažil generál Clay, respektive jeho „ghostwriteři" exemplárně ospravedlnit, se jako vysvětlující důvody pro přednesená ospravedlnění vyhnání nabízejí výroky někdejšího prezidenta ČSR, Dr. Edvarda Beneše a zprávy amerického vyslance v Praze.

Wilbur J. Carr, který jako šéf mise zastupoval Spojené státy od léta 1937 do jara 1939, připisoval odpovědnost za zhoršující se česko-německé vztahy v polovině a na konci třicátých let z větší části sudetským Němcům a jejich říšskoněmeckým krajanům, resp. jejich politickému vedení.

To příkladně dokládá jeho vyslanecký telegram z 28. září 1938. V něm se zabývá odpovědí Adolfa Hitlera na vzkaz prezidenta Roosevelta. Americký prezident zaslal v rámci multilaterální intervence 26. září 1938 vedle stát-

ního prezidenta Beneše, premiéra Chamberlaina a ministerského předsedy Daladiera také německému kancléři „vzkaz" a vyzval jej k pokračování jednání o sudetském problému. Roosevelt uzavřel svůj apel těmito slovy: *„Jménem 130ti milionů Američanů a pro dobro lidstva apeluji na Vás, abyste jednání, která mají za cíl mírové, přiměřené a konstruktivní řešení nepřerušoval. Naléhavě opakuji, že dokud pokračují jednání, mohou rozepře nalézt usmíření..."*

Hitler reagoval na Rooseveltův apel barvitým popisem sudetoněmecké historie od roku 1918 a částečně přehnaným líčením aktuální situace sudetských Němců tím, že 27. září 1938 telegrafoval zpět mimo jiné toto:

„... v důsledku toho se staly poměry v československém státě v posledních týd*nech... naprosto neúnosné. Politické pronásledování a hospodářský útisk uvrhl sudetské Němce do nepopsatelné bídy..."* a dále hovořil o *„nekonečných mrtvých, tisících zraněných a desetitisících zadržených či uvězněných"* a *„zpustošených vesnicích"* v Sudetech.

Jako zvlášť žalostný odsoudil německý Vůdce ve své odpovědi americké hlavě státu útěk 214.000 sudetských Němců, *„kteří museli opustit střechu nad hlavou ve své původní vlasti a zachránili se úprkem přes německé hranice, neboť v tom vidí jedinou možnost, jak uniknout skandálnímu českému násilnickému regimentu a teroru"*.

Tento podrobný Hitlerův popis označil Wilbur J. Carr v již zmíněném telegramu z 28. září 1938 za *„směsici polopravd a překrucování faktů" („Hitler`s telegram to President Roosevelt is a mixture of half truths and misstatements of fact")*. Prý nezohledňuje dvě *„základní skutečnosti"*, a sice že sudetský problém by nikdy neohrožoval světový mír nebo mohl vést k vnitřnímu konfliktu, kdyby to takto nerozdmýchával říšský tisk a propaganda *(„ignores two facts fundamental in the present situation, namely: the Sudeten problem would never have become a menace to world peace or even the cause of an internal conflict in this country except for the inflammantory activities of the German press and propaganda")*. A kromě toho byla prý již na dohled mírová dohoda s pražskou vládou, která by, jakožto výsledek Runcimanovy mise, měla zahrnovat všechny podstatné požadavky sudetských Němců. Radikální sudetoněmečtí vůdci zde však měli být povzbuzeni Německem, aby se tomu postavili a případná jednání překazili *(„...a peaceful settlement with the Praha Government conceding substantially all Sudeten demands was in sight as a result of the efforts of the Runciman mission and could have been concluded had Germany shown a sincere desire to have such an agreement made and had contribued to it instead of encouraging the Sudeten radical leaders to resist and eventually to break off negotiations")*.

A co se prý týká Hitlerem zmíněného „krvavého teroru", existuje tento v prvé řadě v německé propagandě nebo se ho dopouští sami sudetští Němci tím, *„že obsazují celní budovy, střílejí na české policisty a terorizují obyvatele"*

(„…disorder was created by the Sudeten Germans themselves by seizing customs houses, shotting Czech gendarmes and terrorizing the population").

Stejně se to podle Carra mělo i s Hitlerovými počty sudetoněmeckých uprchlíků do Německa. Zatímco Hitler mluví o 214.000, odhadují české úřady toto číslo na jen asi 50.000 *(„While Hitler claims 214.000 the Czech authorities estimate about 50.000")*. A tito prý neutekli z důvodů, které uvádí Hitler, nýbrž proto, že se chtěli vyhnout odpovědnosti za jimi spáchané ilegální činy *(„…who fled to escape responsibility for illegal acts committed in this country")*.

Rovněž prý i nesedí uvedené počty *„zraněných, zadržených a uvězněných"*, které německý Vůdce ve své odpovědi prezidentovi vypočítává. Podle Carrových údajů neměl přesáhnout počet mrtvých číslo padesát, přičemž většina *„jsou Češi" („The dead according to our best information, does not exced 50 and the majority are Czechs")*.

Celkově nebylo ve vězení podle Carrova telegramu z 28. září 1938 více než 450 sudetských Němců *(„…the total number of persons of German nationality serving terms or facing charges was 450")*. V doplnění prohlášení kancléře Hitlera se má ještě připomenout, že na základě prezidentem Benešem vyhlášené amnestie ze dne 18. dubna 1938 mělo být z vězení propuštěno 2.133 *„československých občanů německé národnosti" ("It schould be remembered in conjuction with the Chancellor`s statement that total of 2.133 Czechoslovak citizens of German nationality profited by the political amnesty proclaimed by Beneš on April 18, 1938")*. Zcela nepatřičné je prý i tvrzení o *„zpustošených vesnicích",* jak se měl prý americký vyslanec možnost přesvědčit na vlastní oči *("In regard to desolated villages the statement can be set down as generally untrue. I have myself motored through the Sudeten region in many places")* a což prý mohou potvrdit i zástupci amerických médií, stejně jako *„zástupci jiných národů v Praze"*.

Aby toho nebylo dost: Místo hromadného útěku pronásledovaných sudetských Němců do Říše, jak to prý chtěl Hitler ve svém telegramu namluvit americkému prezidentovi, měly ve skutečnosti *„tisíce sudetských Němců a jejich rodin opustit Sudety a přesunout se do Prahy" ("…thousands of Germans and their families left the Sudetenland and came to Praha")*.

Vylíčení, které nejen odporovalo Hitlerovým výrokům, nýbrž také těžce otřáslo kancléřovou důvěrou. Roosevelt pochopitelně více věřil svému vyslanci, než tvrzením svého ideologického protihráče v říšském kancléřství, zvláště když bylo jeho imidž již patřičně poškozeno zprávami německých emigrantů v USA. Je známé, že Roooseveltův osobní přítel, kardinál George Mundelein z Chicaga, osobně napadl německého Vůdce již ve svém proslovu a učinil ho zodpovědným za prosnásledování církve v Německu, takže se Adolf Hitler v představách Američánů rychle vyvinul v „Europe`s Madman"

a jeho vláda vzbuzovala averzi. Jelikož Roosevelt, navíc jako jeden z mála světových státníků četl Hitlerovu knihu „Mein Kamp", jejíž obsah vzal vážně, nabízelo se, že dá více na zprávy Wilbura Carrse z Prahy, než na deklamace z Berlína. Pozdější porušená slova hnědého diktátora pak po válce zcela nakonec zatemnila pohled sudetských pamětníků na skutečnou situaci v jejich vlasti v oněch dnech a týdnech.

Značně nekriticky převzala poválečná historiografie líčení Wilbura Carra, která vyobrazovala sudetské Němce jako ony „rozvratné elementy", za jaké je označil v červenci 1946 generál Clay.

Přitom je v aktech zdokumentováno a potvrzeno pamětníky, že se na krvavých incidentech v létě 1938 podíleli a byli za ně odpovědni Češi nepoměrně více než Sudetoněmecká strana.

Čeští policisté tak 7. září 1938 týrali v Moravské Ostravě sudetoněmeckého poslance Maye jezdeckým bičem a večer 14. září obsadila česká armáda „hlavní sídla Sudetoněmecké strany v Chebu za účasti tanků a kulometů", jak se dochovalo v archivu „Archiv der Gegenwart" (str. 3726). 16. září 1938 rozhodla pražská vláda o rozpuštění Sudetoněmecké strany (SdP) a o vydání zatykače na jejího předsedu Konrada Henleina, aby potom obě opatření, kvůli jejich neústavnosti, vzala znovu částečně zpět. Tím nebyla SdP zakázána, nýbrž „zastavena" a proti jejímu předsedovi zahájeno řízení „podle zákona o obraně státu".

O den později, 17. září, vydala československá vláda nařízení, že „na území celého státu po dobu tří měsíců budou částečně zrušena, resp. omezena některá občanská práva, která garantuje ústava". K těmto „zrušeným, resp. omezeným" základním právům patřila: svoboda jednotlivce, „domovní právo", svoboda tisku, shromažďování a spolčování, jakož i poštovní tajemství. Nařízení se opíralo o článek ústavě, podle kterého *„se tímto způsobem může stanoviti, jakým omezením podléhají zásady předcházejících odstavců za války nebo tehdy, vypuknou-li uvnitř státu události ohrožující zvýšenou měrou republikánskou státní formu, ústavu nebo veřejný klid a pořádek"*. Tím byl v Československu prakticky vyhlášen vyjímečný stav a česká státní moc tak naplno rozvinula své exekutivní možnosti. Mnoho sudetských Němců vzpomínalo v obavách na květnové dny téhož roku, když během předvolebního boje komunálních voleb v německých sídelních oblastech neustále docházelo ke krvavým potyčkám mezi českými nacionalisty a policejními orgány na straně jedné a přívrženci SdP na straně druhé a 21. května byli v Chebu zastřeleni dva sudetští Němci.

Je pak pochopitelné, že mnoho tisíc Němců v září 1938 chtělo získat ochranu před možnými novými zásahy českých státních orgánů a uteklo do sousední Německé říše, zvláště když byly 14. září v sudetských oblastech vydány „termínované povolávací rozkazy rezervistům" a dala se očekávat

obecná mobilizace, v jejíž důsledku by za určitých okolností museli nuceně povolaní sudetští Němci bojovat proti svým říšskoněmeckým krajanům. Takové tragické variantě předešla většina povolaných sudetských Němců útěkem do Německa. Podle zprávy německé tiskové agentury DNB z 18. září 1938 „bylo k 17. září večer napočítáno jen ve slezských a bavorských uprchlických táborech na 84.000 uprchlíků". Wilburem Carrem 28. září hlášené číslo ve výši *„asi 50.000"*, které se opíralo o odhady *„českých autorit"* („czech authorities"), bylo tedy již o půldruhého týdne předtím překročeno o 50 procent. Rovněž se nedal, s ohledem na registrované počty excesů a mrtvých, udržet americkým vyslancem do Washingtonu sdělený údaj, že z padesáti mrtvých byla *„většina Čechů"*, nehovoře o, v jeho telegramu obsažených, tvrzeních o *„terorizování obyvatelstva"* sudetskými Němci. Akce, které členové „ochranných oddílů" SdP podnikaly, sloužily většinou sebeobraně či odrážení útoků „Rote Wehr" a českých „Sokolů" - nacionalistické mládežnické organizace. Skutečnosti, které Wilburu Carrovi evidentně nebyly známy, nebo které nebyly českými úřady zveřejněny a tak o nich neměli tušení ani ve Washingtonu. Místo nich se rozšířily verze Čechů a jejich přátel a nakonec se pevně usadily také v učebnicích historie. Jako by snad desinformace měly dlouhé nohy.

Alfred Schickel

Nejznámější smlouva, kterou téměř nikdo nezná

Výklad Mnichovské dohody - případ ignorace a duchu doby

Žádná čtyřstranná smlouva 20. století nebyla po II. světové válce tak často citována a dle libosti vykládána, jako ta „mezi Německem, Spojeným královstvím, Francií a Itálií, uzavřená v Mnichově 29. září 1938". Obecně nazývaná jako "Mnichovská dohoda".

A jakoby snad na ní ještě ulpívalo příliš horlivým archivářem otisklé razítko „tajná věc Říše" (Geheime Reichssache), spekulovala většina recenzentů smlouvy o jejím obsahu, místo aby si pozorně přečetli jejích 8 bodů včetně úvodní věty. Když si dá totiž člověk tu práci a učiní tak, vyloučí pak bez potíží všechny možné chybné výklady a oprostí se i od prokletí **jistého podpisu jednoho pána.**

Samozřejmě je k tomu všemu třeba přidat trochu koncentrace a nějaké historické znalosti.

Neboť již úvodní věta obsahuje více, než jen devět řádků či je pouze ke cti šikovnému textaři. Nejpozději při druhém přečtení lze vyrozumět, že při uzavírání této čtyřstranné smlouvy v Mnichově už existovala jedna *„smlouva, jejíž cíle týkající se odstoupení sudetoněmeckých oblastí byly v podstatě dosaženy"* a že čtyři signatární mocnosti *„s ohledem"* k této dohodě se již jen *„usnesly na následujících podmínkách a modalitách tohoto odstoupení a na opatřeních, která mají být provedena po odstoupení"*.

Tato kvůli svým okolnostem a svým aktérům často démonizovaná dohoda, při jejímž formulování dotčené Československo vůbec nefigurovalo a pročež také ráda bývá onálepkovávána jako „diktát", neobsahovala ve skutečnosti vůbec žádné odstoupení Sudet, nýbrž stanovila pouze dobu a způsob jeho provedení a určila mimořádná pravidla. Samotné odstoupení bylo dohodnuto mezi 17. a 22. zářím 1938 a navíc v důsledku vzniklé situace osobně zahájeno samotným úřadujícím státním prezidentem Benešem. Jelikož měl naspěch, poslal svého dřívějšího ministra Jaromíra Nečase hned po setkání Chamberlaina s Hitlerem v Berchtesgadenu do Paříže a nechal oběma západním mocnostem vzkázat, že je připraven k postoupení sudetoněmeckého území, pokud se to po něm bude „požadovat".

Beneš chtěl tímto svým „aktivním jednáním za účelem překonání těžké situace" ukázat svým krajanům a světu, že je „obětí" velkých mocností a tímto způsobem udělat ze své chybné politiky od r. 1918 dojemnou tragédii.

Hra, kterou tehdejší současníci sice prohlédli, ale v zájmu evropského míru ji hráli s ním, se jevila po konci II. světové války jako naprosto jasná. A tak se „oběti" Benešovi dostalo ze strany vítězů „zadostiučinění" a přání „odsunu" sudetských Němců bylo taktéž splněno.

Z Mnichovské dohody, tehdejšími současníky kdysi oslavované jako důkaz *„míru naší doby"* (Chamberlain) či jako *„výsledek pod ochranou sv. Michala"* (katoličtí biskupové), se najednou stala *„kapitulační listina demokracie"* (Roosevelt) a *„poslední stanice před II. světovou válkou"* (Stalin). A zveřejněný názor se lehce postaral o další rozšíření, než Benešova verze vstoupila do učebnic historie. Tam nyní je a proto je zřejmě četba Mnichovské dohody pro mnohého evidentně zbytečná. Že Beneš vlastní odstoupení Sudet s pomocí své tajné nabídky ze dne 17. září 1938 dohodnul, je již zapomenuto - pokud to vůbec někdo někdy věděl.

A bod 2. Mnichovské dohody přivede k zamyšlení jen toho, kdo si ji přečte a zjistí, že *„vyklizení (sudetských oblastí) do 10. října"* si nevynutil německý Wehrmacht, nýbrž se na něm dohodly *„Spojené království, Francie a Itálie"*.

Německo se mezi zmíněnými mocnostmi vůbec neobjevuje. Fakt, který nutí ptát se na důvod, na který se však skoro nikdo neptá, natož aby ho někdo uváděl. Vysvětlení najdeme totiž v historii, či přesněji v událostech z let 1918/19, když české vojenské jednotky v násilné akci obsadily německé sídelní oblasti Čech, Moravy a německého Slezska, aby zabránily vyčlenění jejich obyvatel z právě založeného Československa, které si tito obyvatelé přáli. Na žádost Čechů schválily vítězné mocnosti Francie, Velká Británie a Itálie toto obsazení jako preventivní opatření, než dojde ke konečnému stanovení hranic v mírové smlouvě. Češi, ignorujíce americkým prezidentem Wilsonem proklamované právo národa na sebeurčení, se nespokojili jen se zřízením českého národního státu, nýbrž si nárokovali také celé území historických korunních zemí Čechy, Morava a sudetské Slezsko. Nárok, kterému se Spojené státy zdráhaly vyjádřit svůj souhlas a vyslaly do Československa svého vlastního mimořádného vyslance, aby na místě podrobně prozkoumal poměry ve sporných oblastech. Poradce amerického prezidenta Archibald Coolidge se této mise chopil a vylíčil svému šéfovi získané poznatky ve své zprávě ze dne 10. března 1919. V ní nejenže potvrdil vůli sudetských Němců připojit se k Německému Rakousku, nýbrž také nabídl zcela konkrétní návrhy na vyčlenění německých sídelních oblastí z Československa.

Jejich uskutečnění mělo zohlednit právo zhruba dvou milionů sudetských Němců na sebeurčení a sebrat pozdějším nacionálním bojům mnoho z jejich ostrosti. Edvard Beneš však při mírových jednáních ve Versailles pomocí falešných údajů a slibů obešel americké plány a prosadil začlenění sudetoněmeckých území do Československa. Obsazení Sudet Čechy v prosinci 1918

tím bylo navzdory vyjádřeným obavám Američanů v mírové smlouvě „požehnáno".

Když důsledky tohoto eklatantního porušení práva národa na sebeurčení ze strany intolerantní čechizační politiky Prahy přerostly v průběhu dvaceti let v mír ohrožující krizi, považovaly 3 versaillské signatární mocnosti Francie, Velká Británie a Itálie za příhodné, stáhnout jejich někdejší souhlas s obsazením Sudet a dohodnout se na vyklizení oblasti, jak to konec konců stojí v Mnichovské dohodě. *„Po dvaceti letech - avšak doufejme, že ne příliš pozdě",* jak bylo konstatováno v „London Times" v říjnu 1938.

Jelikož Německo českou okupaci nikdy neschválilo, nemělo v Mnichově žádného důvodu takové schválení brát zpět, nýbrž přenechalo dohodu o *„vyklizení oblasti"* Itálii a oběma západním mocnostem.

Logika, kterou Chamberlain a Daladier pochopili stejně, jako nespočet sudetských Němců, kteří si od roku 1918 dělali starosti o své národní přežití a od r. 1919 oplakávali krvavé oběti české policejní zvůle. 54 mrtvých ze 4. března 1919 bylo velikou zatěží na Edvardem Benešem praktikované politice do r. 1938. V roce 1938 se v Mnichově tragickým způsobem potvrdilo to, co prohlásilo již Národní shromáždění Německého Rakouska 6. září 1919: *„Aniž bychom měli moc tento zlořád odvrátit a Evropě tím ušetřit nevyhnutelné nepokoje, které z tohoto prohřešku na nejsvatějším právu národa musejí nutně vyrůsti, klademe historickou odpovědnost za toto rozhodnutí do svědomí oněch mocností, které jej navzdory našemu nejvážnějšímu varování vykonaly."*

Tragické, že Beneš v roce 1945, po šesti letech „velkoněmecké" nadvlády ‚dal se svými „dekrety" prostor reakcím, které Mnichov včetně Versailles zastiňují.

Připravujeme:

Velký dvojjazyčný barevný atlas

Nezapomenutelné Sudety

Bohatě ilustrovaná velkoformátová kniha provází pomocí původních, zčásti dosud nezveřejněných, barevných map průmyslem, kulturou, školstvím
a jazykovými hranicemi někdejších Sudet.

Autoři zvučných jmen

Ermacora
Schickel
Blumenwitz aj.

věcně a bez náznaku ideologického zabarvení osvětlují historii těchto (ne)chvalně známých oblastí dnešní České republiky a zasazují tak většině legend poválečného duchu doby pověstnou ránu z milosti.

www.guidemedia.cz

Byla Mnichovská dohoda „zradou Západu", nebo výsledkem české meziválečné politiky?

Kousek po kousku autoři tohoto mimořádného knižního vydání demontují tradiční mýty kolem Mnichovské dohody a s ní údajně spojeným osudem sudetských Němců. Čtivě podaná fakta (nejen) společné česko-německé historie s mnoha historickými důkazy o tom, že na první pohled shora uvedené „znepokojující" otázky jsou na místě. Kniha nabízí také stručnou odpověď na otázku, proč je Mnichovská dohoda zřejmě tou nejznámější smlouvou, kterou téměř nikdo nezná.

Je na pozvánce k záboru Sudet Německem podepsán také Edvard Beneš?

guidemedia
ISBN 978-80-905310-0-0
9 788090 531000